

بسم الله الرحمن الرحيم

بانک سؤالات تاریخ ۱ ایران و جهان باستان

تهیه کننده: بهرام شفیع

سرگروه تاریخ منطقه آب پخش - دبیر تاریخ دبیرستان

استعدادهای درخشان برازجان - استان بوشهر

سال تحصیلی ۱۴۰۳ - ۱۴۰۴

آدرس وبلاگ شخصی:

Iran10000.blogfa.com

کانال شاد:

@tarikhabpakhsh ۱۴۰۲

سؤالات درس اول: تاریخ و تاریخ نگاری

۱- واژه تاریخ دارای معانی مختلفی است، آنها را نام ببرید ؟

الف- مجموعه حوادث و رویدادها فرد و جامعه در گذشته. مثال: تاریخ ایران

ب- علم و روشهای علمی که بوسیله آن رویدادهای گذشته بر اساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می شوند مثال: تاریخ روابط اقتصادی ایران و هند در دوران اشکانیان

ج- تعیین روز و ماه و سال یعنی تقویم سالانه

۲- تاریخ روابط ایران و عثمانی در دوره قاجار در کدام تعریف از تاریخ قرار می گیرد؟

علم و روشهای علمی که بوسیله آن رویدادهای گذشته بر اساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می شوند

۳- زمانی که تاریخ در نوشته ها و زبان مردم بکار می رود، منظور از آن چیست؟

منظور از آن علم و روشهای علمی است که بوسیله آن رویدادهای گذشته بر اساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می شوند.

۴- ویژگی های رویدادهای تاریخی را بنویسید؟

الف- دور از دسترسند و قابل مشاهده نیستند و نمی توان آنها را بطور مستقیم درک کرد. ب تکرار ناپذیرند و قابل تجربه نیستند. ج- مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطه علت و معلولی دارند.

۵- چه عاملی در تاریخ نقش محوری دارد؟ انسان

۶- رویدادهای تاریخی در نتیجه کنش متقابل چه عواملی پدید آمده اند؟

در نتیجه کنش عملکرد و اقدام متقابل انسانها با یکدیگر و با طبیعت پدید آمده اند.

۷- پیامد کنش های فردی و جمعی انسانها در چه زمینه هایی است؟

نهادهای، جوامع، کشورها و در یک کلام تمدن پیامد کنش های فردی و جمعی انسانهاست.

۸- تاریخ را تعریف کنید؟

علمی است که به مطالعه جنبه های مختلف زندگی انسانها و جامعه ها در گذشته می پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می کند.

۹- هدف علم تاریخ چیست و شامل چه مواردی می شود؟

شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه های فکری مذهبی سیاسی نظامی اقتصادی علمی حقوقی و هنری می شود.

۱۰- توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادهای عصر خویش، از چه زمانی آغاز شد؟

پس از اختراع خط در حدود پنج هزار سال پیش

۱۱- قدیمی ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده چیست؟

تکه ای از سنگ نوشته ای به خط کهن مصری است که بیش از چهار هزار سال قدمت دارد.

۱۲- در سنگ نوشته کهن مصری (سنگ پالمو) چه مطالبی نوشته شده است؟

در این سنگ نوشته نام تعدادی از فراعنه و برخی حوادث دوران آنان ذکر شده است

۱۳- تاریخ نگاری در مفهوم کامل آن از چه قرنی و در کجا آغاز شد؟

از قرن پنجم پیش از میلاد در یونان باستان

۱۴- تاریخ نگاری در مفهوم کامل آن از زمان ظهور کدام مورخ بزرگ یونانی آغاز شد؟ از زمان ظهور هرودوت

۱۵- در زمان حاضر به هرودوت مورخ بزرگ یونانی چه لقبی می دهند؟ پدر تاریخ

۱۶- کتاب تاریخ هرودوت را توصیف کنید؟

به شرح جنگهای یونان و ایران اختصاص دارد و می توان گفت کهن ترین و کامل ترین اثر تاریخی به جا مانده از عصر باستان است.

۱۷- به نظر برخی پژوهشگران، در یونان باستان چه عاملی باعث گسترش و شکوفایی علم تاریخ شد؟

رواج و رونق ادبیات و فلسفه باعث این کار شد

۱۸- در دوران اسلامی، تاریخ‌نگاری در میان مسلمانان چه وضعیتی پیدا کرد؟

تاریخ‌نگاری رواج و گسترش چشمگیری یافت و کتابهای ارزشمندی توسط مورخان مسلمان نوشته شد.

۱۹- ویژگی (شیوه‌ی) تاریخ‌نگاری تا قرن ۱۹ میلادی چگونه بود؟

تا آن‌زمان مورخان اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می‌پرداختند و توجه چندانی به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند. علاوه بر آن عمده تمرکز این مورخان بر بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان بود و به مسائل و موضوعات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیتی نمی‌دادند.

۲۰- به دنبال وقوع رنسانس در اروپا، چه تحولاتی در شیوه تاریخ‌نگاری رخ داد؟

شیوه نوینی در تاریخ‌نگاری پدید آمد که اساس آن بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان پردازی بود.

۲۱- ویژگی‌های تاریخ‌نگاری نوین را بنویسید؟

الف) علاوه بر توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی، همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، هنری و جوامع گذشته را در بر می‌گیرد.

ب) علاوه بر نقل رویدادها، زمینه‌ها، علت‌ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی را نیز بررسی و تجزیه و تحلیل می‌نماید.

پ) استفاده از یافته‌های علوم و فنون مختلف مانند باستان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان‌شناسی و گاه شماری در پژوهش‌های علمی تاریخ،

۲۲- مراحل پژوهش در تاریخ را نام ببرید؟

الف) انتخاب موضوع ب) تدوین پرسش‌های تحقیق پ) شناسایی منابع ت) گردآوری و تنظیم اطلاعات ث) تحلیل و تفسیر اطلاعات ج) گزارش یافته‌های پژوهش

۲۳- در انتخاب موضوع پژوهش چه مواردی باید در نظر گرفته شود؟

موضوع تحقیق تازه باشد و تکراری نباشد - مسئله تازه‌ای را مورد بررسی قرار دهد و حرف جدیدی را ارائه دهد - دارای اثر و فایده‌ای باشد. کاربردی باشد - دارای منابع و اطلاعات کافی باشد

۲۴- چرا یک پژوهش علمی نیازمند طرح پرسش یا پرسش‌هایی است؟

پرسش‌ها در یک پژوهش علمی، علاوه بر مشخص کردن اهداف پژوهش، مانع از به بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می‌شوند.

۲۵- پرسش‌های یک پژوهش علمی بیشتر در باره چه مباحثی است؟

اغلب در باره زمینه‌ها، علت‌ها، آثار و نتایج رویدادها و یا نقش افراد و گروه‌های درگیر در رویدادها می‌باشد.

۲۶- در مرحله شناسایی منابع، یک پژوهشگر باید چه چیزهایی را بررسی نماید؟ مثالهایی ذکر شود؟

باید میزان اعتبار، دقت و صحت منابع را ارزیابی نماید. مثلاً نویسندگان منابع چه کسانی بوده‌اند؟ چه گرایش دینی، اجتماعی یا سیاسی داشته‌اند؟ آیا خود شاهد وقایع بوده‌اند یا از زبان دیگران حوادث را نقل کرده‌اند؟ تا چه اندازه در نقل رویدادها دقت و صداقت داشته‌اند؟ همچنین اگر محقق از اسناد استفاده کند، باید از اصالت سند و جعلی نبودن آن مطمئن شود.

۲۷- در پژوهش علمی، گردآوری و تنظیم اطلاعات به چه معنی است؟

در این مرحله، پژوهشگر اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق را از منابع و اسناد تاریخی استخراج و سپس تنظیم و دسته‌بندی می‌نماید.

۲۸- چرا در پژوهش علمی، مرحله تحلیل و تفسیر اطلاعات کار ساده‌ای نیست؟

زیرا محقق برای انجام این کار نیازمند روش‌ها و مهارت‌های خاصی است.

۲۹- چه شباهت‌هایی میان یک مورخ و کارآگاه پلیس وجود دارد؟

هر دو به دنبال شواهد و مدارکی هستند که به گونه‌ای گذشته را بازسازی و تفسیر کنند.

۳۰- چه تفاوت‌هایی میان روش کار مورخان و کارآگاهان پلیس در تحلیل و تفسیر رویدادها می‌باشد؟

کارآگاه به دنبال بازسازی صحنه جرم ولی مورخ به دنبال بازسازی وقایع گذشته است. شواهدی که کارآگاه به دنبال آن است، می‌تواند اثر انگشت و یا هر شیئی به جا مانده در صحنه وقوع جرم باشد. اما شواهدی که مورخ به دنبال آنهاست، تمامی منابع، اسناد و مدارکی هستند که در باره زندگی مردم در روزگاران گذشته، اطلاعاتی در اختیار قرار می‌دهند

۳۱- پژوهشگر در مرحله گزارش یافته های پژوهش چه کاری انجام می دهد؟

نتایج و یافته های تحقیق را استخراج و در قالب گزارش علمی ارائه می کند.

۳۲- منابع پژوهش تاریخی از نظر درجه اهمیت و اعتبار به چند دسته تقسیم می شود؟ آنها را نام ببرید؟

دو دسته - منابع دست اول یا اصلی - منابع دست دوم یا فرعی

۳۳- در پژوهش تاریخی، منابع دست اول به چه آثاری گفته می شود؟

به همه آثاری گفته می شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیکترین زمان به وقوع آن، نوشته شده اند.

۳۴- منابع دست اول شامل چه مواردی میشود؟

علاوه بر منابع مکتوب، تمامی آثار باستانی و تاریخی شامل بناها، ابزارها، اشیاء، سنگ نگاره ها و سنگ نوشته ها، سکه ها و هر وسیله ای که از گذشته به جای مانده است.

۳۵- در پژوهش های تاریخی، منابع دست دوم به چه آثاری گفته می شود؟

به همه منابع، تحقیقات و آثاری گفته می شود که مدت ها پس از وقوع رویدادها و با استفاده از منابع دست اول پدید آمده اند.

۳۶- فایده ها و کارکردهای علم تاریخ را بیان نمایید؟

منبع شناخت و تفکر - بهره گیری از گذشته برای حال و آینده - تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی

۳۷- چرا مطالعه سرگذشت انسانها و جوامع گذشته، منبع شناخت و تفکر است؟

زیرا با کاوش در گذشته می توان از تجربیات و اندیشه های مردمان گذشته برای تقویت قدرت شناخت و تفکر بهره گرفت. علاوه بر این، جستجوی شواهد و مدارک، قوه درک و مهارت اندیشه ورزی را افزایش می دهد.

۳۸- استاد شهید مطهری در مورد فواید مطالعه تاریخ از نظر قرآن چه می گوید؟

وی می گوید که از نظر قرآن، تاریخ بشر و تحولات آن بر طبق یک سلسله سنن و نوامیس صورت می گیرد و عزت ها، ذلت ها، موفقیت ها و شکست ها، خوشبختی ها و بدبختی های تاریخی حسابهایی دقیق و منظم دارد و با شناختن آن حساب ها و قانون ها می توان تاریخ حاضر را تحت فرمان در آورد و به سود سعادت خود و مردم از آن بهره گیری کرد.

۳۹- شناخت گذشته چگونه به درک زمان حال و آینده کمک می کند؟ مثال بزنید؟

رویدادهای تاریخی اگر چه در زمان معینی در گذشته به وقوع پیوسته است، اما آثار، نتایج و پیامدهای این رویدادهای گذشته، حال و آینده را به یکدیگر پیوند می دهد. مثال: نتایج و تأثیرات تأسیس سلسله هخامنشیان، جنگهای صلیبی، نهضت رنسانس، کشفیات جغرافیایی و انقلابهای بزرگ معاصر، تحولاتی که پیامبران الهی و یا شخصیت های مهم علمی تاریخی مانند افلاطون، ارسطو، کورش، ابن سینا، شاه اسماعیل صفوی، ناپلئون، امیرکبیر، مصدق و امام خمینی و ... از این دست رویدادها هستند.

۴۰- برای شناخت سیر تحولات یک جامعه یا فرهنگ و علم، چگونه از تاریخ بهره گرفته می شود؟

مطالعه تاریخ به من کمک می کند تا بفهمیم که فرهنگ ها و جوامع بشری چگونه و تحت تأثیر چه عواملی و شرایطی بوجود آمده، پیشرفت کرده و به وضعیت امروزی رسیده اند. بدین گونه علم تاریخ می تواند ما را در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خویش و سایر جوامع و نیز ترسیم افق آینده کمک کند.

۴۱- تاریخ چه نقشی در تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی دارد؟

مردمانی که برای نسل های متوالی سرگذشت مشترکی داشته اند و سالیان طولانی در شادی ها و تلخ کامی ها، موفقیت ها و شکستهای هم شریک بوده اند، بطور طبیعی نسبت به سرزمین و گذشته خود، احساس نوعی علاقه و دلبستگی خاص پیدا می کنند.

۴۲- شناخت گذشته و مطالعه و بررسی زندگی مردمان در زمانها و مکانهای دیگر چه کمکی به ما می کند؟

کمک می کند که درک درستی از هویت و کیستی خود پیدا کنیم و بدانیم، که بوده ایم و چگونه به جایگاه کنونی رسیده ایم.

۴۳- رابطه بررسی گذشته و میراث فرهنگی یک جامعه در چیست؟

مطالعه و بررسی گذشته، به ما کمک می کند که میراث فرهنگی را به عنوان بخشی از هویت و شناسنامه ملی خویش بدانیم و در حفظ و نگهداری آن کوشا باشیم.

پاسخ پرسش‌های نمونه**۱- علم تاریخ را تعریف کنید؟**

علمی است که به مطالعه جنبه‌های مختلف زندگی انسانها و جامعه‌ها در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند.

۲- قلمرو و هدف علم تاریخ را بیان نمایید؟

شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه‌های فکری مذهبی سیاسی نظامی اقتصادی علمی حقوقی و هنری می‌شود.

۳- تفاوت‌های تاریخ نگاری نوین را با وقایع نگاری توضیح دهید؟

در وقایع نگاری، مورخان اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می‌پرداختند و توجه چندانی به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند. علاوه بر آن عمده تمرکز این مورخان بر بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان بود و به مسائل و موضوعات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیتی نمی‌دادند. در تاریخ نگاری نوین، اساس بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان پردازی بقرار دارد. در تاریخ نگاری نوین:

الف) علم تاریخ صرفاً به توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی محدود نمی‌شود، بلکه همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، هنری و... جوامع گذشته را در بر می‌گیرد.

ب) علم تاریخ صرفاً به ثبت و نقل رویدادهای گذشته بسنده نمی‌کند، بلکه زمینه‌ها، علت‌ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی را نیز بررسی و تجزیه و تحلیل می‌نماید. پ) در پژوهش‌های علمی تاریخ، از یافته‌های علوم و فنون مختلف مانند باستان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان‌شناسی و گاه شماری استفاده می‌شود.

۴- منابع دست اول پژوهش در تاریخ، چه ویژگی‌هایی دارند؟

به همه آثاری گفته می‌شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیکترین زمان به وقوع آن، نوشته شده‌اند. این نوع منابع دارای ویژگی منحصر بفردی هستند زیرا در همان زمان وقوع رویداد نوشته یا گفته شده‌اند

۵- تاریخ چگونه به فهم زمان حال و درک مسائل پیش روی انسانها و جوامع کمک می‌کند؟

رویدادهای تاریخی اگر چه در زمان معینی در گذشته به وقوع پیوسته است، اما آثار، نتایج و پیامدهای این رویدادهای گذشته، حال و آینده را به یکدیگر پیوند می‌دهد. مثال: نتایج و تأثیرات تأسیس سلسله هخامنشیان، جنگهای صلیبی، نهضت رنسانس، کشفیات جغرافیایی و انقلابهای بزرگ معاصر، تحولاتی که پیامبران الهی و یا شخصیت‌های مهم علمی تاریخی مانند افلاطون، ارسطو، کورش، ابن سینا، شاه اسماعیل صفوی، ناپلئون، امیر کبیر، مصدق و امام خمینی و... از این دست رویدادها هستند.

۶- تأثیر تاریخ را بر میهن دوستی و تقویت هویت ملی توضیح دهید؟

مردمانی که برای نسل‌های متوالی سرگذشت مشترکی داشته‌اند و سالیان طولانی در شادی‌ها و تلخ‌کامی‌ها، موفقیت‌ها و شکستهای هم شریک بوده‌اند، بطور طبیعی نسبت به سرزمین و گذشته خود، احساس نوعی علاقه و دلبستگی خاص پیدا می‌کنند.

سؤالات درس دوم: تاریخ؛ زمان و مکان**۱- دو رکن مهم دانش تاریخ را نام ببرید؟**

زمان و مکان تقویم و جغرافیا)

۲- چرا دانش تاریخ بدون توجه به زمان بی معنا خواهد بود؟

زیرا رویدادهای تاریخی در زمان معینی در گذشته روی داده‌اند و بدون آگاهی از زمان روی دادن آنها، نمی‌توان به درک منطقی و درستی از تاریخ دست یافت.

۳- یکی از دستاوردهای مهم بشر در گذر تاریخ را نام ببرید؟ اندازه‌گیری زمان و ابداع گاهشماری یا تقویم**۴- گاه شماری را تعریف کنید؟**

نظامی است که انسان برای اندازه‌گیری دقیق زمان (ماه و سال) ابداع کرده است.

۵- دانش اندازه‌گیری زمان بیشتر با چه علمی ارتباط می‌یابد؟ علمی مانند ریاضیات، نجوم و فیزیک

- ۶- ابداع تقويم نتیجه تلاش مشترک دانشمندان کدام علوم است؟ دانشمندان علوم ریاضی، نجوم و فیزیک
- ۷- نیاز به سنجش زمان توسط بشر در گذشته، باعث اختراع چه ابزارهایی شد؟
باعث اختراع ابزارهایی مانند ساعت های آفتابی، آبی و شنی و همچنینی اصطراب برای رصد خورشید، ماه و ستارگان
- ۸- کدام اقوام باستانی در تنظیم و تدوین گاه شماری پیشگام بودند؟ مردم بین النهرین و مصریان باستان
- ۹- در بین النهرین و بخصوص در میان بابلی ها، گاه شماری رایج بود. گاه شماری خورشیدی - قمری
- ۱۰- ویژگی های گاهشماری بابلی ها را بیان کنید؟
در این گاه شماری، سال به ۱۲ ماه قمری ۳۰ یا ۲۹ روزه تقسیم می شد. از آنجایی که سال قمری ۳۵۴ شبانه روز و سال خورشیدی ۳۶۵ و یک چهارم شبانه روز است، برای رفع این اختلاف، هر سه سال یک ماه به سال می افزودند.
- ۱۱- چه گاهشماری در مصر باستان رایج بود؟
مصریان نیز گاهشماری خورشیدی دقیق و منظمی داشتند.
- ۱۲- گاه شماری مصریان باستان را توضیح دهید؟
آنان سال را ۳۶۵ و یک چهارم شبانه روز محاسبه می کردند. در گاه شماری مصری، سال به ۱۲ ماه ۳۰ روزه تقسیم می شد و پنج روز اضافی، به آخر ماه دوازدهم افزوده می گردید. همچنین برای محاسبه یک چهارم شبانه روز اضافی، هر چهار سال یک روز به سال می افزودند و به قولی کیسه می گرفتند.
- ۱۳- در سال ۴۶ ق.م امپراتور روم دستور داد گاه شماری رومی بر اساس اصلاح شود؟
ژولیوس سزار - گاهشماری مصری
- ۱۴- در چه تاریخی و تحت چه شرایطی، تولد مسیح به عنوان مبدأ گاه شماری رومی انتخاب شد؟
حدود دو قرن پس از آنکه امپراتوری روم دین مسیحیت را رسمیت بخشید، در سال ۵۲۵ میلادی، این کار صورت گرفت
- ۱۵- اصلاح گاهشماری مسیحیان به دستور کدام پاپ و با کمک چه کسانی صورت گرفت؟
پاپ گرگوار سیزدهم با کمک منجمان این گاهشماری را اصلاح کرد.
- ۱۶- گاه شماری مسیحی، امروزه به نام شناخته می شود. گاهشماری میلادی
- ۱۷- گاه شماری هجری قمری، در کدام کشورها رایج است؟ در کشورهای مسلمان
- ۱۸- گاه شماری هجری قمری بر چه پایه ای تنظیم شده و مبدأ آن چیست؟
بر پایه گردش ماه به دور زمین تنظیم شده و مبدأ آن اول ماه محرم سالی است که پیامبر از مکه به مدینه هجرت کرد.
- ۱۹- از روی چه اسنادی می توانیم پی ببریم که در قلمرو هخامنشیان، گاهشماری خورشیدی - قمری بابلی رایج بوده است؟
محتوای سنگ نوشته های بیستون و تخت جمشید این موضوع را نشان می دهد
- ۲۰- گاهشماری بابلی وقتی وارد قلمرو هخامنشیان شد، چه تغییری در آن انجام شد؟
ماه های آن بر اساس فرهنگ و آیین ایرانی نام گذاری شدند.
- ۲۱- گاهشماری های رایج در قلمرو اشکانیان را نام ببرید؟ بابلی، سلوکی و اوستایی
- ۲۲- در دوره ساسانیان، گاهشماری که گاهشماری محسوب می شد، در ایران رایج گردید. اوستایی - دینی زرتشتیان
- ۲۳- ویژگی های گاهشماری اوستایی رایج در دوره ساسانیان را توضیح دهید؟
در این گاهشماری، سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه تقسیم می شد. سپس پنج روز اضافی را به نام اندرگاه به آخر ماه دوازدهم می افزودند.
- ۲۴- مبدأ گاهشماری اوستایی چه بود؟ به تخت نشستن هر پادشاه
- ۲۵- مشکل گاهشماری اوستایی ساسانی چه بود؟
از آنجا که در این گاهشماری، سال را ۳۶۵ شبانه روز می گرفتند، در هر ۴ سال یک شبانه روز و در هر ۱۲۰ سال ۳۰ شبانه روز از سال حقیقی عقب می افتاد.
- ۲۶- در دوره ساسانیان، برای رفع مشکل گاهشماری خود چه کردند؟
برای رفع این مشکل بعد از هر ۱۲۰ سال، یک ماه به دوازده ماه سال اضافه می کردند.

۲۷- اسامی روزها و ماهها در تقویم اوستایی از کجا الهام می گرفت؟

در این گاهشماری، ماهها و روزهای هر ماه با اسامی ایزدان و فرشتگان نام گذاری شده بود.

۲۸- در ایران دوره اسلامی کدام گاهشماری رایج گردید؟ هجری قمری

۲۹- در ایران دوره اسلامی، کدام گاهشماری ها در کنار گاهشماری هجری قمری قرار گرفتند؟

گاهشماری های یزدگردی، جلالی، دوازده حیوانی و هجری خورشیدی

۳۰- گاهشماری یکی از دقیق ترین گاهشماری های جهان است. گاهشماری جلالی

۳۱- کدام گاهشماری در ایران، بر اساس گاهشماری جلالی تنظیم شده است؟ گاهشماری هجری خورشیدی

۳۲- چرا لازم است که گاهشماری های مختلف با هم تطبیق داده شوند؟

زیرا رویدادهای مختلف در سرزمینها و کشورهای مختلف، در طول تاریخ با چند نوع گاهشماری ثبت و نگارش شده اند. بنابر این برای روشن شدن و تفهیم درست زمان رویدادها نیاز به تطبیق وجود دارد

۳۳- کروئولوژی چیست؟

علمی که نظم و ترتیب رویدادها را معین می کند کروئولوژی گفته می شود

۳۴- خط زمان چه کمکی به نظم و ترتیب رویدادهای تاریخی می کند؟

خط زمان ابزار مناسبی است که بوسیله آن می توان رویدادهای یک دوره یا دوران های مختلف تاریخی را به ترتیب زمان وقوع آنها بر روی نمودار نشان داد

۳۵- چرا مکان رکن مهمی در مطالعه تاریخ است؟

زیرا همه وقایع و تحولات تاریخی در بستر مکان و محیط رخ می دهند، عوامل جغرافیایی تأثیر مهمی بر زندگی مردم نواحی مختلف دارد

۳۶- چرا مورخان و محققان در طول تاریخ برای بررسی رویدادهای تاریخی، به عوامل جغرافیایی توجه می کردند؟

زیرا در طول تاریخ، عوامل جغرافیایی مانند آب، خاک، پستی ها و بلندی ها، آب و هوا، موقعیت سرزمینی و ارتباطی و دسترسی به دریاها و آبهای آزاد، تأثیر مهمی بر زندگی مردمان نواحی مختلف داشته است

۳۷- کاربرد جغرافیای تاریخی را بیان کنید؟

جغرافیای تاریخی به مطالعه مناطق و سرزمین های مختلف در گذشته می پردازد و تأثیر محیط طبیعی و عوامل جغرافیایی را بر رویدادهای تاریخی مانند شکل گیری تمدن ها، مهاجرت ها، پیروزی ها و شکست ها، برپایی سکونتگاهها و شهرها و ایجاد و گسترش راهها و ... مطالعه می کند.

۳۸- در مطالعه تاریخ، نقشه ها چه اهمیتی دارند؟

نقشه های تاریخی، انواع مختلفی از اطلاعات شامل قلمرو حکومت ها، مرزها، پایتخت ها، شهرها، بناهای مهم، محل دقیق رویدادها به خصوص جنگ ها، شبکه راهها، مسیرهای مهاجرت و لشکرکشی ها و تقسیمات اداری و مالیاتی را نمایش می دهند.

۳۹- امروزه از نقشه های تاریخی چه استفاده ای می شود؟

برای ارائه اطلاعات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، جمعیتی و دیگر جلوه های حیات اجتماعی انسان در گذشته استفاده می شود.

پرسی های نمونه

۱- چرا زمان و مکان، دو رکن علم تاریخ به شمار می روند؟

چون هر رویداد تاریخی در یک واحد زمانی و مکانی رخ می دهد.

۲- دو مورد از تفاوت ها و شباهت های تقویم اوستایی با تقویم هجری شمسی را توضیح دهید؟

تفاوت اول اینکه در تقویم اوستایی سال به دوازده ماه سی روزه تقسیم می شود در حالی که در تقویم ه.ش سال به شش ماه سی و یک روزه و پنج ماه سی روزه و یک ماه بیست و نه روزه تقسیم می شود تفاوت دوم این است که در تقویم اوستایی علاوه بر نام ماهها که از نام ایزدان گرفته شده، نام روزهای هر ماه هم از نام فرشتگان و ایزدان گرفته شده بود ولی در تقویم هجری شمسی تنها نام ماه ها از نام فرشتگان گرفته شده - تفاوت سوم این است که مبدأ دو تقویم با هم تفاوت دارد. در تقویم اوستایی، مبدأ بر تخت نشستن هر پادشاه بود

ولی در تقویم ۵۰۰ سال مبداء هجرت پیامبر است. اولین شباهت این است که هر دو تقویم سال را به دوازده ماه تقسیم می کنند - هر دو تقویم سال را به ۳۶۵ روز تقسیم می کنند و هر دو تقویم سال کیسه دارند.

۳- پنج مورد از عوامل جغرافیایی و محیطی را که بر رویدادهای تاریخی اثرگذار بوده اند، فهرست کنید؟

الف) زمین های حاصلخیز بین النهرین باعث ایجاد اولین تمدنها در جهان شد. ب) کانال سوئز منجر به جنگ بین مصر و قدرتهای بزرگ جهانی شد. پ) اهمیت دریای مازندران یکی از علل جنگ بین ایران و روس در زمان قاجار بود. ت) تنوع محصولات گیاهی و کشاورزی در هند موجب تصرف آن کشور توسط انگلیسی ها شد. ث) مناسب بودن آب و هوا برای زندگی موجب مهاجرت آریایی ها به فلات ایران شد. ج) وجود معادن طلا موجب مهاجرت خاندان هایی از اروپایان به آمریکا شد.

۴- دو رویداد تاریخی را که عوامل جغرافیایی در آن نقش مهمی داشته اند، مثال بزنید؟

جنگ های ایران و روس در زمان قاجار - جنگ اعراب مسلمان با ایرانی ها در صدر اسلام به امید دست یافتن به زمینهای ثروت خیز ایران - تصرف آفریقای جنوبی توسط انگلیسی ها برای معادن طلا و موقعیت جغرافیایی آن کشور - مقاومت آریوبرزن در مقابل اسکندر مقدونی در کوههای سمت فارس - نبرد دریایی سالامیس بین ایرانیان و یونانیان در زمان خشایارشا در تنگه سالامیس

۵- چگونه می توانیم از نقشه های تاریخی در مطالعه تاریخ استفاده کنیم؟

نقشه های تاریخی، انواع مختلفی از اطلاعات شامل قلمرو حکومت ها، مرزها، پایتخت ها، شهرها، بناهای مهم، محل دقیق رویدادها به خصوص جنگ ها، شبکه راهها، مسیرهای مهاجرت و لشکرکشی ها و تقسیمات اداری و مالیاتی را نمایش می دهند.

سؤالات درس سوم: باستان شناسی؛ در جستجوی میراث فرهنگی

۱- باستان شناسی را تعریف کنید؟

علمی است که آثار باستانی و تاریخی را به منظور شناخت فرهنگ و شیوه زندگی انسان ها و جوامع گذشته، مطالعه و بررسی می کند.

۲- باستان شناس کیست؟

کسی است که بر اساس آثار باقی مانده از بشر، گذشته انسانها و جوامع انسانی و بویژه تغییرات فرهنگی آنها را در طول زمان، بررسی و تحلیل می نماید.

۳- هدف باستان شناسی از دیدگاه برخی صاحب نظران را بیان کنید؟ شناخت انسان و پژوهش در فرهنگ او.

۴- آثار باستانی و تاریخی را تعریف کنید؟

به تمامی اشیاء، ابزارها، بناها و مکان هایی می گویند که ساخته دست بشر و محصول اندیشه او در گذشته هستند.

۵- مکان یا محوطه باستانی را توصیف کنید؟

به جاهایی که باستان شناسان در آنجا آثار باستانی و تاریخی را مطالعه و در مواردی کشف می کنند، مکان باستانی گفته می شود.

۶- مکان های باستانی از چه جهاتی با هم تفاوت دارند؟ مثال بزنید.

مکان های باستانی و تاریخی از نظر شکل و وسعت متفاوت اند. برخی از آنها سکونتگاه روستایی یا شهری هستند که چند هکتار وسعت دارند؛ مانند شهر سوخته در ایران و شهر پمپئی در ایتالیا.

۷- اشیاء بدست آمده از مکان های باستانی، شیوه تدفین مردگان، معماری و مصالح آرامگاهها چه ابهاماتی را روشن می کند؟

اشیایی که از داخل گورهای باستانی به دست آمده اند و در موزه های جهان به نمایش گذاشته شده اند، یکی از جذاب ترین و پربیننده ترین آثار موزه ای هستند. این اشیاء اطلاعات ارزنده ای را در باره نظام اجتماعی، باورها، فرهنگ، وضعیت اقتصادی و میزان پیشرفت های فنی مردمان و جوامع گذشته ارائه می دهند.

نکته مهم:

نقاشی ها و اشیای کشف شده از غارها نیز منبع ارزشمندی برای مطالعه و شناخت زندگی مردمان دوران پیش از تاریخ به شمار می روند.

۸- مراحل کار باستان شناسان را نام ببرید؟

کشف و شناسایی - حفاری و استخراج - تنظیم اطلاعات

۹- باستان‌شناسان برای کشف آثار باستانی و تاریخی از چه ابزارهایی استفاده می‌کنند؟

آنها علاوه بر رجوع به کتابهای تاریخی و سفرنامه‌ها و...، از ابزارها و فناوری‌های جدید و پیشرفته‌ای مانند (پهپادها- رادارها- عکس‌های هوایی- تصاویر ماهواره‌ای- روش‌های الکترومغناطیسی و سیستم اطلاعات جغرافیایی که قابلیت زیادی در نقشه‌برداری، کشف و بازسازی دقیق محوطه‌ها و آثار باستانی دارند، استفاده می‌کنند.

۱۰- وضعیت قرار گرفتن آثار تاریخی و باستانی به چند گونه است و برای شناسایی و کشف آنها از چه روش‌هایی می‌توان استفاده کرد؟

برخی از آثار باستانی بر روی سطح زمین هستند و به آسانی قابل شناسایی هستند- بخش دیگری از این آثار در زیر خاک و یا در اعماق دریاها و رودخانه‌ها قرار گرفته‌اند- برخی از این آثار به صورت اتفاقی و اغلب در نتیجه فعالیت‌های کشاورزی و عمرانی و یا بروز پدیده‌های طبیعی مانند سیل و زمین‌لرزه از دل زمین نمایان شده و نظر باستان‌شناسان را به خود جلب کرده‌اند- تعدادی از آثار و بناهای تاریخی ایران مانند جیرفت و مردنمکی زنجان بطور تصادفی کشف شده‌اند

۱۱- چرا مرحله حفاری در باستان‌شناسی بسیار حساس است؟

زیرا ممکن است با کوچک‌ترین اشتباه، آسیب بزرگی به آثار و بناهای تاریخی در حال کاوش وارد شود.

۱۲- باستان‌شناسان در مرحله حفاری چه اقداماتی انجام می‌دهند؟

آنان وقتی به یک بنای تاریخی برخورد می‌کنند نخست نقشه آن بنا را مشخص می‌نمایند و همچنین اگر به شیئی برخورد کنند نخست در همان وضعیت از آن عکس برداری و تمام مشخصاتش را بطور دقیق ثبت می‌کنند سپس آن را از خاک بیرون آورده و مراحل بعدی تحقیقات در کارگاهها و آزمایشگاههای مجهز ادامه می‌یابد.

۱۳- باستان‌شناسان در مرحله استخراج و تنظیم اطلاعات چه کارهایی انجام می‌دهند؟

در این مرحله، باستان‌شناسان آثار یا بناهای کشف شده را به لحاظ قدمت، مواد و مصالح بکار رفته در آنها و نیز کاربردهایی که داشته‌اند مورد بررسی و مطالعه قرار می‌دهند.

۱۴- باستان‌شناسان با مقایسه آثار و بناهای تاریخی دوره‌های مختلف به دنبال چه نتایجی هستند؟

آنها با مقایسه این آثار می‌کوشند تا سیر پیشرفت‌های فنی، هنری و فرهنگی مردمان گذشته را درک کنند و همچنین به روابط جوامع گذشته و تأثیرات فرهنگی و اقتصادی آنها بر یکدیگر پی ببرند.

۱۵- باستان‌شناسان برای تعیین سن اشیاء باستانی از چه روشها و علوم بهره می‌گیرند؟

از روش‌های علمی پیشرفته‌ای مانند روش رادیو کربن و شیوه پیشرفته تری موسوم به پتاسیم- آرگون استفاده می‌کنند. در این روشها از دانش‌هایی چون شیمی، فیزیک، گیاه‌شناسی و زمین‌شناسی کمک گرفته می‌شود.

۱۶- مهم‌ترین مکان گردآوری، نگهداری، مرمت، مطالعه و نمایش آثار باستانی..... هستند.

موزه‌ها

۱۷- از جمله بزرگ‌ترین موزه‌های ایران،..... است که آثار باستانی ارزشمندی در آن حفظ و به نمایش گذاشته شده است.

موزه ملی ایران باستان

۱۸- تعدادی از موزه‌های کشورهای دیگر را که در آنها آثار تاریخی و باستانی ایران نگهداری می‌شود، نام ببرید؟

موزه لوور پاریس- بریتانیا در لندن- آرمیتاژ در سن پترزبورگ- مترو پولیتن در نیویورک

۱۹- باستان‌شناسی و تاریخ چه ارتباطی با هم دارند؟

از یکسو باستان‌شناسان از نوشته‌های مورخان برای شناسایی، کشف و مطالعه آثار و مکانهای باستانی بهره می‌برند و از سوی دیگر نتایج کاوش‌های باستان‌شناسان منبع ارزشمندی برای تحقیقات مورخان به شمار می‌رود.

۲۰- کاوش‌های باستان‌شناسی چه کمکی به مطالعه دوران پیش از تاریخ می‌کند؟

آگاهی و اطلاعاتی که تا کنون در باره زندگی انسان‌ها و جوامع دوران پیش از تاریخ بدست آمده، حاصل تحقیقات علمی باستان‌شناسان است.

۲۱- باستان‌شناسی چه کمکی‌هایی به مطالعه دوره تاریخی کرده است؟

منابع نوشتاری برای شناخت کامل این دوره مخصوصاً اوایل آن کافی نیستند. از سوی دیگر عمده اطلاعات منابع نوشتاری مربوط به رویدادهای سیاسی و نظامی و شرح اقدامات فرمانروایان است.

پرسش های پایانی درس سوم تاریخ دهم**۱- موضوع و هدف علم باستان شناسی چیست؟**

موضوع آن بررسی آثار باستانی و تاریخی به منظور شناخت فرهنگ و شیوه زندگی انسان ها و جوامع گذشته است و هدف آن شناخت انسان و پژوهش در فرهنگ اوست

۲- مراحل کار باستان شناسان را به ترتیب بیان کنید؟ کشف و شناسایی - حفاری و استخراج - تنظیم اطلاعات**۳- چرا گورستانها و آرامگاهها یکی از محوطه های باستانی محسوب می شوند؟**

اشیایی که در درون گورهای باستانی قرار دارند مورد توجه بازدید کنندگان موزه ها می باشد. علاوه بر آن روش تدفین در دوران های مختلف با هم تفاوت دارد، معماری آرامگاهها و مصالح بکار رفته در آنها اطلاعات ارزنده ای در باره نظام اجتماعی، باورها، فرهنگ، وضعیت اقتصادی و میزان پیشرفت های فنی مردمان و جوامع گذشته ارائه می دهند.

۴- به نظر شما، چرا حفظ و مرمت آثار باستانی و میراث فرهنگی، وظیفه ای ملی و جهانی است؟

زیرا باعث جلوگیری از نابودی و یا تخریب میراث مشترک مردم جوامع مختلف در دوران های متفاوت می شود.

۵- نقش و اهمیت علم باستان شناسی را در شناخت دوره تاریخی توضیح دهید؟

منابع نوشتاری برای شناخت کامل این دوره مخصوصا اوایل آن کافی نیستند. از سوی دیگر عمده اطلاعات منابع نوشتاری مربوط به رویدادهای سیاسی و نظامی و شرح اقدامات فرمانروایان است. یافته های باستان شناسی می تواند به کمک منابع نوشتاری بیاید و در روشن تر کردن دوره های تاریخ کمک کند.

سؤالات درس چهارم: پیدایش تمدن؛ بین النهرین و مصر**۱- دوره بندی گذشته بشر را بنویسید؟ دوره پیش از تاریخ - دوره تاریخی****۲- دوره پیش از تاریخ را تعریف کنید؟**

به دورانی طولانی از زندگی انسان گفته می شود که با ظهور او در پهنه گیتی آغاز شد و تا اختراع خط و گسترش تمدن در حدود ۵۰۰۰ سال پیش به طول انجامید.

۳- تقسیم بندی دوره پیش از تاریخ را بر اساس نوع اقتصاد معیشتی بیان کنید؟ دوره گردآوری خوراک - دوره تولید خوراک**۴- طبق شواهد باستان شناسی، اولین انسان واره ها در چه زمانی و در کجا می زیستند؟**

حدود ۴ میلیون سال پیش در علفزارهای آفریقا می زیستند

۵- چرا به دوره گردآوری خوراک، این نام را داده اند؟

انسانهای نخستین، شیوه ای از زندگی را پدید آوردند که بر دوره گردی، شکار حیوانات و گردآوری دانه، میوه و ریشه گیاهان و درختان برای تأمین خوراک استوار بود و تا چندین میلیون سال دوام آورد و تغییر و تکامل آن بسیار کند و محدود بود.

۶- ویژگی های انسانها را در دوره گردآوری خوراک بیان کنید، ؟

مردان در دسته های کوچک به شکار می رفتند و زنان به جمع آوری بقایای خوردنی گیاهان و میوه درختان می پرداختند. انسان های اولیه از پناهگاههای طبیعی مانند غارها و نیز کلبه هایی که از شاخ و برگ درختان و گیاهان می ساختند، برای حفظ جان خود بهره می بردند.

۷- اتفاق مهمی که در دوران پیش از تاریخ توسط بشر افتاد چه بود؟

افروختن آتش و بکار گرفتن آن بود.

۸- اصلی ترین ماده ای که انسان های نخستین از آن برای ساختن ابزار استفاده می کردند چه بود؟

سنگ

۹- انسانهای نخستین چگونه توانستند ابزارسازی کنند؟

در آغاز ابزارها از سنگ ساده بدون تغییر بودند. طی صدها هزار سال بشر توانست بر مهارت خود در ساخت تیغه های سنگی بیفزاید و ابزارهایی مانند تبر، زوین، کارد و... بسازد. استخوان و چوب نیز مواد دیگری بودند که مردمان پیش از تاریخ از آنها برای ابزار سازی استفاده می کردند.

۱۰- پیشرفتهای بشر نخستین را در موضوع حرف زدن، هنر و بیان احساس در دوره گردآوری خوراک توضیح دهید؟

انسانهای نخستین در آغاز قادر به حرف زدن نبودند اما برای اینکه بتوانند به صورت گروهی به شکار بروند، باید به گونه ای با هم ارتباط برقرار می کردند. به تدریج تا اواخر دوره گردآوری خوراک، توانایی بشر در سخن گفتن و اندیشیدن تکامل یافت و به حدی رسید که هنر نقاشی را برای نشان دادن احساس و اندیشه خود بکار گرفت.

۱۱- انسانهای نخستین (دوره گردآوری خوراک) به لحاظ دینی چه وضعیتی داشتند؟

امروزه باستان شناسان می کوشند از طریق بررسی اعتقادات جوامع شکارگر کنونی، مانند بومیان استرالیا و قبیله های سرخ پوست آمریکای جنوبی، به معتقادات دینی انسانهای نخستین پی ببرند. اعتقادات انسانهای اولیه با مشکلات و مخاطرات زندگی آنان مانند بیماری، مرگ، سیل، خشکسالی و ارتباط داشته است. آنان به نیروهای مرموز و فراطبیعی باور داشتند که در نظر آنان نگاهدارنده زمین، آسمان و سراسر زندگی محسوب می شدند.

۱۲- دوره تولید خوراک از چه زمانی آغاز شد و ویژگی این دوره چه بوده است؟

از حدود ۱۲ هزار سال پیش گروههایی از مردمان گردآورنده خوراک با استفاده از تجربیات گذشته شروع به کشت برخی گیاهان و اهلی کردن حیوانات کردند و برای نخستین بار موفق به تولید خوراک شدند.

۱۳- در دوره تولید خوراک، انسانها چه پیشرفت هایی داشتند؟

در این دوره به کشت غلات از جمله گندم و جو پرداخته شده، رام کردن حیوانات صورت گرفت، چرخ سفال برای ساخت ظروف سفالی بکار گرفته شد، با استفاده از پشم حیوانات پارچه تولید شد.

۱۴- یکی از ابداعات بشر در دوره تولید خوراک را که رویدادی مهم و سرنوشت ساز تلقی می شده است نام ببرید؟ ابداع کشاورزی**۱۵- باستان شناسان، ابداع کشاورزی توسط انسانهای اولیه را به چه عنوانی یاد می کنند؟ با عنوان انقلاب کشاورزی****۱۶- مهم ترین پیامدهای ابداع کشاورزی توسط انسانهای اولیه را نام ببرید؟**

۱- کشاورزان به منظور کاشت، داشت و برداشت محصول، از دوره گردی دست برداشتند و نخستین روستاها را به عنوان سکونتگاه های دائمی ایجاد کردند

۲- به دلیل تولید اضافه بر نیاز، عده ای به فعالیت دیگری غیر از تولید خوراک مانند ابزار سازی، سفالگری و پارچه بافی روی آوردند و در تولید این محصولات مهارت و تخصص یافتند -

۳ در نتیجه تولید مازاد بر نیاز، داد و ستد میان روستاهای دور و نزدیک به تدریج آغاز شد و از این طریق زمینه آشنایی مردم مناطق مختلف را با آداب و رسوم، مهارت ها و اندیشه های یکدیگر فراهم آورد.

۱۷- به سرزمین های میان دو رود دجله و فرات در کشور کنونی عراق را یا می نامند.

بین النهرین یا میان دو رود

۱۸- جغرافیای تمدن بین النهرین را مشخص کنید؟

شامل تمامی سرزمین های پست غرب فلات ایران می شود

۱۹- طبق کاوش های باستان شناسی، نخستین تمدن ها در کجا و در چه زمانهایی شکل گرفته است؟

نشان می دهد که نخستین مراکز تمدنی در حدود ۳۵۰۰ سال پیش از میلاد مسیح در عراق کنونی و جلگه خوزستان شکل گرفته است.

۲۰- ساکنان بین النهرین، چگونه زمین های خود را به زیر کشت بردند؟

آنها با حفر آبراهها و ایجاد آبگیرهای متعدد زمین های خود را به زیر کشت بردند.

۲۱- چرا ساکنان بین النهرین اقدام به ایجاد آبراهه ها در اطراف رود های دجله و فرات کردند؟

زیرا در آنجا به دلیل کمبود بارندگی امکان کشت دیم وجود نداشت به همین خاطر آنها اقدام به این کار کردند.

۲۲- چه عواملی باعث گسترش روستا ها و پدید آمدن شهرها در بین النهرین شد؟

افزایش جمعیت و تولید مازاد بر خوراک موجب شد که روستاها گسترش پیدا کنند و سرانجام نخستین شهرها در این منطقه پدید آیند.

۲۳- اولین شهرها در ناحیه جنوبی بین النهرین، معروف به بوجود آمدند. سومر**۲۶- شهرهای مهم تمدن سومر را نام ببرید؟ اور و کک- لاگاش - کیش**

۲۵- منظور از دولت شهر یا کشور شهر در تمدن سومر چه بوده است؟

هریک از شهرهای سومر به همراه روستاهای پیرامون خود دارای حکومتی مستقل بودند که به آنها دولت شهر یا کشور شهر گفته می شود.

۲۶- دیدگاه مردم بین النهرین از جمله سومریان را در مورد خداپرستی بیان کنید؟

آنها خدایان متعددی داشتند و اعتقاد داشتند که هر شهر از آن یک خداست. برای خدای شهر خویش پرستگاه باشکوهی برپا نموده و قربانی و هدایای زیادی نثارش می کردند. آنان معتقد بودند که خدایان، انسانها را برای خدمت به خود آفریده اند و اگر در این کار کوتاهی کنند، خدایان آنان را با فرستادن سیل و طوفان یا خشکسالی تنبیه خواهند کرد.

۲۷- کاهنان چه کسانی بودند و چه نقشی در زندگی مردم سومر داشتند؟

کاهنان بویژه کاهن اعظم که معمولاً از دانش های عصر خود آگاه بودند، به عنوان واسطه میان مردم و خدایان عمل می کردند و از قدرت و ثروت زیادی برخوردار بودند. در آغاز، کاهنان پیشوایی دینی را به همراه فرمانروایی سیاسی برعهده داشتند.

۲۸- طبقه صنعتگران در تمدن سومر را توضیح دهید؟

این طبقه علاوه بر مهارت در سفالگری، در ساخت ابزارها و جنگ افزارهای مفرغین نیز تبحر خوبی داشتند.

۲۹- در باره خط و زبان سومری توضیح دهید؟

لوح های گلی فراوانی به خط میخی و زبان سومری در بقایای شهرهای سومری کشف شده است. به گمان برخی از باستان شناسان، سومریان مخترع خط بوده اند و نخستین نوشته های جهان متعلق به آنان است. بعضی از این لوح ها حاوی آثار ادبی بلند مانند افسانه گیلگمش است.

۳۰- در حدود ۲۶۰۰ قبل از میلاد، قوم که در مرکز بین النهرین می زیست به فرماندهی بر کشور

شهرهای سومری مسلط شدند. آکدی - سارگن

۳۱- حوزه جغرافیایی تمدن اکدی در زمان سارگن را بنویسید؟

سارگن سرتاسر بین النهرین را به زیر فرمان خود آورد و امپراتوری بزرگی را تشکیل داد که از سواحل شرقی دریای مدیترانه تا کوههای زاگرس امتداد داشت.

۳۲- امپراتوری اکد چگونه بر فرهنگ و تمدن بین النهرین تأثیر گذاشت؟

این امپراتوری مردمان و اقوامی را که دارای اندیشه، آداب و رسوم، صنعت و هنر گوناگونی بودند، یکپارچه و متحد ساخت و موجب تبادل بیشتر فرهنگ و تمدن در بین النهرین شد.

۳۳- حکومت بابل قدیم چگونه و توسط چه قومی تشکیل شد؟

از حدود ۱۹۰۰ قبل از میلاد قوم دیگری به نام آموری قدرت خود را در بین النهرین گسترش داده و توانستند سلسله ای را تأسیس کنند که در تاریخ به نام بابل قدیم معروف است.

۳۴- مشهورترین فرمانروای سلسله بابل قدیم چه کسی بود و چه اقداماتی انجام داد؟

حمورابی بود که مناطق وسیعی از بین النهرین را فتح و ضمیمه قلمرو خود کرد. او همچنین اقدامات مهمی در زمینه کشورداری، کشاورزی و قانون گذاری انجام داد.

۳۵- شیوه حکومتی که حمورابی بنیان نهاد چگونه بود؟

شیوه او مبتنی بر قدرت و اختیارات فراوان پادشاه و اطاعت کامل حاکمان ولایات از او بود. وی مقام پادشاهی را هدیه ای از جانب خداوند به خود می پنداشت.

۳۶- کدام اقدام حمورابی باعث شهرت عمده او در تاریخ شده است؟

بخش عمده ای از شهرت حمورابی در تاریخ به خاطر قانون نامه ای است که از او بر جای مانده و به عنوان نخستین سند قانون گذاری جهان بشمار می رود.

۳۷- قانون نامه حمورابی شامل چه موضوعاتی است؟

شامل مجموعه قوانین مربوط به زراعت، آبیاری، کشتیرانی، خرید و فروش برده، ارث، ازدواج و مجازات های انواع جرم ها و جنایتهاست.

۳۸- شهر بابل در بين النهرين باستان را توصيف كنيد؟

این شهر که پایتخت اموری ها بود بواسطه دارا بودن موقعیت مناسب سیاسی و جغرافیایی ، به یکی از مراکز بزرگ تجارت بین المللی در جهان باستان تبدیل شد و از ثروت و رفاه فراوانی برخوردار گردید.

۳۹- سلسله آشوریان چگونه پدید آمد و آنها چگونه قومی بودند؟

پس از آنکه حکومت بابل قدیم دچار ضعف و زوال شد، آشوریان که قومی جنگجو در شمال بین النهرین بودند، به قدرت رسیدند. حکومت آشور با لشکرکشی های پیاپی به سرزمین های همجوار و غارت و ویران کردن آنها بر قلمرو و ثروت خود افزود.

۴۰- میراث تمدن بین النهرین چه بودند؟

آنها تمدنی عظیم را پی ریزی کردند که در زمینه های مختلف از جمله سیاست و حکومت، قانون گذاری، معماری و شهرسازی، هنر، صنعت و خط و به موفقیت ها و پیشرفت های چشمگیری دست یافت.

۴۱- تمدن بین النهرین بر کدام تمدنها در جهان آتروز تأثیر گذاشت؟ تمدن ایران در زمان هخامنشیان و تمدن یونان باستان**۴۲- تمدن مصر باستان از چه زمانی آغاز شد؟**

مدتی پس از آنکه سومریان زندگی در شهرها را آغاز کردند، در مصر نیز تمدن شروع به جوانه زدن کرد.

۴۳- در مصر باستان جریان زندگی و تمدن به چه عاملی وابسته بود؟ رود نیل**۴۴- رود نیل چه تأثیری بر کشاورزی مصر داشته و دارد؟**

آب نیل هر سال بر اثر ذوب شدن برف ها و باریدن باران های بهاری، آرام آرام بالا می آید و سواحل پست را فرو می گیرد سپس آهسته آهسته پس می نشیند و لایه ای از رسوبات غنی بر جای می گذارد و زمین های مرطوب را مستعد کشت و زرع می کند

۴۵- چه عواملی مصر را از تهاجم های خارجی حفظ می کرد؟

موانع طبیعی مانند صحراهای گرم در شرق و غرب دریای مدیترانه در شمال و صخره های شمالی این کشور را از تهاجم های خارجی حفظ می کرد

۴۶- مصر اغلب از طریق در شمال شرق این کشور در معرض هجوم بیرونی قرار داشت. شبه جزیره سینا**۴۷- مورخان تاریخ مصر باستان را به سه دوره تقسیم کرده اند. آنها را بنویسید؟ امپراتوری قدیم - میانه - جدید****۴۸- ویژگی های دوره امپراتوری قدیم مصر را بنویسید؟**

در این دوره قدرت فرعون ها در اوج بود . اهرام سه گانه که یکی از شاهکارهای معماری جهان باستان است به دستور فرعونها ساخته شد.

۴۹- فرعونها در دوره امپراتوری مصر قدیم، برای اداره امور کشور چه می کردند؟

آنها از وزیر یا شخصی با عنوان کارگزار کل کشور استفاده می کردند که مسئولیت اداره امور اداری، مالی و قضایی را برعهده داشت.

۵۰- نقش فرعون در مصر باستان چگونه بود؟

فرعون از قدرت فوق العاده ای برخوردار بود و اعتبار زیادی در میان مردم داشت. آنچه او انجام می داد اراده خدایان شمرده می شد و آنچه می گفت از زبان یکی از خدایان بود و فرمانهای او می بایست بی چون و چرا اجرا شود. پسر یا هر کدام از اعضای خانواده فرعون حتی همسر او می توانست جانشین او شود.

۵۱- اوضاع دین در مصر باستان چگونه بود؟

مصریان باستان خدایان زیادی را می پرستیدند. حداقل نام چندین هزار خدا در نوشته های مصری شناسایی شده است. البته مردم مصر خدایانشان را مهربان تر و دوستانه تر از خدایان سومری می پنداشتند.

۵۲- دیدگاه مردم مصر در مورد خدایان با مردم سومر چه تفاوتی داشت؟

مردم مصر خدایانشان را مهربان تر و دوستانه تر از خدایان سومری می پنداشتند.

۵۳- چرا مردم مصر باستان خدایانشان را مهربانتر و دوستانه تر از خدایان سومری می پنداشتند؟

شاید به این سبب که زندگی در اطراف نیل آسان تر و مطبوع تر از زندگی در کناره های دجله و فرات بود.

۵۴- آمن هوتپ چهارم چه اقدامی در مورد مذهب و خداپرستی انجام داد؟

او کوشید که یگانه پرستی را در شکل پرستش خدای خورشید در مصر ترویج نماید.

۵۵- آیا آمن هوتپ چهارم موفق شد یگانه پرستی را در مصر باستان پایدار کند؟ چرا؟

خیر. زیرا پس از مرگ او، کاهنان که نقش مهمی در فرهنگ مصر داشتند، دوباره پرستش چند خدایی را رایج کردند.

۵۶- حضرت یوسف و حضرت موسی (سلام الله علیهما) در دوران امپراتوری جدید مصر چه تلاشهایی کردند؟

آنها به احتمال بسیار در این دوره مردم مصر را به پرستش خدای یگانه دعوت کردند.

۵۷- مصریان باستان نسبت به زندگی پس از مرگ چه اعتقادی داشتند؟

آنها به زندگی پس از مرگ باور داشتند و معتقد بودند که روح پس از مرگ مدتی سرگردان می ماند و سپس به جسم انسان باز می گردد

۵۸- چرا مصریان باستان جسدهای فرعون ها را مومیایی می کردند؟

زیرا به زندگی پس از مرگ باور داشتند و معتقد بودند که روح پس از مرگ به جسم انسان بر می گردد. به همین دلیل جسدهای فرعون ها را برای جلوگیری از فاسد شدن مومیایی می کردند.

۵۹- اقتصاد مردم مصر باستان چگونه بود؟

اساس زندگی در مصر باستان بر کشاورزی استوار بود. اکثریت جمعیت را کشاورزان تشکیل می دادند. آنان در کشتزارهای اطراف نیل که متعلق به فرعون ها، کاهنان و مقام های حکومتی بود، گندم، جو، خرما و دیگر میوه ها را کشت می کردند.

۶۰- باورهای دینی چه تأثیری بر زندگی مصریان باستان گذاشته بود؟

مصریان مردمی صبور و فرمان بر بودند. آموزه های دینی آنان را به اطاعت بی چون و چرا از فرمان فرعون ها و مأموران او فرا می خواند. توده های مردم علاوه بر پرداخت مالیات، ناگزیر بودند در ساختن آرامگاهها، کاخها، معبد ها و نیز با حضور در جنگ ها برای حکومت بیگاری نمایند.

۶۱- دستاوردهای هنری و ادبی در مصر باستان را بنویسید؟

یکی از دستاوردهای برجسته تمدن مصر باستان، ابداع خط های مختلف هیروگلیف و دموتیک بود که از هر کدام در جاهای متفاوت استفاده می شد. مصریان همچنین با استفاده از نی، کاغذی به نام پاپیروس ابداع کردند.

۶۲- دو خط را که در مصر باستان ابداع شد نام ببرید؟ خط هیروگلیف و خط دموتیک

۶۳- مصریان با استفاده از نی، کاغذی به نام ابداع کردند.

پاپیروس

۶۴- تمدن مصر باستان بیشتر به خاطر چه چیزهایی شهرت دارد؟

به خاطر بناهای باستانی مانند اهرام، معابد، کاخ ها و نیز آثار هنری بویژه مجسمه سازی شهرت دارد.

۶۵- معماران مصری برای ساخت هرم ها از چه مصالحی استفاده کردند؟

از منابع طبیعی سنگ آهک و سنگ خارا که در مصر فراوان بود، بهره بردند

۶۶- مصریان باستان در موضوعات هنری چه خلاقیت هایی داشتند؟

آنان در نقاشی، مجسمه سازی و ساخت جنگ افزارها و دیگر ابزارهای خلاقیت و مهارت زیادی از خود نشان دادند و آثار زیبا و ظریفی را خلق کردند.

۶۷- مصریان باستان برای ساختن آثار هنری از چه موادی استفاده می کردند؟

آنان برای ساختن آن اشیاء از معادن دور دست، مس و طلا استخراج می نمودند.

پرسی های نمونه

۱- سه تفاوت عمده دوره گردآوری خوراک با دوره تولید خوراک را بنویسید؟

در دوره گردآوری خوراک، مردان در دسته های کوچک به شکار می رفتند و زنان به جمع آوری بقایای خوردنی گیاهان و میوه درختان می پرداختند. انسان ها در این دوره از پناهگاههای طبیعی مانند غارها و نیز کلبه هایی که از شاخ و برگ درختان و گیاهان می ساختند.

در دوره تولید خوراک شروع به کشت برخی گیاهان و اهلی کردن حیوانات کردند و برای نخستین بار موفق به تولید خوراک شدند. در این دوره به کشت غلات از جمله گندم و جو پرداخته شده، رام کردن حیوانات صورت گرفت، چرخ سفال برای ساخت ظروف سفالی بکار گرفته شد، با استفاده از پشم حیوانات پارچه تولید شد.

۲- اتفاق مهمی که در دوران پیش از تاریخ توسط بشر افتاد چه بود؟

افروختن آتش و بکار گرفتن آن بود.

۳- ابداع کشاورزی چه پیامدهای مهمی برای بشر داشت؟

۱- کشاورزان به منظور کاشت، داشت و برداشت محصول، از دوره گردی دست برداشتند و نخستین روستاها را به عنوان سکونتگاه های دائمی ایجاد کردند -

۲- به دلیل تولید اضافه بر نیاز، عده ای به فعالیت دیگری غیر از تولید خوراک مانند ابزار سازی، سفالگری و پارچه بافی روی آوردند و در تولید این محصولات مهارت و تخصص یافتند

۳ در نتیجه تولید مازاد بر نیاز، داد و ستد میان روستاهای دور و نزدیک به تدریج آغاز شد و از این طریق زمینه آشنایی مردم مناطق مختلف را با آداب و رسوم، مهارت ها و اندیشه های یکدیگر فراهم آورد.

۴- تأثیر و نقش شرایط طبیعی و اقلیمی بین النهرین و مصر را در شکل گیری تمدن به شکل مقایسه ای توضیح دهید؟

در هر دو تمدن رودخانه ها و بطور کلی آبها نقش فراوان داشتند. در مصر رود نیل و در بین النهرین رودهای دجله و فرات - هر دو تمدن به دلیل وجود زمینهای حاصلخیز ناشی از رسوب بر جای مانده از رودخانه ها بر اساس کشاورزی شکل گرفت.

۵- شباهت ها و تفاوت های دین سومریان و مصریان باستان را با ذکر دلیل بیان کنید؟

در هر دو تمدن اعتقاد به چند خدایی وجود داشت. خدایان مصری در باور مردم آنجا مهربان تر از خدایان سومری بودند. در مصر فرعون نه تنها نماینده خدا بلکه در برخی موارد خود را خدا می پنداشت ولی در سومر منصب شاه - کاهن وجود داشت ولی هیچگاه کاهن ادعای خدایی نکرد.

۶- تأثیر حمورابی را بر تمدن بین النهرین شرح دهید؟

شیوه او در حکومت مبتنی بر قدرت و اختیارات فراوان پادشاه و اطاعت کامل حاکمان ولایات از او بود. وی مقام پادشاهی را هدیه ای از جانب خداوند به خود می پنداشت. بخش عمده ای از شهرت حمورابی در تاریخ به خاطر قانون نامه ای است که از او بر جای مانده و به عنوان نخستین سند قانون گذاری جهان بشمار می رود. قانون نامه حمورابی شامل مجموعه قوانین مربوط به زراعت، آبیاری، کشتیرانی، خرید و فروش برده، ارث، ازدواج و مجازات های انواع جرم ها و جنایت هاست.

سؤالات درس پنجم: هند و چین

۱- جغرافیای هند باستان را بنویسید؟ هند باستان سرزمین پهناور و متنوع، شامل هندوستان، بنگلادش و بخشی وسیعی از پاکستان امروزی بوده است

۲- کاوش های باستان شناسی در اوایل قرن بیستم در مورد تمدن سند چه چیزی را بدست آورد؟

این کاوش ها نشان داد که در حدود ۵ هزار سال پیش تمدن پیشرفته ای در کنار رود سند وجود داشته است.

۳- باستان شناسان پس از سالها حفاری و کاوش، بقایای شهرهای بزرگ و پر جمعیت و واقع در پاکستان را کشف کردند. موهنجو دارو - هاراپا

۴- معماری شهرهای باستانی دره سند چگونه بوده است؟

شواهد باستان شناسی نشان داده است که آنها شهرهای خود را بر اساس نقشه ای دقیق و معماری تقریباً یکسانی ساخته بودند. آنان خیابانها و معابر اصلی و فرعی را با پهنای معینی طراحی نموده که یکدیگر را قطع می کردند. همچنین ساختمانها را با معماری همسان و آجرهایی به اندازه های مشخص بنا می کردند. این شهرها دارای پرستشگاه، حمام، انبار غله و همچنین سیستم فاضلاب بودند.

۵- وضعیت کشاورزی در تمدن دره سند چگونه بود؟

تمدن سند متکی به کشاورزی بود و ساکنان این منطقه در جلگه های آبرفتی و حاصلخیز اطراف سند به کشت محصولاتی چون گندم، جو و پنبه و پرورش دام بویژه گاومیش می پرداختند.

۶- وضعیت صنعت در تمدن دره سند چگونه بود؟

نشانه هایی از رواج صنعت سفالگری و نساجی در آن منطقه بدست آمده است. وجود برخی اشیای متعلق به مراکز تمدنی ایران و بین النهرین در کشفیات موهنجو دارو و هاراپا نشان می دهد که این مراکز با یکدیگر داد و ستد داشته اند.

- ۷- وضعیت هنر در تمدن دره سند چگونه بوده است؟
از تمدن سند ابزارها، ظرفها، آثار هنری، مجسمه ها و زیور آلاتی کشف شده است که بیانگر شکوفایی صنعت و هنر است. از این تمدن همچنین لوح ها و نوشته هایی بدست آمده است که تا کنون رمزگشایی و خوانده نشده است.
- ۸- چرا تا کنون در باره اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی تمدن سند چیزی نمی دانیم؟
زیرا لوح ها و نوشته هایی که از آنجا بدست آمده است تا کنون رمزگشایی نشده اند.
- ۹- آریاییان در چه شرایط و چه زمانی به هند وارد شدند؟
در حدود ۱۵۰۰ سال قبل از میلاد و در زمانی که تمدن سند رو به انحطاط نهاده بود، دسته هایی از اقوام آریایی از سمت شمال غربی وارد هند شدند.
- ۱۰- آریاییان چگونه بر بخش هایی از هند مسلط شدند؟
آنان که مردمانی جنگجو و دارای اسب و ارابه بودند، به تدریج بر بخش های شمال هند مسلط شدند و قدرت و نفوذ خود را تا نواحی مرکزی آن کشور گسترش دادند.
- ۱۱- در زمان سلطه آریایی ها بر بخشهای شمالی و مرکزی هند، نواحی جنوب هند در دست چه اقوامی باقی ماند؟
نواحی استوایی و مرطوب جنوب هند زیر سلطه قومی تیره پوست به نام دراویدی ها باقی ماند.
- ۱۲- خداپرستی آریاییان هند چگونه بود؟
آنان نیز مانند سایر اقوام هند و اروپایی خدایان گوناگونی را به عنوان یکی از مظاهر طبیعت مانند آسمان، ماه، خورشید، باد و آتش می پرستیدند. آنان همچون آریایی های ایرانی، به خدای غیر مادی و مافوق طبیعت اعتقاد داشتند.
- ۱۳- مهمترین اثر بجای مانده در باره عقاید آریاییان هند، سروده هایی در ستایش افرینش و خدایان با عنوان است.
وداها
- ۱۴- کهن ترین بخش وداها نام دارد که به زبان سانسکریت، که زبان مهاجران آریایی هند بود، سروده شده است.
ریگ ودا
- ۱۵- آیین برهمنی را توضیح دهید؟
این آیین به خدایان متعددی که در وداها ستایش شده بودند، باور داشت و آداب و مناسک دشواری را بر پیروان خود تحمیل می کرد. قربانی کردن از جمله رسوم سخت و پیچیده آن بود.
- ۱۶- برهمنان چه وظایفی بر عهده داشتند؟
وظیفه حفظ سرودهای وداها از گزند فراموشی، تعلیم آموزه های دینی و اجرای آداب مذهبی بر عهده برهمنان بود.
- ۱۷- موقعیت اجتماعی برهمنان را توضیح دهید؟
برهمنان به واسطه مقام و موقعیت مذهبی خویش، قدرت و ثروت فراوانی کسب کرده و کاست یا طبقه ممتازی را تشکیل داده بودند.
- ۱۸- چه عواملی موجب رویگردانی مردم از آیین برهمنی و تضعیف آن شد؟
مناسک طاقت فرسای این آیین به تدریج موجب رویگردانی برخی پیروان آن شد و زمینه برای شکل گیری و رواج آیین و اندیشه های دیگر در هند فراهم شد.
- ۱۹- کدام آیین در برابر کیش آمیخته با خرافات برهمنی در هند ظهور کرد؟ آیین بودایی
- ۲۰- چهار حقیقت عالی از دیدگاه بودا را نام ببرید؟
- ۱- زندگی سراسر رنج و درد بی پایان است
 - ۲- سرچشمه این درد، آرزو و خواستن است
 - ۳- تنها با رسیدن به نیروانا می توان بر آرزو و خواستن غلبه کرد
 - ۴- از هشت راه مقدس می توان به نیروانا رسید.
- ۲۱- از نظر بودا، هشت راه مقدسی که انسان را به نیروانا می رساند، کدامند؟
صداقت ورزی در ایمان - نیت - گفتار - کردار - زندگانی - کوشش - پندار و مراقبه
- ۲۲- تعالیم بودا علاوه بر هند، در چه مناطقی گسترش یافت؟
به مناطق دیگر آسیا از جمله تبت و چین نیز نفوذ یافت

۲۳- وضعیت سیاسی هند تا زمان اسکندر مقدونی چگونه بود؟

قبایل آریایی مهاجر به هند، تا چندین قرن به صورت پراکنده می زیستند و حکومت فراگیری را تأسیس نکردند. داریوش بزرگ قسمت هایی از شمال غرب هند را تصرف و خراج گزار خویش کرد. اسکندر مقدونی نیز پس از براندازی هخامنشیان، بخش های وسیعی از هند را فتح کرد.

۲۴- با انتشار خبر مرگ اسکندر، یکی از فرماندهان هندی به نام بر ضد یونانیان شورش کرد.

چندرا گوپتا

۲۵- چندرا گوپتا پس از به اطاعت در آوردن شماری از حاکمان محلی شمال هند، سلسله را بنیان گذاشت. سلسله موريا**۲۶- حکومت موريا در دوران فرمانروایی به اوج قدرت رسید و قلمرو خود را به سرتاسر هند بجز بخش های جنوبی رساند. آشوکا****۲۷- سلسله موريا توسط چه کسی بنیانگذاری شد؟ معروفترین پادشاه آن چه نام داشت؟**

توسط چندرا گوپتا - معروفترین پادشاه آنها آشوکا نام داشت

۲۸- حکومت موريا از چه زمانی ضعیف شد؟ بعد از سلسله موريا کدام سلسله به قدرت رسید؟

حکومت موريا بعد از مرگ آشوکا ضعیف شد و کم کم سلسله دیگری به نام گوپتا بر سر کار آمد و چندین قرن بر هند فرمان راند.

۲۹- ویژگی های جغرافیایی کشور چین را بیان کنید؟

چین کشور پهناوری در شرق آسیا و دارای ویژگی های سرزمینی و آب و هوایی متنوع است. موانع طبیعی، چین را از تایلند، برمه، هند و آسیای مرکزی جدا کرده است، اما دره پهناور رود هوانگ هو در شمال این کشور را در معرض یورش اقوام بیابانگرد قرار می داد. با این حال، جلگه ها و دشت های پیرامون رودهای بزرگ در چین محیط مناسبی برای کشاورزی و برپایی سکونتگاههای دائمی بود.

۳۰- پیشینه تمدنی و سکونت در چین در کدام مناطق و از چه زمانی آغاز شده است؟

طبق کاوش های باستان شناسی، در دوران نوسنگی و حدود ۸ هزار سال پیش، گروههایی از مردم روستانشین چینی در اطراف رودهای بزرگ هوانگ هو و یانگ تسه مشغول کشاورزی بوده اند.

۳۱- محصولات کشاورزی و دامی تولیدی در چین باستان چه بودند؟

ارزن، گندم، برنج و سپس ابریشم مهم ترین محصولاتی بودند که کشاورزان چینی تولید می کردند. چینی ها همچنین چندین نوع حیوان اهلی را پرورش می دادند.

۳۲- زمینه پیدایش نخستین شهرها در چین از چه زمانی و چگونه پدید آمد؟

در چین نیز مانند دیگر جاها با تولید مازاد بر نیاز محصولات کشاورزی و دامی، جمعیت رو به افزایش نهاد و به تدریج زمینه پیدایش نخستین شهرها را در حدود هزار و پانصد سال پیش از میلاد فراهم آورد.

۳۳- چرا تمدن چین در مقایسه با سایر تمدنهای همزمان، کمتر تحت تأثیر و نفوذ خارجی بوده است؟

به سبب موقعیت ویژه جغرافیایی خود.

۳۴- چینی ها از چه زمانی با هند و ایران رابطه برقرار کردند؟

زمانی که فرهنگ و هنر آنان شکوفا شده و ویژگی های خاص خود را پیدا کرده بود.

۳۵- سیر تکاملی حکومت گری در چین باستان را توضیح دهید؟

چین نیز مانند سومر در آغاز شامل چندین دولت - شهر بود که بر هر قسمت آن جنگاورانی حکومت می کردند. به تدریج حاکمان محلی تحت فرمان یک دودمان فرا گرفتند و سلسله های حکومتی در این سرزمین بوجود آمد. اما این سلسله ها تا قرن ها نتوانستند چین را از نظر سیاسی و جغرافیایی بطور کامل متحد و یکپارچه کنند

۳۶- در زمان کدام سلسله و چگونه، چین به اتحاد رسید و دارای حکومتی نیرومند شد؟

یکی از فرمانروایان سلسله چه این به نام ژنگ که در سال ۲۶۴ ق.م به تخت نشست، با پیروزی بر حاکمان محلی و اشراف زمین دار به تفرقه و تجزیه سیاسی چین پایان داد و حکومت نیرومندی را به وجود آورد.

۳۷- ژنگ فرمانروای سلسله چه این، چه لقبی برای خود برگزید؟

این لقب چه معنایی داشت؟ لقب شی هوانگ تی را برگزید که به معنای امپراتور اول است و این لقب پیش از او ویژه خدایان و قهرمانان اساطیری بود.

۳۸- شی هوانگ تی برای تسلط بیشتر حکومت مرکزی، چه اقداماتی انجام داد؟

او تشکیلات اداری و مالیاتی را نوسازی کرد و شبکه گسترده ای از جاده ها ساخت. به قصد رونق تجارت، مقیاس وزن ها و اندازه ها و عیار سکه ها را یکسان نمود و دیوار چین را برای جلوگیری از هجوم اقوام صحراگرد تکمیل کرد.

۳۹- دیوار چین چگونه و به چه منظوری ساخته شد؟

برای جلوگیری از هجوم اقوام صحراگرد

۴۰- اوضاع چین بعد از مرگ شی هوانگ تی چه تغییری کرد؟

چین دچار آشوب و جنگ داخلی شد و اندکی بعد سلسله هان روی کار آمد.

۴۱- در دوران سلسله هان، در چین چه اقداماتی صورت گرفت؟

کشاورزی، صنعت، علم و فرهنگ، پیشرفت نمایی کرد و چینان دست به ابداعات و اختراعات مهمی زدند.

۴۲- سلسله هان را از نظر سیاست خارجی بررسی کنید؟

این سلسله حکومتی با گسترش قلمرو خود از سمت جنوب و غرب با کشورها و تمدن های دیگر از جمله ایران، ارتباط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی برقرار کرد. جاده معروف ابریشم که چین را از طریق ایران به اروپا متصل می کرد در دوره هان گشایش یافت.

۴۳- یکی از برجسته ترین اندیشمندان چینی که اصول و آیینی برای اداره جامعه و حکومت عرضه نمود نام داشت.

کنفوسیوس

۴۴- اندیشه های کنفوسیوس را توضیح دهید؟

کنفوسیوس بیش از هر چیز به رفتار اخلاقی توجه داشت و در باره دین یا خدایان چینی خیلی کم سخن گفته است. اساس تعالیم او این بود که مردم چطور باید رفتار کنند و حاکمان چگونه رفتار مناسب را در جامعه ترویج دهند.

۴۵- شی هوانگ تی با اندیشه های کنفوسیوس چگونه برخورد کرد؟

او به شدت با این اندیشه ها مخالفت کرد و دستور داد آثارش را بسوزانند و حکیمان پیرو او را نابود کنند.

۴۶- اندیشه های کنفوسیوس بعد از شی هوانگ تی چه سرنوشتی یافت؟

پس از مرگ شی هوانگ تی و در دوران حکومت هان، اندیشه و آیین کنفوسیوس دوباره رواج یافت و تعلیم داده شد. یکی از اقدامات مؤثر حکومت هان که به سستی ماندگار در تاریخ چین تبدیل شد، انتخاب مأموران دولتی بر پایه اصول و تعلیمات کنفوسیوس بود.

۴۷- در دوره سلسله ها، مأموران دولتی بر اساس چه معیارهایی انتخاب می شدند؟

بر پایه اصول و تعلیمات کنفوسیوس انتخاب می شدند. در چارچوب این اصول، افراد بر اساس توانمندی و شایستگی های خویش و نه بر مبنای ثروت و وابستگی های خانوادگی به خدمت گرفته می شدند. کسانی که داوطلب خدمات دولتی بودند، به منظور اثبات استعداد و صلاحیت خود، لازم بود در آزمونهای مختلفی شرکت کنند

۴۸- آیین بودایی در چه زمانی وارد چین شد و چگونه گسترش یافت؟

در دوران سلسله هان، این آیین به چین راه یافت و به تدریج در کنار آیین کنفوسیوس و دیگر آیین ها مورد پذیرش بخشی از مردم چین قرار گرفت.

پرسش های نمونه**۱- دستاوردهای مهم تمدن سند را فهرست کنید؟**

شهرها بر اساس معماری و نقشه دقیق ساخته می شد - طراحی خیابان ها و معابر اصلی و فرعی با پهنای معین - داشتن پرستشگاه و حمام و انبار غله - تجهیز شهرها به سیستم دفع فاضلاب شهری - کشت محصولات متنوع کشاورزی مانند گندم و جو و پنبه و پرورش دام - شکوفایی هنر و صنعت

۲- خاستگاه آیین برهمنی و ویژگی برجسته آن را توضیح دهید؟

خاستگاه آن در میان آریاییان هند بود و دشواری مناسک و رسم پیچیده قربانی کردن از ویژگی های برجسته این آیین بود

۳- نقش شی هوانگ تی و اهمیت اقدامات او را در تاریخ چین باستان شرح دهید؟

او تشکیلات اداری و مالیاتی را نوسازی کرد و شبکه گسترده ای از جاده ها ساخت. به قصد رونق تجارت، مقیاس وزن ها و اندازه ها و عیار سکه ها را یکسان نمود و دیوار چین را برای جلوگیری از هجوم اقوام صحراگرد تکمیل کرد.

۴- سلسله هان، زمینه ساز چه تغییری و تحولاتی در چین شد؟

کشاورزی، صنعت، علم و فرهنگ، پیشرفت‌های زیادی کرد و چینیان دست به ابداعات و اختراعات مهمی زدند. این سلسله حکومتی با گسترش قلمرو خود از سمت جنوب و غرب با کشورها و تمدن‌های دیگر از جمله ایران، ارتباط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی برقرار کرد. جاده معروف ابریشم که چین را از طریق ایران به اروپا متصل می‌کرد در دوره هان گشایش یافت.

۵- تأثیر اندیشه و تعلیمات کنفوسیوس را بر نظام سیاسی، اجتماعی چین از متن درس استنباط و بیان کنید.

کنفوسیوس بر نظام خانواده و تحکیم آن تأکید داشت به موضوع رعایت احترام بین افراد جامعه بسیار معتقد بود و تبلیغ می‌کرد - بطور کلی آیین وی نوعی نظام اخلاقی را در جامعه چین ترویج می‌کرد که البته بعد از خودش گسترش یافت.

سؤالات درس ششم: یونان و روم**۱- تمدن یونان در چه موقعیت جغرافیایی بوجود آمد؟**

یکی از کانون‌های مهم تمدنی قاره اروپا، در سرزمین‌های جنوب شبه جزیره بالکان و جزیره‌های مجاور آن در دریاهای مدیترانه و اژه که یونان نامیده می‌شود بوجود آمد.

۲- وضعیت جغرافیایی یونان چه تأثیری در زندگی مردم آنجا داشته است؟

بخش وسیعی از یونان را کوه‌های صخره‌ای فرا گرفته است که در میان آنها فقط دشت‌های حاصلخیز کوچکی به چشم می‌خورد. در عوض موقعیت شبه جزیره‌ای این کشور و برخورداری از سواحل طولانی با خلیج‌ها و بریدگی‌های مناسب برای ایجاد لنگرگاه‌ها، شرایط مناسبی را برای کشتیرانی و دریانوردی فراهم کرده است.

۳- شکل‌گیری دولت - شهرهای یونانی از چه زمانی آغاز شد؟

حدود چهار هزار سال پیش، گروه‌هایی از اقوام هند و اروپایی از سمت شمال به یونان مهاجرت کردند و دولت‌های یونانی را پی‌ریزی کردند.

۴- کدام منابع در مورد دوران اولیه سکونت مهاجران هند و اروپایی در یونان، به ما اطلاعات می‌دهد؟

حفاری‌های باستان‌شناسان و دو منظومه حماسی یعنی ایلیاد و اودیسه سروده هومر شاعر مشهور قرن هشتم ق.م

۵- چه موانعی بر سر راه اتحاد سیاسی و اجتماعی یونان در دوره باستان وجود داشت؟

وجود جزیره‌های پراکنده و دیگر عوامل طبیعی که سرزمین یونان را از هم جدا می‌کند، مانع مهمی بر سر راه اتحاد سیاسی و اجتماعی آن کشور در دوره باستان بود.

۶- رابطه دولت - شهرهای یونانی با هم چگونه بود؟

آنها غالباً با یکدیگر در حال رقابت و جنگ بودند.

۷- مهم‌ترین دولت‌های یونانی را نام ببرید؟ آتن و اسپارت**۸- ویژگی‌های دو دولت شهر مهم یونان (آتن و اسپارت) را بنویسید؟**

آتن مرکز فعالیت‌های فلسفی، علمی و هنری و نیز زادگاه مردم سالاری (دمکراسی) بشمار میرفت. اما اسپارت جامعه‌ای نظامی‌گرا و جنگاور بود که به امور فرهنگی و هنری چندان علاقه‌ای نداشت.

۹- تمدن کورت چگونه کشف شد و چرا به آن تمدن مینوسی می‌گویند؟

در پی کاوش‌های باستان‌شناختی در اوایل قرن بیستم، آثار تمدنی کهن در جزیره کورت واقع در جنوب یونان کشف گردید. این تمدن بواسطه مینوس شاه افسانه‌ای آن جزیره، تمدن مینوسی نامیده شد.

۱۰- ویژگی‌های تمدن مینوسیان را بیان کنید؟

مینوسیان قرن‌ها پیش از مهاجرت اقوام هند و اروپایی به یونان، شهرهای خود را پایه‌گذاری کرده بودند. آنان قومی دریانورد بودند و با مصر و دیگر مناطق همجوار خود روابط بازرگانی داشتند. بقایای کاخ‌های مینوسیان حکایت از قدرت، رفاه و معماری پیشرفته آنان دارد.

۱۱- فرمانروایان دولت - شهرهای یونانی برای گسترش قلمرو خود چه اقداماتی انجام می‌دادند؟

آنها همواره می‌کوشیدند نفوذ و سلطه سیاسی - اقتصادی و فرهنگی خود را تا آن سوی مرزهای این کشور گسترش دهند. آسیای صغیر (ترکیه امروزی) از جمله مناطقی بود که دولت - شهرهای یونانی به منظور گسترش قلمرو و توسعه نفوذ فرهنگی و اقتصادی خود، بدانجا یورش بردند. افسانه جنگ تروا که در کتاب ایلیاد نقل شده، بازگوکننده یکی از آن یورش‌ها است.

۱۲- چه عاملی باعث جنگهای طولانی بین هخامنشیان یا یونانیان شد؟

رقابت دولت - شهرهای یونانی با حکومت هخامنشیان برای تسلط بر منطقه آسیای صغیر

۱۳- پس از پایان جنگهای یونان و ایران، دولت شهر آتن چه اقدامی انجام داد؟

دولت - شهر آتن به رهبری پریکلس، سیاستمدار آزادیخواه، به سرعت در مسیر پیشرفت و توسعه طلبی سیاسی و نظامی گام برداشت

۱۴- پس از پایان جنگهای ایران و یونان، آتنی ها به رهبری قدم در راه پیشرفت سیاسی و نظامی گذاشتند.

پریکلس

۱۵- سلسله جنگهای میان آتن و اسپارت به جنگهای مشهور است. پلوپونزی

۱۶- حکومت هخامنشی چه دخالتی در جنگهای پلوپونزی می کرد؟

بطور پنهانی به اسپارت کمک مالی می کرد

۱۷- جنگهای پلوپونزی سرانجام با پیروزی پایان یافت. اسپارت

۱۸- مقدونی ها در چه زمانی و چگونه بر یونان مسلط شدند؟

در دورانی که آتن و اسپارت سرگرم رقابت و جنگ بودند، قدرت جدیدی در مرزهای شمالی یونان یعنی مقدونیه در حال ظهور بود. مقدونیان که به زبان یونانی صحبت می کردند، از تمدن و زندگی شهری برخوردار نبودند. آنها به رهبری فیلیپ دوم شاه مقدونیه، ارتش مقتدری تشکیل دادند و توانستند دولت - شهرهای خسته و متفرق یونان را مطیع کنند.

۱۹- اسکندر مقدونی در حمله به ایران چه اقداماتی انجام داد؟

وی پس از آنکه شورش یکی از دولت - شهرهای یونانی را فرو نشاند، با سپاهی آماده به قلمرو هخامنشی هجوم آورد. سپاهیان او در چندین نبرد بر سپاه هخامنشی پیروز شدند و مصر، آسیای صغیر، بین النهرین و ایران را فتح کردند.

۲۰- نتیجه لشکرکشی های اسکندر به شرق را توضیح دهید؟

در نتیجه این لشکرکشی ها، ارتباط و تعامل فرهنگی میان تمدن ها و مردمان قلمرو تحت فرمان او بیشتر شد.

۲۱- حکومت مقدونی ها بر یونان تا چه زمانی ادامه یافت؟

تا زمانی که این کشور ضمیمه امپراتوری روم شد، ادامه پیدا کرد.

۲۲- فرهنگ و تمدن یونان باستان را توصیف کنید؟

یونان باستان بویژه در عصر شکوفایی دموکراسی در آتن (۵۰۰ تا ۳۳۸ ق.م) شاهد دوران درخشانی از رشد فکری، فرهنگی، علمی، هنری و ادبی بود.

۲۳- یونانیان از دستاوردهای کدام تمدن ها برای پیشرفت خود استفاده بردند؟

از دستاوردهای تمدنهای مصر، بین النهرین و ایران بهره بسیار بردند.

۲۴- باور به خدا در بین یونانیان چگونه بود؟

یونانیان به خدایان متعددی اعتقاد داشتند. مهم ترین این خدایان، دوازده خدایی بودند که در کوه المپ جای داشتند و در رأس آنان زئوس خدای آسمان و آذرخش بود. مردم هر دولت - شهر یکی از خدایان مستقر در المپ را به عنوان خدایی محافظ شهر خود ستایش می کردند. مثلاً آتنا خدا بانوی خرد، محافظ شهر آتن بشمار میرفت.

۲۵- اعتقادات دینی مردم یونان باستان را توضیح دهید؟

آنان ضمن پرستش خدایان متعدد، دارای معابد و پرستش گاههایی بودند. نیایش غالباً با تقدیم هدیه و قربانی به خدایان انجام می گرفت. در یونان باستان، نفوذ و قدرت کاهنان به مراتب کمتر از مصر و بین النهرین بود. یونانیان به احترام خدایان و برای بزرگداشت قهرمانان خویش، جشن ها و مسابقه های مختلفی را برگزار میکردند.

۲۶- مشهورترین بازیهای که یونانیان برای بزرگداشت خدایان و قهرمانان خود برگزار می کردند چه نام داشت؟

مشهورترین آنها، بازیهای المپیک بود که هر چهار سال یکبار در دولت شهر المپیا برگزار میگردد. اولین دوره این بازیها در سال ۷۷۶ ق.م انجام شد.

۲۷- یکی از ویژگی های برجسته تمدن یونان باستان را بنویسید؟

شیوه متفاوتی از حکمرانی بود که توسط یونانیان بوجود آمد.

- ۲۸- چه عاملی باعث شد تا شیوه حکومت موروثی از بین برود و شیوه جدیدی جایگزین آن شود؟
در نتیجه توسعه دریانوردی و گسترش تجارت خارجی، طبقه ای از ثروتمندان و اشراف بر آمدند و به جای شاهان، قدرت را در دست گرفتند.
- ۲۹- در قرن های ششم و پنجم ق.م چه تغییرات سیاسی در یونان شکل گرفت؟
نوعی مردم سالاری در یونان بویژه در دولت-شهر آتن شکل گرفت که البته با نظام های مردم سالار امروزی تفاوت داشت.
- ۳۰- شکل انتخابات در نظام مردم سالار شهر آتن چگونه بود؟
در آنجا فقط مردان بالغی که از پدر و مادری آتنی به دنیا آمده بودند و شهروند آنجا محسوب می شدند، حق رأی داشتند و می توانستند در اداره امور دولت - شهر مشارکت کنند. زنان، بردگان و بیگانگان مقیم آتن که اکثریت جمعیت آن دولت - شهر را تشکیل می دادند، از حق رأی و شرکت در اداره امور سیاسی محروم بودند.
- ۳۱- زادگاه فلسفه کدام کشور و کدام شهر است؟ یونان بویژه آتن
- ۳۲- فلسفه یونان در چه زمانی و چگونه به اوج خود رسید؟
فلسفه یونان در قرن های پنجم و چهارم ق.م با ظهور ، افلاطون و ارسطو به اوج خود رسید.
- ۳۳- در مورد رشد علمی در یونان باستان توضیح ارائه نمایید؟
در یونان باستان، علوم مختلفی مانند ریاضی، فیزیک، پزشکی و تاریخنگاری شکوفا شد. دانشمندان یونانی بر اساس روش علمی و با تکیه بر خرد به مطالعه پدیده های مختلف می پرداختند.
- ۳۴- کدام پزشک یونان باستان به پدر علم پزشکی معروف است؟
بقراط
- ۳۵- روش پزشکی بقراط را توضیح دهید؟
وی نشانه های بیماری در بیمارانش را به دقت یادداشت می کرد و از این اطلاعات برای درمان بیماران دیگر استفاده می کرد. او اعتقاد داشت که بیماری ها علت های طبیعی دارند و مجازات هایی نیستند که خدایان فرستاده باشند.
- ۳۶- در مورد فیثاغورث توضیح دهید؟
فیثاغورث فیلسوف و ریاضی دان مشهور یونانی است که برخی از اصول هندسه را کشف کرد و امروزه دانش آموزان او را با قضیه فیثاغورث به یاد می آورند.
- ۳۷- وضعیت هنر و ادبیات در یونان باستان چگونه بود؟
در یونان باستان، ادبیات و هنرهای تجسمی، مخصوصاً انواع شعر ، نمایشنامه نویسی، مجسمه سازی و معماری شکوفا و پر رونق بود.
- ۳۸- کانون شکل گیری تمدن روم کدام منطقه بود؟
شبه جزیره ایتالیا در شمال دریای مدیترانه، کانون شکل گیری تمدن و امپراتوری نیرومندی به نام روم در عهد باستان شد.
- ۳۹- شرایط جغرافیایی شبه جزیره ایتالیا را بیان کنید؟
دارای سواحل طولانی مناسب برای کشتیرانی و دشت های حاصلخیز وسیعی است. کوه های آلپ در شمال آن، مانع طبیعی به وجود آورده و گذرگاه های فراوان آن، معبر رخنه اقوام مختلف به شمال شبه جزیره ایتالیا بوده است.
- ۴۰- حکومت جمهوری رم چگونه شکل گرفت؟
شهر رم در مرکز ایتالیا از ادغام تعدادی از روستاها در کرانه رود تیبر پدید آمد. در سال ۵۰۹ ق.م. رومیان بر شاه این شهر شوریدند و حکومت جمهوری رم را تأسیس کردند.
- ۴۱- روم چگونه تکامل یافت؟
تشکیلات حکومتی و نهادهای سیاسی جمهوری رم با درآمیختن فرهنگ کهن طایفه ای و نظام دولت - شهری تکامل یافت
- ۴۲- ساختار حکومت روم باستان از چه قسمت هایی تشکیل شده بود؟
ساختار حکومت شامل چند مجلس + شماری مقام های اجرایی
مشارکت اشراف به واسطه مجلس سنا، و عامه مردم از طریق مجمع نمایندگان خود، در اداره امور کشور

ریاست قوه اجرائی به دو کنسول که از میان اعضای سنا برای دوره یکساله، بدون تکرار، انتخاب می شدند. - در صورت رفتن یکی از کنسول ها به میدان جنگ کنسول دیگر کشور را اداره می کرد.

ارتش روم برای دولتمردان رومی عرصه آموزش و اثبات لیاقت بود. هیچ شهروند رومی به منصب دولتی برگزیده نمی شد، مگر آنکه در ده نبرد شرکت کرده باشد.

۴۳- جنگ روم با کارتاژ و نتایج آن را توضیح دهید؟

کارتاژیان بر بخش هایی از دریای مدیترانه و شمال آفریقا و مقدونیان بر مقدونیه و یونان حکومت می کردند. سرانجام، رومیان رقیبان خود را شکست دادند و بر دریای مدیترانه و سرزمین های پیرامون آن مسلط شدند. در نتیجه این فتوحات، جمهوری رم تبدیل به قدرتی بزرگ در مدیترانه شد و به توسعه طلبی خود در اروپا، آفریقا و آسیا ادامه داد.

۴۴- سیاست های توسعه طلبانه برای جمهوری رم چه پیامد داشت؟

۱- قدرت گرفتن گرفتن نظامیان بر اثر جنگ های متعدد و طولانی و ایجاد جنگ داخلی و آشفتگی جمهوری رم در قرن اول قبل از میلاد بر اثر رقابت سرداران جاه طلب

۲- با گسترش قلمرو معلوم شد که قانون اساسی و نهادهای این جمهوری نه تنها برای اداره سرزمین های پهناور از کارایی لازم برخوردار نیستند، بلکه توانایی سر و سامان دادن به مشکلات به ویژه کشمکش نظامیان بر سر قدرت را نیز ندارند.

۴۵- اصلاحات اکتاویان را بنویسید؟

تغییرات قانون اساسی رم: ۱- قرار گرفتن قدرت اجرایی در اختیار یک فرد به عنوان شخص اول مملکت که آگوستوس و بعداً امپراتور نام داشت. ۲- باقی ماندن مجلس سنا به عنوان مجمع اصلی مشورتی برای انتخاب امپراتور

۴۶- زمینه تقسیم امپراتوری روم چگونه فراهم شد؟

پس از آنکه امپراتور کنستانتین (۳۳۷-۳۰۶ م) شهر بیزانتیوم (بیزانس، استانبول، قسطنطنیه) را به پایتختی برگزید، به تدریج زمینه تقسیم امپراتوری روم به دو بخش شرقی و غربی فراهم آمد.

۴۷- امپراتوری روم غربی و شرقی چگونه تضعیف و منقرض شدند؟

روم غربی در سال ۴۷۵ م در اثر هجوم اقوام بیابانگرد نابود شد. اما روم شرقی تا سال ۱۴۵۳ م که پایتخت آن توسط امپراتوری مسلمان عثمانی فتح شد، دوام آورد.

۴۸- فرهنگ روم از کدام کشور بیشترین تأثیر را پذیرفت؟

از میراث یونانی در زمینه تعلیم و تربیت، دین، فلسفه و علوم و هنرها تأثیر فراوانی پذیرفت.

۴۹- خدا باوری رومیان چگونه بود و از کجا تأثیر پذیرفته بودند؟

رومیان خدایان متعددی را می پرستیدند و مانند یونانیان، جشنواره ها و بازی های عمومی و مذهبی مختلفی را به احترام و بزرگداشت خدایان برگزار می کردند. علاوه بر آن برخی باورهای کهن ایرانی مانند پرستش ایزد مهر (میترا) در قلمرو روم رواج یافت.

۵۰- زندگی شهروندی در روم باستان چگونه بود؟

خانواده های رومی مسئولیت های شهروندی را به فرزندان خود از سنین کودکی می آموختند و آنان را به کار سخت، شجاعت برای جنگیدن و وفاداری به شهرشان تشویق می کردند. زنان رومی نسبت به زنان یونانی آزادتر بودند و حضور مؤثر و گسترده تری در زندگی عمومی و اجتماعی داشتند.

۵۱- برده داری در روم باستان را توضیح دهید؟

برده داری پدیده ای بسیار رایج در قلمرو امپراتوری روم بود. شمار بردگان و اختلاف میان فقیر و ثروتمند چنان افزایش یافت که در سال ۷۳ ق.م بردگان به رهبری اسپارتاکوس قیام کردند و حکومت روم به زحمت و پس از دو سال قیام را سرکوب کرد.

۵۲- چرا بردگان در روم باستان قیام کردند؟

به دلیل اختلاف فراوان میان فقیر و ثروتمند

۵۳- قیام بردگان در روم باستان به رهبری چه کسی صورت گرفت؟

به رهبری اسپارتاکوس

۵۴- معماری و مجسمه سازی در روم باستان را توضیح دهید؟

برجسته ترین دستاورد هنری تمدن روم، در معماری و مجسمه سازی تبلور یافت. رومیان به افتخار پیریزی های نظامی خود بناهای یادبود زیادی را برپا کردند. آنان همچنین در روم و دیگر شهرهای قلمروی امپراتوری مثل انطاکیه، دمشق، اسکندریه، آتن و مارس، ساختمان های عمومی فراوانی ساختند که حکایت از مهارت در معماری و طراحی در مهندسی دارد

۵۵- در مورد شبکه راهها در روم باستان توضیح دهید؟

یکی دیگر از دستاوردهای مهم تمدن روم، ایجاد شبکه پیشرفته ای از جاده ها بود. مهندسان و کارگران رومی برای احداث جاده های سنگ فرش شده، دامنه تپه ها را می بردند، تونل می کردند، پل می ساختند و باتلاق ها را پر می کردند.

۵۶- حضرت عیسی در چه شرایطی به تبلیغ دین جدید پرداخت؟ چه کسانی با او به مخالفت برخاستند؟

در دوره سلطه رومیان بر سرزمین فلسطین، حضرت عیسی در آنجا به تبلیغ دین جدیدی پرداخت - پیشوایان یهود با آموزه های آن حضرت به مخالفت برخاستند و با همدستی رومیان علیه او به دسیسه پرداختند و در صدد نابودی ایشان برآمدند.

۵۷- دین مسیحیت در زمان کدام امپراتور رونق یافت؟ چرا؟

در زمان امپراتور کنستانتین - زیرا این امپراتور خود به مسیحیت گروید و فرمانی صادر کرد که آزادی این دین را در محدوده امپراتوری روم تضمین می کرد

۵۸- تأثیرات تعلیم حضرت عیسی (ع) بر جامعه روم چه بود؟

تعلیم حضرت عیسی (ع) ایمان به خدای یکتا را جایگزین عقاید شرک آمیز رومیان کرد و فرهنگ و اخلاق جامعه رومی را به شدت تحت تأثیر قرار داد.

پرسش های نمونه**۱- تأثیر عوامل جغرافیایی را بر شکل گیری دولت شهرهای یونانی بررسی کنید؟**

یکی از کانون های مهم تمدنی قاره اروپا، در سرزمین های جنوب شبه جزیره بالکان و جزیره های مجاور آن در دریاهای مدیترانه و اژه که یونان نامیده می شود بوجود آمد. بخش وسیعی از یونان را کوههای صخره ای فرا گرفته است که در میان آنها فقط دشت های حاصلخیز کوچکی به چشم می خورد. در عوض موقعیت شبه جزیره ای این کشور و برخورداری از سواحل طولانی با خلیج ها و بریدگی های مناسب برای ایجاد لنگرگاهها، شرایط مناسبی را برای کشتیرانی و دریانوردی فراهم کرده است.

۲- علل و پیامدهای جنگهای پلوپونزی را شرح دهید؟

علل جنگ ها رقابت و دشمنی و اختلاف نظری بود که بین رهبران و گردانندگان دو دولت شهر آتن و اسپارت وجود داشت. تحریک حکومت هخامنشی نیز در این دشمنی و اختلاف تأثیر داشت. پیامد های این جنگ ها عبارت بود از اینکه اولاً دو دولت - شهر برای تقویت خود از حکومت هخامنشی کمک می گرفتند و خود را زیر چتر حمایتی آنها قرار می دادند و ثانیاً دو دولت - شهر تضعیف شدند و زمانی که فیلیپ مقدونی یونان را تهدید می کرد آنها قدرت مقابله نداشتند.

۳- به نظر شما چه عواملی موجب شکوفایی فلسفه و علوم در یونان باستان شده بود؟

یونانی ها از دستاوردها و روش های علمی بین النهرین و مصر بهره گرفتند و فلسفه را بنیانگذاری کردند. آنها در علوم دیگر هم مانند پزشکی و ریاضی به پیشرفت های قابل توجهی دست یافتند.

۴- با توجه به مطالب درس های ۴ و ۵ و ۶ دو تفاوت عمده نظام حکومتی یونان و روم را با شیوه حکومت در مصر و چین باستان بیان کنید؟

یکی از ویژگی های برجسته تمدن یونان باستان، شیوه متفاوتی از حکمرانی بود که توسط آنها بوجود آمد. در یونان ابتدا مانند کشورهای دیگر، نخست شاهان بصورت موروثی حکومت می کردند اما در نتیجه توسعه دریانوردی و گسترش تجارت خارجی، طبقه ای از اشراف و ثروتمندان برآمدند و به جای شاهان قدرت را در دست گرفتند.

در قرن ۵ و ۶ ق.م نوعی مردم سالاری در یونان و بویژه در دولت - شهر آتن شکل گرفت. در آنجا فقط مردان بالغی که از پدر و مادر آتنی بدینا آمده بودند و شهروند آنجا محسوب می شدند حق رأی داشتند و می توانستند در امور دولت - شهر مشارکت کنند. در روم نیز با در آمیختن فرهنگ کهن طایفه ای و نظام دولت - شهری، جمهوری رم را تأسیس کردند. بر اساس قانون اساسی رم ساختار حکومت شامل چند مجلس و شماری مقامات اجرایی بود. اشراف به واسطه مجلس سنا و عامه مردم از طریق مجمع نمایندگان خود، در اداره امور کشور مشارکت می کردند.

با گسترش قلمرو جمهوری رم و ناکارآمدی قانون اساسی قبلی، کشور دچار آشفتگی شد و در نتیجه شخصی به نام اکتاوین بر رقیبان خود غلبه کرد و مقام امپراتوری را بنیان گذاری کرد و قدرت در دست یکنفر متمرکز شد ولی مجلس سنا نیز به عنوان مجمع اصلی مشورتی باقی ماند و در انتخاب امپراتور ایفای نقش کرد.

در مصر، قدرت سیاسی در دست فرعون بود و آنچه او انجام می داد اراده خدایان شمرده می شد و آنچه می گفت از زبان یکی از خدایان بود و فرمان های او بی چون و چرا می بایست اجرا می شد.

در چین ابتدا مانند سومر و مصر شامل چندین دولت - شهر بود که بر هر قسمت از آن جنگاورانی حکومت می کردند به تدریج حاکمان محلی تحت فرمان یک دودمان قرار گرفتند و سلسله های حکومتی در این سرزمین بوجود آمد اما این سلسله ها تا قرن ها نتوانستند چین را از نظر سیاسی و جغرافیایی بطور کامل متحد و یکپارچه کنند.

سرانجام با ظهور سلسله چه این، مقام امپراتوری بوسیله ژنگ (یا شی هوانگ تی امپراتور اول) بنیان گذاری شد و قدرت در دستان این مقام متمرکز شد. بطور کلی می توان گفت که در چین و مصر دیکتاتوری و استبداد حاکم بود با این تفاوت که در مصر حکومت ناشی از اراده خدایان بود ولی در چین خدایان کمرنگ تر بودند.

اما در یونان و روم رهبران انتخابی بودند و یک مجلس مشورتی از طرف بزرگان کشور برای تصمیم گیریها وجود داشت.

۵- مهم ترین دستاوردهای رومیان باستان در حوزه معماری و مهندسی چه بود؟

برجسته ترین دستاورد هنری تمدن روم در معماری و مجسمه سازی تبلور یافت. رومیان به افتخار پیروزی های نظامی خود بناهای یادبود زیادی را برپا نمودند. آنان همچنین در رم و دیگر شهرهای قلمرو امپراتوری مثل انطاکیه، دمشق، اسکندریه، آتن و ماریسی ساختمان های عمومی فراوانی ساختند که حکایت از مهارت در معماری و طراحی در مهندسی دارد. یکی دیگر از دستاوردهای مهم تمدن روم ایجاد شبکه پیشرفته ای از جاده ها بود. مهندسان و کارگران رومی برای احداث جاده های سنگ فرش شده، دامنه تپه ها را می بریدند، تونل می کردند، پل می ساختند و باطلاق ها را پر می کردند.

۶- بر اساس نمودار خط زمان، مراحل تأسیس و گسترش امپراتوری روم باستان را به ترتیب بیان کنید؟

خط زمان در صفحه ۵۷ رسم شده است

سؤالات درس هفتم: مطالعه و کاوش در گذشته های دور

۱- آگاهی و در کایرانیان از ادوار کهن تاریخ و تمدن خود، تا پیش از رمزگشایی خط میخی (حدود دو قرن پیش) بر چه پایه ای بود؟

بر پایه ترجمه خدای نامه های متعلق به دوران ساسانی و نیز داستان های شاهنامه فردوسی بود.

۲- تقسیم بندی تاریخ عصر باستان را بر پایه دیدگاه خدای نامه ها و شاهنامه بنویسید؟

دوره پیشدادیان - دوره کیانیان - دوره اشکانیان - دوره ساسانیان

۳- در تقسیم بندی قدیمی دوره ایران باستان، سطح اطلاعات و مطالب دوره های مختلف چگونه بود؟

مطالب مربوط به پیشدادیان و کیانیان آمیخته با افسانه های کهن بود - در باره اشکانیان مطالب بسیار کم و محدود بود ولی در خصوص ساسانیان اطلاعات و آگاهی های تاریخی قابل توجهی وجود داشت

۴- امروزه سلسله های پیشدادیان و کیانیان به عنوان دوران ... افسانه ای (اساطیری) ... تاریخ ایران شناخته می شوند.

۵- واژه هایی مانند افسانه، قصه، داستان و اسطوره، گذشته از معنای لغوی هر کدام، به چه مفهومی تلقی می شوند؟

به معنا و مفهوم داستان و سرگذشت خیالی و غیر واقعی به کار می رود.

۶- دیدگاه کلی اکثریت مورخان و محققان در مورد افسانه و اسطوره را بیان کنید؟

بیشتر آنان بر این عقیده هستند که افسانه ها بر اساس واقعیت های تاریخی ساخته شده اند اما با گذشت زمان تغییر کرده و به شکل افسانه و اسطوره درآمده اند.

۷- تا حدود دویست سال پیش، مورخان و عموم مردم، آثار هخامنشیان مانند پارسه (پرسپولیس و پاسارگاد و آرامگاه کوروش کبیر را به چه نامی می شناختند؟

پارسه را به نام تخت جمشید و پاسارگاد را به نام تخت سلیمان و آرامگاه کوروش را به نام قبر مادر سلیمان می شناختند.

- ۸- توجه و علاقه به تاریخ ایران باستان طی دو قرن گذشته در اثر چه عواملی تحول پیدا کرد؟
آگاهی‌های تاریخی تازه‌ای که در نتیجه خوانده شدن خط‌های باستانی و کاوش‌های باستان‌شناسی به دست آمد، نقش بسزایی در توجه و گرایش محققان به تاریخ آن دوره داشت.
- ۹- نویسندگان و محققان اروپایی دوره صفویه، اطلاعات خود در باره سلسله‌ها و شاهان ایران در دوره باستان را از چه منابعی گرفته بودند؟
از نوشته‌های هرودوت و سایر مورخان یونانی و رومی عهد باستان.
- ۱۰- چرا برخی از جهانگردان اروپایی که در دوران صفویه به ایران آمدند، در جستجوی بناها و آثار تاریخی دوره هخامنشی بودند؟
زیرا آنان بواسطه نوشته‌های هرودوت و سایر مورخان یونانی و رومی عهد باستان، اخبار و آگاهی قابل توجهی در باره سلسله‌ها و شاهان ایران در دوره باستان در اختیار داشتند.
- ۱۱- زمینه انجام کاوش‌های باستان‌شناسی در ایران چگونه فراهم شد؟
با گسترش روابط سیاسی و اقتصادی ایران و اروپا در دوره قاجاریه و افزایش بازدید از آثار تاریخی مانند تخت جمشید و پاسارگاد و شوش توسط جهانگردان و باستان‌شناسان اروپایی، زمینه برای این کاوش‌ها فراهم شد.
- ۱۲- سنگ نوشته داریوش کبیر در بیستون در چه زمانی و توسط چه کسی ترجمه شد؟
در زمان محمدشاه قاجار یک افسر انگلیسی به نام سر هنری راولینسون موفق به خواندن خط میخی شد و این سنگ نوشته را ترجمه کرد.
- ۱۳- سیر کاوش‌های باستان‌شناسی در ایران را بیان کنید؟
پس از ترجمه کتیبه بیستون، علاقه اروپاییان به فعالیت‌های باستان‌شناسی در ایران بیشتر شد و دولت فرانسه امتیاز انحصاری کاوش‌های باستانی را در سرتاسر ایران بدست آورد. در سال ۱۳۰۶ ش این انحصار از فرانسوی‌ها گرفته شد و باستان‌شناسانی از نقاط مختلف جهان در ایران مشغول فعالیت شدند تا اینکه نسلی از باستان‌شناسان زبده ایرانی پرورش یافتند و شروع بکار کردند.
- ۱۴- آگاهی‌های جدید باستان‌شناسی، چه کمکی به شناخت تاریخ ایران کرد؟
این آگاهی‌ها کمک کرد تا سلسله‌های پادشاهی‌های ماد تا ساسانیان بهتر و بیشتر شناخته شوند و امکان تشخیص تاریخ واقعی از افسانه تا حدودی فراهم آمد.
- ۱۵- کاوش‌ها و پژوهش‌های جدید تا چه حدی بر دیدگاه تاریخی ایرانیان تأثیر گذاشت؟
این کاوش‌ها و تحقیقات نشان داد که چندین هزار سال پیش از مهاجرت آریایی‌ها، ساکنان فلات ایران به یکجانشینی و کشاورزی روی آورده و تمدن نسبتاً پیشرفته‌ای را بنیان نهاده بودند. یکی دیگر از نتایج تحقیقات دو قرن گذشته، تقسیم‌بندی جدیدی بود که مورخان از تاریخ ایران در دوره باستان ارائه کردند.
- ۱۶- تقسیم‌بندی منابع دست اول یا اصلی تاریخ ایران باستان را بیان کنید؟
منابع غیر نوشتاری - منابع نوشتاری
- ۱۷- منابع دست اول غیر نوشتاری در تاریخ ایران باستان را توضیح دهید؟
این دسته از منابع شامل تمامی آثار مادی و دست‌ساخته‌هایی می‌شود که از ایرانیان باستان برجای مانده است. ابزارها، ظروف، اشیاء و بقایای بناهای مختلف مانند کاخ‌ها، آتشکده‌ها، پل‌ها، آب‌بندها، کاروانسراها و... که از روزگار باستان باقی مانده است منبع دست اول برای پژوهش در آن دوره به حساب می‌آیند.
- ۱۸- منابع غیر نوشتاری دست اول تاریخ ایران باستان چه ارزشی دارند؟
این منابع حاوی اطلاعات ارزشمندی در باره وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ایران باستان هستند و ابعاد مختلف دانش، فنون، مهارت‌ها و خلاقیت‌های ایرانیان را در این عصر آشکار می‌نمایند.
- ۱۹- منظور از منابع دست اول نوشتاری تاریخ ایران باستان را بیان نمایید؟
منظور از این منابع، تمامی نوشته‌هایی است که در باره رویدادهای تاریخی ایران در عهد باستان نگارش یافته‌اند و یا اینکه می‌توان از آنها اطلاعات و شواهد تاریخی بدست آورد.
- ۲۰- برجسته‌ترین منابع نوشتاری تاریخ ایران باستان را بنویسید؟
برجسته‌ترین آنها عبارتند از: سنگ‌نوشته‌ها، گل‌نوشته‌ها، سالنامه‌ها و کتاب‌های تاریخی، ادبی، دینی و جغرافیایی

۲۱- دو دسته منابع نوشتاری تاریخ ایران باستان را نام ببرید؟

منابع نوشتاری ایرانی - منابع نوشتاری غیر ایرانی

۲۲- دو منبع مهم نوشتاری غیر ایرانی تاریخ ایران باستان را نام ببرید؟

تاریخ هرودوت - تورات

۲۳- وضعیت تاریخ نگاری در ایران باستان را تحلیل کنید؟

اگر چه در ایران باستان مانند یونانیان به نوشتن کتابهای تاریخی اهمیتی داده نمی شد ولی شواهد نشان می دهد که ثبت و نگهداری وقایع مورد توجه بوده است. به نظر میرسد که وضعیت تاریخ نگاری ایران مانند یونان و روم مطلوب نبوده ولی به گفته هرودوت، ایرانیان از شعور و آگاهی تاریخی بالایی برخوردار بوده اند.

۲۴- یکی از دلایل ضعف تاریخ نگاری در ایران باستان را بیان کنید؟

یکی از دلایل این بوده که سنت شفاهی بسیار مقبول تر از سنت نوشتاری بوده است. علاقه و عادت به حفظ سینه به سینه مطالب در قرن ها و حتی هزاره ها لزوم ثبت و نگارش آنها را در درجه اهمیت کمتری قرار داده است.

۲۵- مهم ترین منابع نوشتاری ایرانی برای دوره هخامنشیان را نام ببرید؟

سنگ نوشته ها و لوح های گلی

۲۶- سنگ نوشته داریوش در بیستون بیشتر در مورد چه موضوعاتی حرف میزند؟

پنج ستون از سنگ نوشته بیستون که در حقیقت گزارشی تاریخی محسوب می شود، به شرح وقایع دوران آغازین فرمانروایی داریوش بزرگ و سرکوب شورشیان نواحی گوناگون اختصاص دارد.

۲۷- لوح های گلی کشف شده در تخت جمشید، در چه مواردی اطلاعات می دهند؟

این لوح ها اطلاعات سودمندی در باره اوضاع اقتصادی و اجتماعی و تشکیلات اداری دوره هخامنشیان ارائه می دهند.

۲۸- شرح جنگهای شاپور یکم ساسانی در کدام سنگ نوشته بیان شده است؟ در سنگ نوشته شاپور یکم در کعبه زرتشت در نقش رستم،

۲۹-..... از مهم ترین نوشته های تاریخی دوره ساسانی به شمار می روند.

خدای نامه ها

۳۰- چرا خدای نامه ها از منابع مهم تاریخ دوره ساسانی به حساب می آیند؟

زیرا خدای نامه ها در واقع تاریخ عمومی سرزمین و مردم ایران از آغاز آفرینش تا اواخر حکومت ساسانی بودند. ضمناً مطالب آنها به غیر از افسانه ها و قصه های کهن، آنچه مربوط به دوره ساسانی است با واقعیت منطبق است.

۳۱- اهمیت خدای نامه ها در دوره اسلامی به چه لحاظی بوده است؟

در قرون نخستین هجری مورخان مسلمان ایران مانند طبری و دینوری و ... با استفاده از ترجمه عربی خدای نامه ها اقدام به نگارش تاریخ ایران باستان کردند. نوشته های این مورخان تا دویست سال پیش همچنان منبع اصلی مطالعه و شناخت تاریخ ایران باستان به حساب می آمد.

۳۲- منابع دست دوم تاریخی شامل چه نوع منابعی است؟

عمدتاً شامل انواع مختلفی از کتابها، مقاله ها، پایان نامه های تحصیلی و طرح های پژوهشی می شود که در دویست سال اخیر توسط محققان، اعم از مورخان و باستان شناسان و زبان شناسان ایرانی و غیر ایرانی نوشته شده است.

۳۳- وضعیت تاریخ نگاری ایرانیان در دوران باستان را بررسی و تحلیل کنید؟

اگر چه در ایران باستان مانند یونانیان به نوشتن کتابهای تاریخی اهمیتی داده نمی شد ولی شواهد نشان می دهد که ثبت و نگهداری وقایع مورد توجه بوده است. به نظر میرسد که وضعیت تاریخ نگاری ایران مانند یونان و روم مطلوب نبوده ولی به گفته هرودوت، ایرانیان از شعور و آگاهی تاریخی بالایی برخوردار بوده اند.

پیش های نمونه**۱- ایرانیان تا دویست سال پیش چه درکی از تاریخ دوره باستان خود داشتند؟**

تا آن زمان مورخان ایرانی بر پایه ترجمه خدای نامه های متعلق به دوران ساسانی و نیز داستان های شاهنامه فردوسی، تاریخ ایران را در عهد باستان می نوشتند.

۲- چه عواملی شناخت تاریخی نسبت به ایران باستان را در دو قرن اخیر متحول کرده است؟

در دو قرن گذشته توجه و علاقه به تاریخ ایران در عهد باستان بطور چشمگیری افزایش یافت و شمار زیادی از باستان شناسان و مورخان ایرانی و غیر ایرانی، تحقیقات گسترده ای را در باره تاریخ ایران در دوره باستان آغاز کردند. آگاهی های تاریخی تازه ای که در نتیجه خوانده شدن خط های باستانی و کاوش های باستان شناسی بدست آمد، نقش بسزایی در توجه و گرایش این گروه از محققان به تاریخ آن دوره داشت.

۳- سه مورد از نتایج و دستاوردهای کاوش ها و تحقیقات جدید را در باره تاریخ ایران در عصر باستان توضیح دهید؟

در نتیجه این کاوش ها، اطلاعات تاریخی بسیار ارزشمندی بدست آمد. این آگاهی ها کمک کرد تا سلسله های پادشاهی مادی تا ساسانیان بهتر و بیشتر شناخته شوند و امکان تشخیص تاریخ واقعی از افسانه تا حدودی فراهم آمد. این کاوش ها همچنین نشان داد که چندین هزار سال پیش از مهاجرت اقوام آریایی، ساکنان فلات ایران به یکجانشینی و کشاورزی روی آورده و تمدن نسبتاً پیشرفته ای را بنیان نهاده بودند. یکی دیگر از نتایج تحقیقات دو قرن گذشته، تقسیم بندی جدیدی بود که مورخان از تاریخ ایران در دوره باستان ارائه کردند.

۴- پنج مورد از منابع غیر نوشتاری تاریخ ایران در دوران پیش از اسلام را نام ببرید؟

تخت جمشید - آرامگاه کورش در پاسارگاد - چغازنبیل - مجسمه سرباز اشکانی - نقش برجسته طاق بستان - نقش برجسته نقش رستم

سؤالات درس هشتم: سپیده دم تمدن ایرانی**۱- حدود جغرافیایی فلات ایران را بنویسید؟**

این فلات از شمال به دریای طبرستان (مازندران) و دریاچه اورال - از غرب به جلگه بین النهرین - از جنوب به خلیج فارس، دریای مکران (عمان) و اقیانوس هند و از شرق به جلگه سند محدود می شود.

۲- شرایط آب و هوایی فلات ایران را توضیح دهید؟

کوه ها و رشته کوه های بزرگ و کوچکی، این فلات را در بر گرفته و در دامنه و میان آنها، دشت ها و جلگه هایی با آب و هوایی متفاوت بوجود آمده است. نواحی کوه پایه ای و سرزمین های پست ایران بر اساس میزان بارندگی و رطوبت آنها، از گذشته های بسیار دور محیط مناسبی برای زندگی انسان ها و برپایی سکونتگاه های روستایی و شهری بوده اند.

۳- موقعیت جغرافیایی فلات ایران چه تأثیری بر تاریخ و تمدن آن داشته است؟

۱- ایران به واسطه موقعیت جغرافیایی خاص خود در جنوب غربی آسیا، پل ارتباطی میان شرق و غرب جهان باستان محسوب می شد.

۲- راه های زمینی و دریایی ارتباط بین تمدن ها در عصر باستان از ایران می گذشتند

۳- خلیج فارس و دریای مکران نقش مهمی در برقراری ارتباط تجاری، سیاسی، نظامی و فرهنگی میان سرزمین های دور و نزدیک جهان آن روز داشتند.

۴- موقعیت جغرافیایی، ایران را به کانون مبادلات فرهنگی، هنری و اقتصادی در جهان باستان تبدیل کرده و موجب شده بود که ایرانیان نقش فعال و مؤثری در انتشار و گسترش فرهنگ و تمدن به عهده گیرند.

۵- به دلیل موقعیت جغرافیایی خود پیایی در معرض مهاجرت ها و هجوم اقوام مختلف و حمله های نظامی حکومت های خارجی قرار داشت که تأثیر فوق العاده ای بر جنبه های گوناگون زندگی سیاسی، اجتماعی، فکری، فرهنگی و اقتصادی ایرانیان در طول تاریخ گذاشته است.

۴- بعضی از پژوهشگران احتمال داده اند که گروه های انسانی از کدام مناطق به سوی ایران مهاجرت کرده اند؟

احتمال داده اند که در دوران پارینه سنگی گروه های انسانی از آفریقا، آسیای مرکزی، قفقاز و شبه قاره هند به سوی سرزمین ما مهاجرت کرده اند.

۵- کهن ترین نشانه و آثار حضور انسان در ایران مربوط به کدام منطقه و چه زمانی است؟

مربوط به بستر کشف رود در نزدیکی مشهد در خراسان رضوی است. قدمت ابزارهای سنگی یافت شده در این مکان را حدود یک میلیون سال تخمین زده اند.

۶- کاوش های باستان شناسی اخیر در محوطه باستانی چغاگلان شهرستان مهران، چه نتایج تاریخی در بر داشته است؟

نشان داده است که ساکنان نواحی کوهپایه ای زاگرس جزو نخستین مردمانی در جهان بوده اند که حدود ۱۲ هزار سال پیش شروع به کشت گیاهانی مانند جو و گندم و اهلی نمودن جانورانی مثل بز و گوسفند کردند.

۷- کشت محصول توسط ساکنان نواحی کوهپایه ای زاگرس چه تحول تاریخی را نشان می دهد؟

این اقدام به منزله ورود انسان از دوره شکار و گردآوری خوراک به دوره یکجانشینی و تولید خوراک در فلات ایران محسوب می شود. با روی آوردن گروههایی از مردم به کشاورزی و دامداری، به تدریج سکونتگاهها و روستاهایی نخست در غرب و سپس در دیگر مناطق ایران پدید آمد.

۸- پس از یکجانشینی انسان در کوهپایه های زاگرس، چه تغییراتی در زندگی مردم آنجا ایجاد شد؟

ساکنان این سکونتگاه ها با گسترش و پیشرفت مهارت های ابزار سازی شان، علاوه بر آتکه فعالیت های کشاورزی و دامداری خود را گسترش بخشیدند، در زمینه صنایع و هنرهای گوناگونی مانند سفالگری، فلز کاری، بافندگی، خانه سازی نیز به پیشرفت ها و موفقیت های چشمگیری دست یافتند.

۹- سیر پیدایش و تحول صنعت سفالگری در ایران را توضیح دهید؟

مردم ایران از حدود هزار سال پیش در ساختن ظروف و ابزارهای سفالی پیشرفت کردند، اما با اختراع چرخ سفال در ۶ هزار سال پیش، دگرگونی بزرگی در ساخت ظروف سفالی بوجود آمد. ظروف سفالی ساده و نقش دار متنوعی از سکونت گاههای باستانی ایران بدست آمده است.

۱۰- یافته های باستان شناسی در مورد صنعت فلز کاری در ایران باستان چه چیزی را نشان می دهد؟

نشان می دهد که مردم ایران از حدود ۸ هزار سال پیش با چکش کاری بر روی رگه های طبیعی مس، برخی ابزارها بویژه زیورآلات مسی می ساختند.

۱۱- بقایای کوره های ذوب و قالب گیری مس در چه نقاطی از ایران یافت شده است؟

در برخی از سکونتگاه های کهن مانند شهداد، تل ابلیس و تپه یحیی در استان کرمان و تپه زاغه در قزوین یافت شده است.

۱۲- بقایای کوره های ذوب و قالب گیری فلز مس نشانگر چیست؟

بیانگر آنست که در حدود ۵ تا ۷ هزار سال پیش، ساکنان این سکونت گاه ها به فنون ذوب و قالب گیری مس دست یافته بودند.

۱۳- ایرانیان بجز مس، با کدام فلز دیگر نیز آشنا بوده اند؟

یکی دیگر از دستاوردهای صنعت فلز کاری ساکنان فلات ایران، ساخت اشیا و ابزارهای مفرغی از طریق آمیختن مس با قلع بود. مفرغ های لرستان بهترین نمونه از صنعت و هنر فلز کاری ایران بشمار میروند.

۱۴- یکی دیگر از مصنوعات بجز مس و مفرغ را که در فلات ایران شناخته شده بود، نام برده و در مورد آن توضیح دهید؟

اشیا و ظروف سنگ صابونی، یکی دیگر از مصنوعاتی است که توسط مردم برخی از سکونت گاه های کهن بویژه جیرفت و تپه یحیی در استان کرمان، با مهارت و ظرافت تمام ساخته می شد.

۱۵- سیر تحولات خانه سازی در میان مردم ساکن فلات ایران چگونه بود؟

به نظر میرسد که ساکنان فلات ایران نیز مانند مناطق دیگر جهان، در ابتدای یکجانشینی، سرپناه و کلبه هایی نه چندان مقاوم از سنگ و چوب و شاخ و برگ درختان و گیاهان می ساختند. آنان اندک اندک آموختند که با استفاده از گل و سنگ و سرانجام خشت، بناهای محکم تری بسازند. آنها سطح دیوارها را با کاهگل می پوشانیدند و گاه رنگ آمیزی میکردند و سقف خانه ها را معمولاً با تیرهای چوبی می پوشانیدند.

۱۶- نخستین شهرها در فلات ایران، در حدود چند سال پیش ساخته شد؟ نام این شهرها را بنویسید؟

در حدود ۵ هزار سال پیش نخستین شهرها در فلات ایران بوجود آمد. شوش و چغامیش در خوزستان، شهداد و جیرفت در کرمان، شهر سوخته در سیستان و سیلک در کاشان از جمله این شهرها بودند

۱۷- دوران تاریخی فلات ایران با کدام تمدن آغاز می شود؟ با تاریخ و تمدن ایلام**۱۸- سرزمین اصلی ایلام شامل چه مناطقی می شد؟**

شامل جلگه خوزستان به مناطق کوهستانی زاگرس جنوبی و میانی بود.

۱۹- چرا فرمانروایان سومری و اکدی به سرزمین ایلام لشکر کشی می کردند؟

از آنجا که اقتصاد بین النهرین نیازمند منابع طبیعی و معدنی فلات ایران بود، این فرمانروایان به ایلام حمله می کردند.

۲۰- نتیجه لشکر کشی های سومریان و اکدی ها به ایلام چه بود؟

این تاخت و تازها سرانجام سبب شد که حاکمان کوچک و مستقل ایلامی در حدود ۲۶۰۰ ق.م با یکدیگر متحد شوند و پادشاهی ایلام را تأسیس کنند.

۲۱- روابط حکومت و تمدن ایلام با همسایگان بین النهرینی خود چگونه بود؟

آنها همواره روابط تنگاتنگ سیاسی و فرهنگی و تجاری با سومرین و اکدیای و بابلیان و آشوریان داشتند. بارها از طرف آنها مورد هجوم قرار گرفتند و ایلام ویران می شد ولی بار دیگر قدرت می گرفتند. ایلامیان نیز گاهگاهی به بین النهرین لشکر کشی می کردند.

۲۲- ارتباط ایلام با سایر همسایگانش چگونه بود؟

ایلام با دیگر مناطق فلات ایران و سرزمین های مجاور آن مانند آسیای صغیر و هند روابط تجاری داشت. تماس ها و ارتباط های تجاری و سیاسی موجب شکل گیری روابط فرهنگی میان این سرزمین ها شد و دین و فرهنگ . خط و زبان آنها را تحت تأثیر قرار داد.

۲۳- حکومت ایلام چگونه دچار انحطاط و فروپاشی شد؟

حکومت ایلام سرانجام پس از قرن ها سلطنت، بر اثر یورش ویرانگر آشوریان در قرن هفتم ق.م دچار انحطاط و فروپاشی شد.

۲۴- پایتخت ایلامیان در جلگه خوزستان کدام شهر بود؟ شوش**۲۵- پیشینه شهر باستانی شوش را بیان کنید؟**

این شهر یکی از کهن ترین شهرها و مراکز تمدنی جهان بشمار می رود. در دوران حکومت ایلامی ها به اوج شکوفایی اقتصادی رسید و پیشه ها و صنایع مختلفی مانند سفالگری و فلزکاری و بافندگی در آن شهر رونق یافتند. شهر بزرگ و آباد شوش که در نتیجه یورش آشور بانیپال با خاک یکسان شده بود، در دوره هخامنشیان دوباره عظمت دیرین خود را بازیافت.

۲۶- پایتخت ایلامیان در استان فارس کنونی چه نام داشت؟ شهر انشان یا انزان**۲۷- نام شهری در ایلام باستانی که حدود خرم آباد کنونی بوده است؟ سیمش (سیماش)****۲۸- پیشرفت معماری در تمدن ایلام را توضیح دهید؟**

در دوره ایلام، معماری پیشرفت چشمگیری کرد و استفاده از آجر در ساختن بناها رایج شد

۲۹- معبد چغازنبیل را از نظر معماری توصیف کنید؟

معبد چغازنبیل در نزدیکی شوش، شاهکار معماری آن دوره به شمار می رود. این معبد با استفاده از خشت خام در چند طبقه بنا شده است و روکشی از آجر نوشته ها و آجرهای لعاب دار دارد.

۳۰- خداپرستی ایلامیان باستان چگونه بود؟

آنان به خدایان متعددی اعتقاد داشتند و از آنان برای پیشرفت در کار خود کمک می خواستند. به عقیده مردمان ایلام قدیم، خدایان دارای نیرویی موراۃ طبیعی بودند که آنان را بر انجام هر کاری قادر و توانا می ساخت.

۳۱- از جمله محبوب ترین خدایان ایلامی به معنی بود.

اینشوشیناک - خدای شهر شوش

۳۲- اعتقاد ایلامیان به خدایان زن را توضیح دهید؟

الهه های مادر نزد ایلامیان بسیار مقدس بودند و مقام رفیعی در سلسله مراتب خدایان ایلامی داشتند. ایلامیان این الهه ها را به عنوان مادر خدایان می پرستیدند و برای آنان معابدی ساخته بودند.

۳۳- پیکره های الهه های ایلامی در چه مناطقی کشف شد و وجود آنها نشانه چه اعتقادی است؟

در کاوش های باستان شناسی شوش و دیگر مراکز تمدنی ایران پیکره های گلی فراوانی که به الهه معروفند کشف شده که دلالت بر احترام و تقدس آنها نزد مردم دارد و این تقدس و احترام در ایران فراگیر بوده است.

۳۴- در ایلام..... آداب و تشریفات دینی را زیر نظر به جا می آوردند.

کاهنان کاهن بزرگ

۳۵- نقش زنان در تمدن ایلام و نیز تمدن های باستانی فلات ایران را بیان کنید؟

یکی از ویژگی های مهم تمدن ایلامی و در واقع تمدن کهن ایرانی، مقام و منزلت والایی است که زنان داشته اند. در جوامع باستانی فلات ایران، زنان موقعیت اجتماعی ممتازی داشتند و دارای قدرت و نفوذ فراوان بودند. زنان در عمده ترین کارهای جامعه دارای نقش اساسی و تعیین کننده بودند. نقوش و پیکره های برجای مانده از دوره ایلامی نشان می دهد که زنان در امور اجتماعی و اقتصادی و مراسم رسمی سیاسی و دینی حضور چشمگیری داشته اند.

پرسش های نمونه

۱- موقعیت جغرافیایی فلات ایران از چه جهاتی بر وضعیت تاریخ و تمدن در ایران تأثیرگذار بوده است؟

فلات ایران بین شرق و غرب جهان باستان، تمدن ایرانی را به پلی میان شرق و غرب تبدیل کرد که پیوندهای تجاری، سیاسی، نظامی و فرهنگی میان سرزمین های دور و نزدیک برقرار کرد. سرزمین ایران به مرکز مبادلات فرهنگی، هنری و اقتصادی بین ملت ها تبدیل شده بود. از سوی دیگر موقعیت جغرافیایی ایران باعث هجوم اقوام مختلف و حملات نظامی به ایران شد که تأثیر زیادی در ابعاد مختلف زندگی سیاسی، اجتماعی، فکری و ... داشت.

۲- مهم ترین دستاوردهای ساکنان فلات ایران در دوران پیش از تاریخ در زمینه های سفالگری و فلز کاری چه بوده است؟

تولید ظروف و ابزار سفالی و مسی، به ویژه جواهرات، ساخت اشیاء و ابزار برنزی (ترکیب مس و قلع) و ظروف سنگ صابون، تکنیک های ذوب و قالب گیری فلز

۳- بقایای کوره های ذوب و قالب گیری فلز مس نشانگر چیست؟

بیانگر آنست که در حدود ۵ تا ۷ هزار سال پیش، ساکنان این سکونتگاه ها به فنون ذوب و قالب گیری مس دست یافته بودند.

۴- ایرانیان بجز مس، با کدام فلز دیگر نیز آشنا بوده اند؟

یکی دیگر از دستاوردهای صنعت فلز کاری ساکنان فلات ایران، ساخت اشیاء و ابزارهای مفرغی از طریق آمیختن مس با قلع بود. مفرغ های لرستان بهترین نمونه از صنعت و هنر فلز کاری ایران بشمار میروند.

۵- چرا نواحی غربی و جنوب غربی فلات ایران زودتر از دیگر نواحی، وارد دوره تاریخی شدند؟

زیرا از یکطرف به دلیل آب و هوای مناسب و زمین های حاصلخیز، کشاورزی و دامداری زودتر شکل گرفت و در نتیجه یکجانشینی بوجود آمد و از سوی دیگر همجواری این مناطق با تمدنهای بین النهرین در شکل گیری این دوران نقش داشت.

۶- چگونه تأسیس حکومت ایلام را توضیح دهید؟

از آنجا که اقتصاد بین النهرین نیازمند منابع طبیعی و معدنی فلات ایران بود، این فرمانروایان به ایلام حمله می کردند. این تاخت و تازها سرانجام سبب شد که حاکمان کوچک و مستقل ایلامی در حدود ۲۶۰۰ ق.م با یکدیگر متحد شوند و پادشاهی ایلام را تأسیس کنند.

۷- وضعیت دین و اعتقادات ایلامیان را شرح دهید؟

ایلامیان به خدایان زیادی اعتقاد داشتند و از آنها در پیشبرد کار خود کمک خواستند. به گفته ایلامی ها، خدایان دارای قدرت های ماوراء طبیعی بودند که آنها را قادر به انجام هر کاری می کرد. آنها الهه های مادر را مادر خدایان می دانستند و برای آنها احترام زیادی قائل بودند و معابد زیادی برای پرستش آنها می ساختند. محبوب ترین خدایان ایلامی اینشوشیناک (خدای شهر شوش) بود. معبد چغازنبیل محل عبادت این ایزد محسوب می شد.

سؤالات درس نهم: از ورود آریایی ها تا پایان هخامنشیان

۱- معنای واژه ایران و آریایی را تحلیل کنید؟

واژه ایران از واژه آریایی گرفته شده است و به معنی سرزمین آریاییان است. واژه آریایی نیز به معنی شریف و آزاده است. پس واژه ایران به معنی سرزمین مردمان شریف و آزاده است.

۲- چرا کاربرد واژه آریایی خاص مهاجران هند و اروپایی به ایران و هند است؟

زیرا آریاییان گروهی از اقوام هند و اروپایی بودند که از زمان های بسیار کهن و به تدریج در فلات ایران و شبه قاره هند مستقر شدند و خود را آریایی نامیدند. بنابر این کاربرد واژه آریایی برای دیگر اقوام هند و اروپایی بجز ایرانیان و هندیان درست نیست.

۳- سکونتگاه اولیه اقوام هند و اروپایی چه منطقه ای بوده است؟

عده ای از مورخان احتمال می دهند که این اقوام، نخست در علفزارهای واقع در شمال شرق فلات ایران و جنوب روسیه در حوالی دریایچه آرال می زیسته اند.

۴- بر اساس فرضیه باستان شناسان و مورخان، اقوام آریایی چه زمانی وارد فلات ایران شدند و در کجاها مستقر گردیدند؟

بر اساس این فرضیه، اقوام آریایی در حدود ۱۵۰۰ ق.م وارد فلات ایران شدند. گروهی از آنان به سمت مرکز و غرب این فلات پیشروی کردند و در مناطق مختلف آن مستقر شدند. مادی ها، پارسی ها و پارتی ها از جمله آنان بودند. گروه دیگری نیز از شرق فلات ایران به هند رفتند.

۵- تحقیقات جدید تاریخی دو قرن اخیر، چه تحولی در شناخت تاریخ ایران ایجاد نمود؟

آگاهی و شناخت نسبت به تاریخ ایران در دوره باستان را متحول کرد. بر پایه این تحقیقات، مادی ها بنیانگذار نخستین حکومت آریایی در ایران شناخته می شوند.

۶- قبایل ماد مربوط به کدام اقوام بودند و در کجای ایران استقرار پیدا کردند؟

از جمله اقوام آریایی بودند که در بخش وسیعی از مناطق غربی و مرکزی ایران استقرار یافتند و در کنار بومیان ساکن این مناطق به زندگی پرداختند.

۷- برای اولین بار در ... به مادی ها اشاره شده است. سالنامه های شاهان آشوری**۸- همزمان با استقرار مادی ها در ایران، آشوریه در کجا حکومت می کردند و رفتارشان با همسایگان چگونه بود؟**

آشور در آلمان حکومت نسبتاً نیرومندی در شمال بین النهرین بود که برای به دست آوردن فلزات، سنگهای قیمتی و غنائم دیگر، دائماً به سرزمین های همسایه از جمله نواحی غربی ایران هجوم می آورد.

۹- چه عاملی باعث اتحاد قبایل پراکنده ماد شد؟

چه کسی به ریاست این اتحادیه رسید؟ یورش ها و غارت گری های پیاپی آشوریان، زمینه اتحاد قبایل پراکنده ماد را فراهم آورد. رؤسای این قبایل، یکی از بزرگان مادی به نام دهیوک را به پادشاهی برگزیدند.

۱۰- رؤسای قبایل اتحادیه مادی، شخصی به نام که به اشتباه می خوانند، را به پادشاهی برگزیدند. دهیوک - دیاکو**۱۱- دهیوک پادشاه اتحادیه ماد، کدام شهر را به پایتختی برگزید؟ حکمتانه یا اکباتان همدان امروزی****۱۲- حکومت ماد در زمان فرمانروایی سومین پادشاه مادی به اوج قدرت رسید؟ هوخشتر****۱۳- هوخشتر چگونه قدرت خود را در ایران تثبیت کرد؟**

او نخست با تشکیل سپاه منظم و کارآمدی از قبایل مختلف ماد، پارس و ... قدرت خود را بر مناطق وسیعی از ایران تثبیت کرد.

۱۴- هوخشتر چگونه توانست به حاکمیت آشور پایان دهد؟ منافع این کار برای حکومت ماد چه بود؟

او با ایجاد اتحاد با حکومت بابل، توانست به حاکمیت آشور پایان دهد. در پی این موفقیت نظامی، قلمرو ماد به شمال بین النهرین و بخش های وسیعی از آسیای صغیر گسترش یافت.

۱۵- حکومت ماد چگونه از بین رفت؟

آستیاک پسر و جانشین هوخشتر لیاقت و درایت پدر را نداشت و دوران طولانی سلطنت خود را صرف خوشگذرانی و گردآوری ثروت کرد. بزرگان طوایف ماد و توده مردم که از عملکرد آستیاک ناخشنود بودند، برضد او با کورش هخامنشی همدست شدند. سرانجام با فتح حکمتانه به دست کورش، حکومت ماد برافتاد.

۱۶- سلسله هخامنشی منسوب به هخامنش جد است.

کورش کبیر

۱۷- هخامنش رئیس قبیله بود.

پاسارگاد

۱۸- پارسی ها چه زمانی و در کجای ایران مستقر شدند؟

پارسی ها همزمان با قدرت یافتن مادی ها، در قسمت های جنوبی فلات ایران یعنی سرزمین پارس استان فارس کنونی) و نواحی مجاور آن مستقر بودند.

۱۹- حکومت هخامنشی چگونه تأسیس شد؟

یکی از نوادگان هخامنش به نام کورش (کورش دوم) که بر انشان حکومت می کرد، قبیله های پارسی را که از سلطه مادی ها ناراضی بودند، متحد کرد. کورش سپس با جلب حمایت بزرگان مادی، آستیاک را از میان برداشت و پادشاهی هخامنشیان را بنیان نهاد.

۲۰- فتوحات کورش کبیر را در غرب ایران توضیح دهید؟ نتیجه این اقدامات چه بود؟

وی پس از به قدرت رسیدن، به آسیای صغیر لشکر کشی کرد و حکومت لیدی و سایر دولت - شهرهای آنجا را شکست داد و شهر ثروتمند سارد پایتخت لیدی، و تمام آسیای صغیر را به تصرف خود در آورد. در نتیجه این فتوحات، حکومت هخامنشیان به ثروت هنگفتی دست یافت و با دولت - شهرهای یونانی همسایه شد.

۲۱- فتح بابل توسط کورش را بررسی و تحلیل کنید؟

یکی از انسانی ترین و شکوهمندترین فتوحات تاریخ جهان، فتح مسالمت آمیز بابل توسط کورش بزرگ در سال ۵۳۹ ق.م است. در این سال مؤسس سلسله هخامنشی بدون جنگ و خونریزی وارد بابل شد.

۲۲- شهر بابل در آستانه فتح آن توسط کورش بزرگ را توصیف کنید؟

بابل یکی از بزرگ ترین شهرهای آن روزگار به شمار می رفت و مردمان و اقوامی با خاستگاه اجتماعی و فرهنگی گوناگون در آنجا می زیستند. این شهر از نظر داشتن بناها و پرستش گاه های باشکوه، مراکز اقتصادی ثروتمند، نهادهای سیاسی و اداری متعدد و در اختیار داشتن راههای ارتباطی با سرزمین های دور و نزدیک، اهمیت فراوان داشت و تسلط بر آن برای هر فرمانروایی بسیار مهم و مطلوب بود.

۲۳- منشور کورش کدام اقدام این پادشاه را بیان می کند؟

کورش فرمان داد اجرای فتح صلح آمیز بابل را بر لوحی استوانه ای از گل رس به زبان بابلی بنویسند. این لوح که در سال ۱۷۸۹ م/ ۱۲۵۸ ه.ش در بابل کشف شد، هم اکنون در موزه بریتانیا در لندن نگهداری می شود و به منشور کورش معروف است.

۲۴- دیدگاهها و اقدامات راجع به منشور کورش را بیان کنید؟

بیانیه یا منشور کورش، نماد فرهنگ انسانی و مداراجویانه ایرانیان است. بسیاری از محققان منشور کورش را نخستین منشور حقوق بشر می دانند. ازین رو متن آن به ابتکار سازمان ملل متحد به شش زبان رسمی این نهاد جهانی ترجمه شد. نسخه بدلی از این منشور نیز در مقر سازمان ملل متحد در نیویورک به نمایش گذاشته شده است.

۲۵- رفتار و شخصیت کورش بزرگ را در برخورد با دشمنان و شهرهای فتح شده بررسی کنید؟

کورش نه تنها به عنوان یک جهانگشا و یا به علت فتوحاتی که انجام داد، بلکه به خاطر شخصیت انسانی همواره مورد تحسین و تکریم بوده است. در روزگاری که قتل و غارت و کشتار، روش معمول فرمانروایان و فاتحان بود، کورش با پرهیز از چنین رفتاری، شکل جدیدی از فرمانروایی را به جهان معرفی کرد. این رفتار مداراجویانه و انسانی کورش، الگوی مناسبی شد که پس از او، برخی از شاهان هخامنشی نیز از آن پیروی کردند.

۲۶- حکومت هخامنشی در دوران کمبوجیه را توضیح دهید؟

در زمان پادشاهی کمبوجیه، پسر و جانشین کورش بزرگ، مصر به تصرف هخامنشیان در آ. مصر، کشوری بزرگ و با تمدنی کهن و باشکوه بود. با فتح این سرزمین، قلمرو هخامنشیان به قاره آفریقا نیز گسترش یافت و به نهایت وسعت و عظمت خود رسید.

۲۷- سرنوشت حکومت هخامنشی پس از مرگ کمبوجیه چه شد؟

پس از مرگ مشکوک کمبوجیه، داریوش یکم که از شاخه دیگر خاندان هخامنشی بود با همراهی تعدادی از سران خاندان های بزرگ پارسی، گنومات مغ و دیگر شورشیان و مدعیان قدرت را سرکوب کرد و بر تخت شاهی نشست.

۲۸- فتوحات داریوش بزرگ را پس از سرکوب مدعیان داخلی توضیح دهید؟

داریوش بزرگ پس از فرونشاندن شورش های داخلی و برقراری آرامش و امنیت در سرتاسر شاهنشاهی هخامنشی، به شرق لشکر کشی کرد و قسمتهایی از غرب و شمال غرب هند را به قلمرو خود افزود. او همچنین به منظور دفع حملات قبایل صحراگرد سکایی، به مناطق دوردستی در شمال دریای سیاه و جنوب روسیه کنونی لشکر کشی کرد.

۲۹- اهمیت و شهرت فوق العاده داریوش بزرگ در تاریخ بخاطر چیست؟

به خاطر اقدامات اساسی و کم نظیری بود که برای ایجاد تشکیلات نوین اداری، نظامی و اقتصادی انجام داد.

۳۰- مهم ترین اقدامات داریوش بزرگ را بنویسید؟

تأسیس سپاه جاویدان، احداث جاده شاهی و برپایی کاخ ها و بناهای مجلل، بویژ در شوش و تخت جمشید، از جمله اقدامات مهم این پادشاه بزرگ است.

۳۱- شیوه کشورداری داریوش بزرگ را بررسی کنید؟

در واقع داریوش، اصول و شیوه ای از کشورداری را بنیان نهاد که نه تنها در دوره هخامنشیان بلکه تا قرن ها بعد، همچنان پابرجا بود و زمینه رونق اقتصادی و شکوفایی تمدنی ایران را فراهم آورد.

۳۲- جنگهای داریوش با یونانی ها بر سر چه موضوعی آغاز شد؟

دولت - شهرهای یونانی مخصوصا آتن از تسلط ایران بر آسیای صغیر و سواحل شرقی دریای اژه ناخشنود بودند. ازین رو آتنی ها یکی از شهرهای یونانی نشین آسیای صغیر به نام میلئوس (ملطیه) را تشویق به شورش علیه هخامنشیان کردند و سپس به همراه شورشیان به شهر سارد هجوم آورده، آنجا را آتش زدند. داریوش تصمیم به تنبیه آتنی ها گرفت.

۳۳- داریوش برای تنبیه یونانی ها دست به چه اقداماتی زد؟

ناوهای ایرانی نخست جزایر دریای اژه را تصرف کردند و سپس سپاه ایران وارد خاک یونان شد و در حای به نام ماراتن موضع گرفت. آتنی ها مدتی در اظهار اطاعت و یا جنگ تردید داشتند. بیشتر دولت - شهرهای یونانی از جمله اسپارت که سربازانش به جنگاوری و دلاوری مشهور بودند، نیز در پشتیبانی از آتن جدی نبودند. سرانجام سرداران آتنی تنها راه چاره را در حمله سریع و جنگ تن به تن دیدند.

۳۴- درگیری یونانیان با سپاه هخامنشی در جنگ ماراتن را بررسی کنید؟

یونانیان تصمیم به مقابله و حمله متقابل گرفتند. یورش آنها بقدری ناگهانی بود که کاری از تیراندازان پارسی برنیامد و سپاه ایران عقب نشینی کرد. موخان یونان باستان و تاریخ دانان جدید اروپایی، جنگ ماراتن را با آب و تاب فراوان نقل کرده اند.

۳۵- لشکر کشی خشایارشا را به یونان توضیح دهید؟

او پس از فرونشاندن شورشهای مصر و بابل، به یونان لشکر کشید و آتن را تصرف کرد، اما در نبرد دریایی در تنگه سالامیس توفیقی بدست نیاورد. یونانیان در باره پیروزی خود در این نبرد نیز بزرگ نمایی بسیار کردند و حتی ارقام باورنکردنی از تعداد ناوگان و سربازان هخامنشی ارائه نمودند.

۳۹- یونانیان چه دیدگاهی نسبت به قدرت و توان دولت هخامنشی داشتند؟

دولت شهرهای یونانی تا زمان تسلط مقدونی ها بر آن کشور، همچنان حکومت ایران را به عنوان بزرگ ترین قدرت جهانی می شناختند و به آن احترام می گذاشتند. حکومت هخامنشی نیز نقش فعالی را در روابط دولت شهرهای یونانی به خصوص در جریان جنگ های پلوپونزی ایفا کرد.

۳۷- اوضاع حکومت هخامنشی را در زمان پادشاهی اردشیر دوم توضیح دهید؟

خاندان هخامنشی از زمان پادشاهی اردشیر دوم دچار تفرقه درونی شد. در ابتدای زمامداری او، برادرش کورش کوچک در آسیای صغیر سر به شورش برداشت و با سپاهی از مزدوران یونانی راهی پایتخت گردید. در جنگی که میان دو برادر رخ داد، کورش کوچک شکست خورد و کشته شد. اردشیر دوم به عیاشی و راحت طلبی مشهور بود. در دوران فرمانروایی او مصر از سیطره هخامنشیان خارج شد.

۳۸- حکومت هخامنشی در دوران اردشیر سوم چه وضعیتی پیدا کرد؟

اردشیر سوم پسر و جانشین اردشیر دوم در ابتدای حکومتش به قتل عام افراد خاندان سلطنتی پرداخت و کسانی را که احتمال می داد ادعای شاهی کنند به قتل رساند. او پادشاهی جاه طلب و جنگجو بود و مصر را دوباره ضمیمه قلمرو هخامنشی کرد. اردشیر سوم در استانه حمله اسکندر مقدونی به ایران، به دست یکی از خدمتکاران کاخ شاهی به قتل رسید.

۳۹- آخرین شاه هخامنشی چه نام داشت و در زمان او چه اتفاقی برای حاکمیت هخامنشیان رخ داد؟

داریوش سوم آخرین فرمانروای هخامنشی که مدتی پس از قتل اردشیر سوم بر تخت شاهی نشست، دلیر و جوانمرد بود اما تدبیر و درایت شاهان نخست هخامنشی را نداشت. در زمان او، اسکندر با سپاهی بسیار قوی، آموزش دیده و تشنه قتل و غارت به ایران تاخت.

۴۰- حمله اسکندر مقدونی به ایران و نتیجه این حمله را بررسی کنید؟

اسکندر در سه نبرد (گرانیکوس، ایسوس، گوگمل) سپاه هخامنشی را شکست داد و پس از آن، شوش یکی از پایتخت های هخامنشیان را تسخیر کرد. با وجود دلاوری و رشادت آریوبرزن سردار شجاع ایرانی، سپاهیان مقدونی و یونانی به تخت جمشید رسیدند و مشهور است که به دستور اسکندر این شهر به آتش کشیده شد. داریوش سوم که از برابر اسکندر گریخته بود در سال ۳۳۰ ق.م نزدیک دامغان کنونی به قتل رسید.

۴۱- هخامنشیان چه میراثی از خود بجای گذاشتند؟

آنها میراث و یادگارهایی در زمینه آیین کشورداری و فنون سیاست، شیوه های عمرانی، اقتصادی و تجاری، ساخت بناهای باشکوه، ابداع هنرهای جهانی و مداراجویی فرهنگی و دینی در تاریخ ایران و جهان از خود برجای گذاشتند. به واسطه تدبیر و سیاست شاهان هخامنشی بود که ایرانیان به تأثیرگذارترین مردم در جهان متمدن و شناخته شده «روزگار تبدیل شدند».

پرسش های نمونه

۱- چه عاملی زمینه ساز اتحاد قبایل پراکنده مادی و تأسیس حکومت مادی شد؟

یورش ها و غارت گری های پیاپی آشوریان، زمینه اتحاد قبایل پراکنده ماد را فراهم آورد. رؤسای این قبایل، یکی از بزرگان مادی به نام دهیوک را به پادشاهی برگزیدند.

۲- اهمیت فتح بابل برای حکومت تازه تأسیس هخامنشی را شرح دهید؟

بابل یکی از بزرگ ترین شهرهای آن روزگار به شمار می رفت و مردمان و اقوامی با خاستگاه اجتماعی و فرهنگی گوناگون در آنجا می زیستند. این شهر از نظر داشتن بناها و پرستش گاههای باشکوه، مراکز اقتصادی ثروتمند، نهادهای سیاسی و اداری متعدد و در اختیار داشتن راههای ارتباطی با سرزمین های دور و نزدیک، اهمیت فراوان داشت و تسلط بر آن برای هر فرمانروایی بسیار مهم و مطلوب بود.

۳- چرا مورخان و پژوهشگران، اهمیت فوق العاده ای برای نقش و عملکرد داریوش بزرگ در تاریخ ایران قائل هستند؟

به خاطر اقدامات اساسی و کم نظیری بود که برای ایجاد تشکیلات نوین اداری، نظامی و اقتصادی انجام داد.

۴- به نظر شما، ایران در دوران حکومت هخامنشیان، به لحاظ قدرت سیاسی - نظامی چه جایگاهی در جهان آن روز داشت؟

قدرت مند ترین حکومت ها از لحاظ وسعت و قدرت سیاسی و نظامی در جهان آن روز بود.

۵- با مرور متن درس، منابع دست اول و دست دوم تاریخ ایران باستان را که در این درس به آنها اشاره شده است، فهرست کنید.

منابع دست اول:

الف- منشور کورش بزرگ ب- سنگ نوشته داریوش بزرگ در بیستون ج- سنگ نوشته آشوربانی پال فرمانروای آشور د- ستونها و نقش برجسته های تخت جمشید ه- آرامگاه داریوش سوم در تخت جمشید.

منابع دست دوم

الف - نقاشی کشتی زمان هخامنشی ب- تندیس آریوبرزن ج- کتاب تاریخ مردم ایران قبل از اسلام، دکتر عبدالحسین زرین کوب

سؤالات درس دهم: اشکانیان و ساسانیان

۱- مردم ایران نسبت به اسکندر و سربازان مقدونی چه دیدگاهی داشتند؟

مردم ایران نسبت به اسکندر و سربازان مقدونی و یونانی او، به چشم بیگانه نگاه می کردند و از سلطه ییگانگان بر سرزمین شان ناخرسند بودند.

۲- مردم ایران برای نشان دادن ناخرسندی خود نسبت به اسکندر و سربازان او، چه واکنش هایی نشان می دادند؟

آنها مقاومت هایی به شکل نافرمانی و شورش در مناطق مختلف کشور در برابر اسکندر و لشکریان او صورت دادند.

۳- چرا نافرمانی ها و شورش های مخالف اسکندر به نتیجه نمی رسید؟

این نافرمانی ها و شورش ها به دلیل آنکه پراکنده بود و میان آنها ارتباط و هماهنگی وجود نداشت به نتیجه مطلوب نرسید.

۴- اسکندر در کدام شهر درگذشت و سرنوشت قلمرو پنهاور او چه شد؟

او در شهر بابل در سال ۳۲۳ ق.م درگذشت و قلمرو پنهاور او توسط جانشینانش تجزیه شد. بلافاصله پس از مرگ وی، جنگ های داخلی میان سردارانش برای بدست گرفتن قدرت آغاز شد.

۵- سلسله سلوکیان چگونه و به رهبری چه کسی تأسیس شد؟

چند سال پس از مرگ اسکندر، یکی از سرداران او به نام سلوکوس بر بین النهرین، بخش هایی از آسیای صغیر، سوریه و فلات ایران حاکم شد و سلسله پادشاهی سلوکیان را تشکیل داد.

۶- سلوکوس اول چه لقبی به خود داد و چه اقداماتی انجام داد؟

او خود را نیکاتور یعنی فاتح خواند و ابتدا شهری را که به نام او سلوکیه نامیده شد و در ساحل غربی رود دجله قرار داشت به عنوان پایتخت برگزید. اما چند سال بعد، پایتخت خود را به شهر انطاکیه در شمال سوریه منتقل کرد.

۷- هدف سلوکیان از ایجاد شهرهای جدید در قلمرو خود در ایران چه بود؟

آنها قصد داشتند با ایجاد شهرهای جدید و کوچاندن یونانیان به این شهرها، فرهنگ یونانی را در ایران و دیگر متصرفات اسکندر در آسیا، رواج دهند. این شهرها بر اساس معماری یونانی برپا شده بودند و ساکنان آنها وظیفه داشتند از وقوع شورش های احتمالی و هجوم طوایف کوچرو جلوگیری کنند. از سوی دیگر این شهرها زمینه گسترش فعالیت های تجاری با سرزمین های دور و نزدیک را فراهم می آوردند.

۸- چه عاملی باعث شد سلوکیان نسبت به متصرفات خود در شرق ایران غافل شوند؟ نتیجه این غفلت چه شد؟

آنها از اوایل تشکیل حکومت خود، با جانشینان اسکندر در مصر وارد رقابت و درگیری شدند. از این رو عمده توجه شاهان سلوکی به مناطق غربی قلمرو خودشان بود و بر متصرفات شرقی خویش نظارت و سلطه کامل نداشتند. این مسئله سبب شد که به تدریج افراد یا خاندانهایی در نواحی شمال شرقی فلات ایران قدرت را بدست گیرند و به فکر استقلال از حکومت سلوکیان بیفتند

۹- چرا گفته می شود پایه های حکومت سلوکیان در ایران سست و لرزان بود؟

سلوکیان اقوام گوناگون را تنها به زور زیر فرمان خود نگاه داشتند و هیچ گاه نتوانستند حس همزیستی و یگانگی با اقوام ایرانی را در قلمرو خود ایجاد کنند و فرهنگ یونانی نتوانست در ایران گسترش و نفوذ عمیق پیدا کند.

۱۰- در رابطه با سلسله اشکانیان به این پرسش ها پاسخ داده شود:

الف) بنیانگذار این سلسله چه نام داشت؟ آرشک

ب) این خاندان از کدام قبیله بودند؟ قبیله پرنی یا آپرنی

ج) چرا به این سلسله نام اشکانیان داده شد؟ زیرا بنیانگذار آنان آرشک نام داشت و جانشینانش به احترام او لقب آرشک و بعدها اشک را به نام خود افزودند و بدین ترتیب این سلسله اشکانیان و اشکانیان نامیده شد

د) بنیانگذار این سلسله اولین بار چگونه بر سلوکیان شورید؟ آرشک در ناحیه ای در نزدیکی قوچان امروزی بر فرمانروای سلوکی شورید و پارت و گرگان را از دست سلوکیان خارج کرد

۱۱- اشکانیان به چه ترتیب توانستند سلوکیان را بطور کامل از ایران بیرون کنند؟

اشکانیان با استفاده از جنگاوران قبایل شرق ایران که در سوار کاری و تیراندازی با کمان مهارت فراوان داشتند سپاه ورزیده ای را تشکیل دادند. آنان به تدریج به سمت غرب پیشروی کردند و پس از قریب به صدسال جنگ و گریز موفق شدند سلوکیان را بطور کامل از ایران بیرون کنند

۱۲- پایتخت های اشکانیان را نام ببرید؟

شهر نسا در ترکمنستان کنونی - شهر صد دروازه که یونانیان به آن هکاتم پلیس می گفتند در حوالی دامغان امروزی و شهر تیسفون در نزدیکی بغداد امروزی

۱۳- چرا نخستین فرمانروایان اشکانی ناچار به اظهار اطاعت از سلوکیان بودند؟ برای حفظ قلمرو خود

۱۴- اوضاع سلسله اشکانی را در زمان مهرداد اول توضیح دهید؟

مهرداد یکم با تسلط بر مناطق وسیعی در سرتاسر ایران، قدرت و قلمرو حکومت اشکانی را بطور چشمگیری افزایش داد. در دوران فرمانروایی او، سلسله اشکانی از یک حکومت محلی در شرق فلات ایران به یک پادشاهی قدرتمند تبدیل شد.

۱۰- اقدامات مهرداد دوم اشکانی را توضیح دهید؟

مهرداد دوم نیز از جمله پادشاهان لایق و با تدبیر اشکانی بود. با فتوحاتی که مهرداد دوم انجام داد، وسعت قلمرو اشکانی به نهایت خود رسید و پایه های قدرت و سلطنت آنان استوار گردید. در روزگار مهرداد دوم، سفیرانی از چین به ایران آمدند و در پی این سفارت ها بود که روابط تجاری میان دو کشور با تکمیل جاده ابریشم توسعه پیدا کرد. در دوران همین پادشاه بود که اشکانیان تا رود فرات پیش رفتند و با امپراتوری روم همسایه شدند.

۱۶- یکی از مسائل مهم در سیاست خارجی حکومت اشکانی را بنویسید؟

اختلافات و جنگ های مکرر با امپراتوری روم شرقی بود

۱۷- علت جنگ های بین اشکانیان ایران و امپراتوری روم چه بود؟

در آزمان امپراتوری قدرتمند روم در پی گسترش قلمرو خود به سمت شرق بود و گاه به گاه سپاه بزرگی روانه ایران می کرد. اما اشکانیان نیز مصمم بودند که با تمام قوا از مرزهای غربی ایران دفاع کنند و اجازه ندهند که بار دیگر بیگانگان بر کشور سلطه یابند.

۱۸- یکی از مهم ترین جنگ های اشکانیان و روم در زمان پادشاه اتفاق افتاد. ارد دوم

۱۹- در خصوص نبرد حران به پرسش های زیر پاسخ داده شود؟

الف) جنگ حران در زمان کدام شاه اشکانی اتفاق افتاد؟ در زمان ارد دوم

(ب) سردار مشهور روم در این جنگ چه نام داشت؟ کراسوس

(ج) جنگ در چه مکانی رخ داد و نتیجه آن چه بود؟ در مکانی به نام حران رخ داد و سپاه روم شکست خورد

(د) فرماندهی سپاه ایران در این جن را چه کسی بر عهده داشت؟ سردار بی باک و شجاع ایرانی به نام سورنا

۲۰- پس از جنگ حران ایران و روم بیشتر بر سر کدام مناطق با هم جنگیدند؟

بر سر تسلط بر ارمنستان و مرزهای سوریه با هم جنگیدند

۲۱- نظام حکومتی اشکانیان چگونه حکومتی بود؟

مجموعه ای از حکومت های نیمه مستقل بود که به حکومت مرکزی اشکانی مالیات و نیروی نظامی می دادند. این نوع حکومت را ملوک الطوائفی خوانده اند.

۲۲- چرا برخی حاکمان محلی در صدد نافرمانی از حکومت اشکانی برآمدند؟

حکومت اشکانی بر اثر جنگهای پیاپی با امپراتوری روم در مرزهای غربی و نیز درگیریهای نظامی در مرزهای شرقی، در اوایل قرن سوم میلادی به سستی گرایید. از این رو برخی حاکمان محلی در صدد نافرمانی برآمدند.

۲۳- آخرین شاه اشکانی چه کسی بود و حکومت وی چگونه از هم پاشید؟

اردوان چهارم پنجم بود که در برابر مشکلات داخلی موفق نبود و توانست خاندان ساسانی را که در فارس بر او شوریده بودند، ارام کند. سرانجام آردوان در جنگ با اردشیر بابکان ساسانی شکست خورد و کشته شد و سلسله اشکانی از هم پاشید.

۲۴- جنبه های متعدد میراث اشکانیان را توضیح دهید؟

حکومت اشکانی با رشادت و روحیه جنگاوری، ایران را از چنگ بیگانگان بیرون آورد. اشکانیان با آسان گیری و مداراجویی فرهنگی و دینی، اقوام و فرقه های دینی گوناگون و حتی یونانی تباران ایران را که در سراسر قلمرو آنها پراکنده بودند، در کنار یکدیگر حفظ کردند. سلسله اشکانی با اعمال چنین سیاست هایی بود که در دوران پس از اسکندر، توانست به ایران استقلال و حیثیت دوباره ببخشد. اشکانیان به تدریج با پیوند دادن اجزای مختلف فرهنگ ایرانی و ترویج ایران گرایی، ایران را احیا کردند.

۲۵- ساسانیان نام خود را از چه کسی گرفته اند؟

از ساسان، نیای اردشیر بابکان که سر دودمان آن سلسله بوده است.

۲۶- شخصیت ساسان را توضیح دهید؟

ساسان موبد نیایشگاه زرتشتی آناهیتا در شهر استخر واقع در منطقه پارس بود. او با دختر یکی از شاهان محلی پارس ازدواج کرد و بر نفوذ و قدرت خانواده خود افزود.

۲۷- اردشیر بابکان چگونه به قدرت رسید و سلسله ساسانی را تأسیس کرد؟

ابتدا بابک پدر اردشیر در پارس اعلام استقلال کرد. اردوان پنجم آخرین شاه اشکانی که از استقلال طلبی ساسانیان احساس خطر می کرد، به مقابله شتافت. اما در نهایت از اردشیر بابکان شکست خورد و سلسله ساسانیان به جای اشکانیان بر سر کار آمد.

۲۸- اردشیر ساسانی در شهر تاجگذاری کرد و آن را به پایتختی برگزید. تیسفون

۲۹- ساسانیان مصمم بودند چه نوع حکومتی را جایگزین حکومت اشکانی نمایند؟

آنان مصمم بودند به جای حکومت ملوک طوائفی اشکانی، حکومتی متمرکز و قدرتمند ایجاد کنند که دستورات و قوانین آن در سرتاسر ایران اطاعت شود.

۳۰- اردشیر ساسانی برای تثبیت قدرت خود با چه مشکلاتی روبرو بود و چگونه آنها را برطرف کرد؟

اردشیر با مشکلات متعدد داخلی روبرو شد. بسیاری از حاکمان محلی که نمی خواستند استقلال نسبی خود را از دست بدهند با حکومت جدید به مخالفت برخاستند. اردشیر بسیاری از مخالفان را با جنگ بر سر جای خود نشاند و برخی دیگر را با نامه نگاری و ارائه دلیل های گوناگون با خود همراه کرد.

۳۱- مشکلات حکومت ساسانی در خارج از مرزها رایان کنید؟

یکی از این مشکلات، امپراتوری روم شرقی بود که پی در پی به سرزمین های ایرانی حمله می کرد. از سوی دیگر یورش های مکرر قبایل بیابانگرد به مرزهای ایران، ساسانیان را به زحمت می انداخت.

۳۲- حکومت ساسانی بر اثر چه اقداماتی گسترش یافت و تثبیت شد؟

با اقدامات پادشاهانی مانند شاپور یکم و شاپور دوم که موفقیت های سیاسی و نظامی بزرگی در داخل و خارج کسب کردند، گسترش یافت و تثبیت شد.

۳۳- جنبش مزدک در زمان کدام پادشاه ساسانی اتفاق افتاد؟ در زمان قباد یکم**۳۴- جنبش مزدک خواستار چه چیزهایی بود؟**

مزدک طرفدار برابری مردم در بهره مندی از منافع اقتصادی و اجتماعی بود. او اعتقاد داشت مردم باید در زندگی از امکانات یکسان برخوردار باشند و خواهان آن بود که زمین و دارایی طبقات بالا، میان تهیدستان تقسیم شود. با وجود آنکه مزدک پیروان خود را از ستیز با طبقات بالا منع کرده بود، اما اموال بسیاری از بزرگان غارت شد و کار به خشونت و افراط کشیده شد.

۳۵- چرا قباد ساسانی در ابتدا از جنبش مزدک جانبداری کرد؟

زیرا می خواست از این طریق از قدرت اشراف، نجبا و موبدان بکاهد و دست آنان را از امور کشوری کوتاه کند.

۳۶- اشراف و نجای ساسانی با قباد چگونه رفتار کردند؟

او را از پادشاهی برکنار و زندانی کردند

۳۷- قباد بعد از بازگشت دوباره به قدرت چه موضعی نسبت به مزدکی ها گرفت؟

وی برای حفظ موقعیت خود با مخالفان مزدک همراهی کرد.

۳۸- عاقبت کار مزدک چه شد؟

در پایان دوران قباد، با هدایت خسرو، پسر و جانشین او، مزدک به مناظره ای ساختگی دعوت شد که در پایان آن، به همراه تعدادی از هوادارانش به قتل رسید.

۳۹- خسرو انوشیروان ساسانی چه اقداماتی انجام داد؟

او یکی از پادشاهان مشهور ساسانی به شمار می رود. این پادشاه برای سامان بخشیدن به اوضاع کشور، اصلاحاتی را در زمینه اداری، نظامی و اقتصادی انجام داد ولی با اینهمه نتوانست مشکلات و مسائل داخلی حکومت ساسانی را برای همیشه حل کند.

۴۰- پس از انوشیروان، چه کسی به پادشاهی رسید و چه اتفاق مهمی در زمان او رخ داد؟

هرمز چهارم به تخت نشست. اختلاف و نزاع سیاسی در دربار ساسانیان اوج گرفت و یکی از سرداران مشهور به نام بهرام چوبین با پشتیبانی بزرگان علیه پادشاه سر به شورش برداشت و او را از قدرت برکنار نمود و خود به جای او به پادشاهی نشست.

۴۱- رقابت و اختلاف و دشمنی میان ساسانیان و رومی ها بر سر چه منافی بود؟

دو کشور بر سر تسلط بر برخی سرزمین های سرحدی بویژه منطقه ارمنستان با یکدیگر اختلاف و درگیری داشتند. یکی از اهداف رومیان از لشکر کشی پی در پی به ایران، تسلط بر مسیرهای تجاری بود که به هند و چین می رسید. آنها می خواستند به طور مستقیم با این کشورها رابطه تجاری داشته باشند اما شاهان اشکانی و ساسانی با آگاهی از اهمیت و منافی که این مسیرهای تجاری برای ایران داشت می کوشیدند تا مانع موفقیت رومیان شوند.

۴۲- جنگهای رومیان با ایران در زمان پادشاهی شاپور یکم ساسانی را بنویسید؟

دو مورد از جنگهای دوره ساسانی در زمان شاپور یکم روی داد که در یکی از آنها گردیانوس امپراتور روم کشته شد و در دیگری والرینانوس امپراتور روم به اسارت درآمد.

۴۳- مشکل مقابله با بیابانگردان در دوران ساسانی را بررسی کنید؟

هجوم مکرر اقوام بیابانگرد به شهرها و آبادی های ایران در مناطق سرحدی بود. قبایل صحراگرد آسیای مرکزی مکرر به مرزهای شمال شرقی ایران در منطقه خراسان هجوم می آوردند و به تخریب و غارت می پرداختند. شاهان ساسانی برای مقابله با تهاجم ویرانگر این قبایل، اقدام به لشکر کشی کردند و هزینه های زیادی را متقبل شدند.

۴۴- چگونه بر خورد حکومت ساسانی را با قبایل بیابانگرد عرب توضیح دهید؟

این قبایل به شهرها و آبادی های ایران در حاشیه جنوبی خلیج فارس و دریای عمان دستبرد می زدند. به همین دلیل شاپور دوم ساسانی در جریان یک عملیات نظامی، اعراب متجاوز را به سختی گوش مالی داد.

۴۵- حکومت ساسانی برای جلوگیری از غارتگری اعراب چه اقدامی انجام داد؟

بعدها حکومت ساسانی برای جلوگیری از غارتگری اعراب، حکومتی دست نشانده به ریاست اعراب لخمی (لخمیان در جنوب غربی ایران به مرکزیت حیره تأسیس کرد).

۴۶- بروز اختلاف میان شاه و بزرگان کشور در دوران ساسانی چه نتایجی در بر داشت؟

این اختلافات گاه چنان شدت یافت که به برکناری و حتی قتل پادشاه می انجامید. برکناری قباد، کشتن هرمز چهارم، کشتن خسرو پرویز، آشفتگی سیاسی در درون دربار و سرانجام تضعیف حکومت و کشور از نتایج این اختلافات بود.

۴۷- برخی از عوامل مؤثر در سقوط ساسانیان را بیان کنید؟

۱- ضعف قدرت سیاسی پادشاهان ساسانی به دلیل اختلاف و درگیری پیاپی با اشراف و بزرگان

۲- شورش مکرر فرماندهان نظامی و دخالت آنان در کشمکش های سیاسی

۳- نارضایتی توده مردم از حکومت ساسانی به سبب وجود تبعیض ها و نابرابری های اجتماعی و اقتصادی و عدم مقاومت جدی آنان در برابر اعراب

۴- کاهش توان اقتصادی حکومت ساسانی به سبب طغیان رودخانه های دجله و فرات و شکسته شدن سدها و به زیر آب رفتن زمین های حاصلخیز آسورستان بین النهرین) ۵- پیام جذاب دین اسلام که جهانیان را به پرستش خدای یگانه و برابری و برادری فرا می خواند ۶- انگیزه و روحیه قوی اعراب مسلمان

۴۸- چه عواملی به بروز حرکت های استقلال طلبی در مناطق شرقی قلمرو سلوکیان کمک کرد؟

آنها از اوایل تشکیل حکومت خود، با جانشینان اسکندر در مصر وارد رقابت و درگیری شدند. از این رو عمده توجه شاهان سلوکی به مناطق غربی قلمرو خودشان بود و بر متصرفات شرقی خویش نظارت و سلطه کامل نداشتند. این مسئله سبب شد که به تدریج افراد یا خاندانهایی در نواحی شمال شرقی فلات ایران قدرت را بدست گیرند و به فکر استقلال از حکومت سلوکیان بیفتند.

۴۹- موقعیت حکومت اشکانیان در دوران پادشاهی مهرداد یکم و مهرداد دوم را شرح دهید؟

مهرداد یکم با تسلط بر مناطق وسیعی در سرتاسر ایران، قدرت و قلمرو حکومت اشکانی را بطور چشمگیری افزایش داد. در دوران فرمانروایی او، سلسله اشکانی از یک حکومت محلی در شرق فلات ایران به یک پادشاهی قدرتمند تبدیل شد. مهرداد دوم نیز از جمله پادشاهان لایق و با تدبیر اشکانی بود.

با فتوحاتی که مهرداد دوم انجام داد، وسعت قلمرو اشکانی به نهایت خود رسید و پایه های قدرت و سلطنت آنان استوار گردید. در روزگار مهرداد دوم، سفیرانی از چین به ایران آمدند و در پی این سفارت ها بود که روابط تجاری میان دو کشور با تکمیل جاده ابریشم توسعه پیدا کرد. در دوران همین پادشاه بود که اشکانیان تا رود فرات پیش رفتند و با امپراتوری روم همسایه شدند

۵۰- دلایل بروز جنگ های پی در پی میان امپراتوری روم و ایران را در دوران اشکانی و ساسانی بررسی نمایید؟

دو کشور بر سر تسلط بر برخی سرزمین های سرحدی بویژه منطقه ارمنستان با یکدیگر اختلاف و درگیری داشتند. یکی از اهداف رومیان از لشکر کشی پی در پی به ایران، تسلط بر مسیرهای تجاری بود که به هند و چین می رسید. آنها می خواستند به طور مستقیم با این کشورها رابطه تجاری داشته باشند اما شاهان اشکانی و ساسانی با آگاهی از اهمیت و منفعتی که این مسیرهای تجاری برای ایران داشت می کوشیدند تا مانع موفقیت رومیان شوند.

۵۱- حکومت ساسانی در اواخر دوران خود با چه مسائل و مشکلات داخلی مواجه بود؟

با مشکلاتی شامل اختلاف شدید میان بزرگان و پادشاه مواجه شد. این اختلافات گاه چنان شدت یافت که به برکناری و حتی قتل پادشاه می انجامید. برکناری قباد، کشتن هرمز چهارم، کشتن خسرو پرویز، آشفتگی سیاسی در درون دربار و سرانجام تضعیف حکومت و کشور از نتایج این اختلافات بود.

پاسخ پرسش های نمونه**۱- چه عواملی به بروز حرکت های استقلال طلبی در مناطق شرقی قلمرو سلوکیان کمک کرد؟**

توجه عمده به نواحی غربی سرزمین ها و رقابت و درگیری با حکومت بطلمیوسی (یکی از جانشینان اسکندر) در مصر، منجر به عدم کنترل و تسلط کافی بر متصرفات شرقی شد. این امر باعث شد تا افراد یا خانواده هایی در نواحی شمال شرقی فلات ایران به تدریج به قدرت برسند و به استقلال از دولت سلوکی بیاوریدند.

۲- موقعیت حکومت اشکانیان در دوران پادشاهی مهرداد یکم و مهرداد دوم را شرح دهید.

اولین فرمانروای اشکانی برای حفظ قلمرو خود، گاه مجبور می شد اطلاعاتی درباره سلوکیان فاش کند، اما مهرداد اول با تسلط بر مناطق وسیعی در سراسر ایران، قدرت و قلمرو حکومت اشکانی را به میزان قابل توجهی افزایش داد. در دوران سلطنت او، سلسله اشکانیان از یک حکومت محلی به پادشاهی قدرتمند در شرق فلات ایران تبدیل شد. مهرداد دوم نیز از پادشاهان شایسته و مدبر اشکانی بود. با فتوحات مهرداد دوم، پادشاهی اشکانیان به پایان رسید و پایه های قدرت و سلطنت آنها مستقر شد. در زمان مهرداد دوم سفرای چین به ایران آمدند و پس از این سفارتخانه ها بود که با تکمیل جاده ابریشم روابط تجاری دو کشور توسعه یافت. در این دوره بود که اشکانیان تا رود فرات پیشروی کردند و با امپراتوری روم همسایه شدند.

۳- دلایل بروز جنگ های پی در پی میان امپراتوری روم و ایران را در دوران اشکانی و ساسانی بررسی نمایید.

رقابت های سیاسی، اقتصادی و نظامی امپراتوری روم با دولت های اشکانی و ساسانی. به عنوان مثال، امپراتوری روم با حذف رژیم اشکانی و ساسانی به دنبال تسلط مستقیم بر تجارت ابریشم بود. دلیل دیگر تلاش رومیان برای اعمال نفوذ سیاسی و نظامی به ویژه مذهبی در ارمنستان و گرجستان بود. این مناطق تحت نفوذ ایران بود. اهداف توسعه طلبانه رومیان در بین النهرین نیز اختلافات را افزایش داد. امپراتوری روم در تلاش بود تا با تبلیغ مسیحیت در ایران جایگاهی در میان ایرانیان پیدا کند. حتی رومیان نیز با دشمنان شرقی ایران مانند ترکان ارتباط برقرار کردند تا با کمک آنها ارتش ایران را شکست دهند.

۴- حکومت ساسانی در اواخر دوران خود با چه مسائل و مشکلات داخلی مواجه بود؟

بی ثباتی اوضاع سیاسی و کشتار اعضای سلسله ساسانی، شورش های مکرر فرماندهان و دخالت آنها در درگیری های سیاسی، نارضایتی توده ای به دلیل تبعیض و نابرابری در جامعه، کاهش قدرت اقتصادی دولت ساسانی در اثر طغیان دجله. و رودهای فرات، هجوم مکرر قبایل بیابانی به مرزهای ایران که در اواخر حکومت ساسانی افزایش یافت.

سؤالات درس یازدهم: آیین کشورداری**۱- تشکیلات اداری دوره ماد چگونه بود؟**

از نحوه اداره کشور و تشکیلات اداری در دوران ماد به دلیل کمبود اسناد و شواهد مکتوب، بسیار دشوار است. به نظر میرسد که شاهان ماد به تقلید از شاهان پیشین و معاصر خود حکومت می کردند و احتمالاً دربار و تشکیلات اداری محدود و کوچکی داشته اند که شامل پادشاه و برخی صاحب منصبان درباری، فرماندهان نظامی و حاکمان محلی می شده است.

۲- منابع اطلاعاتی در مورد شیوه کشورداری هخامنشی را نام ببرید؟

سنگ نوشته ها و لوح های گلی هخامنشی و نیز نوشته های مورخان یونانی عهد باستان، حاوی اطلاعات ارزشمندی در خصوص نظام حکومتی و تشکیلات اداری آن دوران هستند.

۳- نقش شاه در تشکیلات سیاسی هخامنشی را بیان کنید؟

در رأس تشکیلات سیاسی و اداری هخامنشیان، پادشاه قرار داشت که از اختیارات فراوانی در اداره امور کشور برخوردار بود. پادشاه هخامنشی و بویژه داریوش یکم، ادعا می کردند که به خواست اهوره مزدا به مقام پادشاهی دست یافته اند و به یاری او بر کشور فرمان می رانند.

۴- در دوره هخامنشی، شاه معمولاً با چه کسانی مشورت می کرد؟

یک گروه مشورتی شامل بلندپایگان سیاسی، نظامی، اداری و احتمالاً مذهبی و حقوقی در کنار پادشاه حضور داشتند که وی در باره مسائل مهم حکومتی بویژه جنگ و صلح با آنان مشورت می کرد..

۵- چرا هخامنشیان نیازمند شیوه های جدید مملکت داری بودند؟

هخامنشیان برای اداره قلمرو پهناور حکومت خود که شامل سرزمین های گوناگون با اقوام، فرهنگ ها و آداب و رسوم متفاوت می شد، نیازمند شیوه های مدیریتی تازه و تشکیلات حکومتی کارآمدی بودند.

۶- شیوه مدیریتی کورش بزرگ چگونه بود؟

کورش، از تشکیلات و تجربه های اداری حکومت های پیشین، برای اداره امور کشور استفاده کرد و شیوه جدیدی از فرمانروایی خردمندانه را که مبتنی بر احترام به دین و فرهنگ مردم سرزمین های فتح شده و مشارکت آنان در حکومت بود، ارائه نمود. سیاست کورش بزرگ این بود که از طریق مشارکت دادن اقوام و ملت های تابعه در اداره حکومت هخامنشی، وفاداری و پشتیبانی آنان را نسبت به خود جلب کند.

۷- داریوش اول برای اداره بهتر کشور، چه اقداماتی کرد؟

این پادشاه هوشمند و لایق برای سامان دادن امور و اداره بهتر قلمرو پهناور تحت فرمان خود، نظام اداری منظم و کارآمدی را پدید آورد. ازین رو، وی به عنوان بنیانگذار و طراح اصلی نظام سیاسی - اداری حکومت هخامنشیان شناخته می شود.

۸- نظام سیاسی - اداری که داریوش یکم ایجاد کرد به دو بخش تقسیم می شد. آنها را بیان کنید؟

۱- تشکیلات اداری مرکزی ۲- تشکیلات استانی یا ساتراپی

۹- تشکیلات اداری مرکزی دوره داریوش هخامنشی را توضیح دهید؟

تشکیلات اداری مرکزی در درون دربار هخامنشی در پایتخت، ساماندهی شده بود و اجزای اصلی آن را خزانه شاهی، انبار شاهی و دیوان شاهی تشکیل می دادند. هریک از این اجزا تحت اداره یکی از نجبای بلندپایه مادی و یا پارسی قرار داشت.

۱۰- اجزای اصلی تشکیلات اداری مرکزی دوره داریوش هخامنشی را بنویسید؟ خزانه شاهی، انبار شاهی، دیوان شاهی**۱۱- وظیفه دیوان شاهی در دوره هخامنشی را بیان کنید؟**

دیوان شاهی وظیفه مهم نگارش، تنظیم، ثبت و نگهداری نامه ها، اسناد و نوشته های دولتی را بر عهده داشت. در این دیوان تعداد زیادی از دبیران و منشیان کار می کردند که به زبان ها و خط های رایج در سرزمین های تابعه هخامنشیان آشنا بودند.

۱۲- در زمان هخامنشیان وظیفه بازرسی و نظارت بر عملکرد مقام ها و مأموران دولتی چگونه صورت می گرفت؟

این وظیفه در پایتخت و شهری های ساتراپی ها (برعهده یکی از خویشاوندان نزدیک شاه و یا یکی از درباریان مورد اعتماد و وفادار به او قرار می گرفت.

۱۳- در زمان هخامنشیان، مسئول بازرسی و مأموران تحت فرمانش به عنوان معروف بودند.

چشم و گوش شاه

۱۴- در زمان هخامنشیان مسئول بازرسی و مأموران اور چشم و گوش شاه) وظیفه خود را چگونه انجام می دادند؟

آنان بطور منظم به بخش های مختلف قلمرو سر می کشیدند تا اطمینان پیدا کنند که صاحب منصبان حکومتی وظایف خود را به درستی انجام می دهند و اوضاع کشور به سامان است.

۱۵- داریوش هخامنشی چه تحولی در تشکیلات استانی ایجاد کرد؟

داریوش تشکیلات استانی یا ساتراپی و شیوه اداره آنها را از نو سامان داد و قواعد تازه ای را برای نظارت و تسلط بیشتر حکومت مرکزی بر ساتراپ ها بوجود آورد.

۱۶- نظام سیاسی اداری که داریوش تأسیس کرد، چه نتیجه ای داد؟

موجب وحدت بیشتر قلمرو هخامنشیان شد و حکومتی متمرکز و نیرومند پدید آورد

۱۷- تشکیلات دیوانی و تقسیمات کشوری ایران در زمان سلطه سلوکیان چگونه بود؟

آنان بخش عمده ای از این تشکیلات را از هخامنشیان گرفتند، تقسیمات کشوری همانند هخامنشیان بود و قلمرو آنها هم به شهری های (ساتراپی ها) تقسیم شده بود، مالیات گیری مانند زمان هخامنشی بود، آنان به سیاست مدارای دینی شاهان هخامنشی ادامه دادند.

۱۸- خاندان اشکانی به اتکاء چه کسانی به قدرت رسیدند؟ آنان به اتکاء جنگاوران قبایل صحراگرد شرق ایران به قدرت رسیدند.**۱۹- معروفترین خاندانهای دوران اشکانی را نام ببرید. خاندان کارن یا قارن در نهاوند، سورن در سیستان، و مهران در ری.****۲۰- بالاترین مقام سیاسی و نظامی کشور در دوره اشکانیان بود. پادشاه**

۲۱- در دوران اشکانی چند مجلس وجود داشت؟ دو مجلس. در یکی از این مجالس، شاهزادگان، بزرگان درباری و نمایندگان هفت خاندان بزرگ؛ و در دیگری پیشوایان دینی یا مغان حضور می یافتند.

۲۲- اعضای مجالس اشکانی چه کسانی بودند؟ در یکی از این مجالس، شاهزادگان، بزرگان درباری و نمایندگان هفت خاندان بزرگ؛ و در دیگری پیشوایان دینی یا مغان حضور می یافتند.

۲۳- وظایف و یا اختیارات مجالس اشکانی را بنویسید. اعضای این دو مجلس، پادشاه اشکانی را در اداره کشور کمک میکردند و در تعیین جانشین پادشاه و تصمیم گیری برای جنگ و صلح نقش داشتند.

۲۴- حکومت اشکانی به چه شکل اداره می شد؟ (یا درباره شیوه اداره حکومت اشکانیان توضیح دهید.) شیوه حکومت اشکانیان به شکل غیرمتمرکز بود. اداره برخی از سرزمینها و مناطق کشور به صورت موروثی در اختیار پادشاهان کوچک و حاکمان محلی بود که تا حدودی در اداره قلمرو خویش استقلال داشتند. آنان دارای سپاه بوده و حتی برخی بنام خود سکه ضرب می کردند. این شاهان محلی، به شاه اشکانی باج و هنگام جنگ، سپاه خود را در اختیار اشکانیان قرار می دادند. به این شیوه اداره حکومت، شیوه حکومت ملوک طوایفی می گفتند.

۲۵- شیوه حکومت اشکانیان چگونه بود؟ غیرمتمرکز (ملوک طوایفی) بود.

۲۶- پادشاهان ساسانی به منظور ایجاد تمرکز و افزایش دامنه نظارت و تسلط خود بر مناطق مختلف کشور، چه کردند؟ آنها از یک سو سپاهی دائمی و نیرومند تشکیل دادند و از سوی دیگر اقدام به توسعه و تقویت تشکیلات اداری منسجم و منظمی کردند. در نتیجه از تعداد حکومتهای موروثی محلی کاسته شد و مناطق مختلف کشور، تحت نظارت و سلطه مستقیم حکومت ساسانی قرار گرفت.

۲۷- در رأس تشکیلات اداری (یا دیوان سالاری) ساسانیان چه کسی قرار داشت؟ وزیر بزرگ قرار داشت که به او بزرگ فرمادار می گفتند. او زیر نظر مستقیم شاه کار میکرد و مجری فرامین او بود. زمانی که پادشاه در جنگ یا سفر بود، وزیر بزرگ (= بزرگ فرمادار) به عنوان جانشین شاه کشور را اداره می کرد. وزیر همچنین گاهی فرماندهی سپاه را نیز در جنگ به عهده میگرفت.

۲۸- درباره تشکیلات اداری ساسانیان شرحی بنویسید. در رأس تشکیلات اداری (یا دیوان سالاری) ساسانیان، وزیر بزرگ قرار داشت که به او بزرگ فرمادار می گفتند. او زیر نظر مستقیم شاه کار میکرد و مجری فرامین او بود. زمانی که پادشاه در جنگ یا سفر بود، وزیر بزرگ (= بزرگ فرمادار) به عنوان جانشین شاه کشور را اداره می کرد. وزیر همچنین گاهی فرماندهی سپاه را نیز در جنگ به عهده میگرفت. دیران نقش ممتاز و بسیار مهمی در تشکیلات اداری ساسانی داشتند.

۲۹- دیران ساسانی در کجا آموزش می دیدند؟ در مرکز آموزشی به نام دیرستان آموزش می دیدند. کار اصلی دیران نگارش فرمانها، نامه ها و اسناد و ثبت و ضبط آنها بود، ولی کارهای دیگری مانند گردآوری و تألیف خدای نامک هم جزو وظایف ایشان بود.

۳۰- کار اصلی دیران ساسانی چه بود؟ نگارش فرمانها، نامه ها و اسناد و ثبت و ضبط آنها بود (و گاه گردآوری و تألیف خدا ینامک هم بود).

۳۱- محل درس خواندن دیران ساسانی چه نام داشت؟

دیرستان (دیران در بخشهای مختلف تشکیلات اداری، مالیاتی، قضایی و نظامی کار می کردند).

۳۲- به رئیس دیران ساسانی چه می گفتند؟

ایران دیربد یا دیران مهست.

۳۳- قلمرویی که ساسانیان بر آن فرمان می راندند، نامیده می شد.

ایران شهر

۳۴- قلمرو ساسانیان (= ایران شهر) چگونه و توسط چه کسانی اداره می شد؟

قلمرو ساسانیان (= ایران شهر) به چندین کوره (یا استان) تقسیم شده بود که اعضای خاندان شاهی، یا افرادی از خاندانهای بزرگ، و یا فرماندهان نظامی بر آنها حکومت میکردند.

۳۵- درباره جایگاه عهد، پیمان و عدالت در ایران باستان (ایران قبل اسلام) شرحی بنویسید.

نام ایزد پیمان و قانون و پشتیبان نظم اجتماعی، مهر یا میترا بود.

یکی از اصول مهم اندیشه ایرانی، پایبندی به عهد و پیمان بود. ایرانیان باستان همچنین به عدالت و راستی اهمیت بسیار می دادند و یکی از آرمانهای آنان این بود که فرمانروایی عادل بر آنان حکومت کند. در ایران باستان، قوانین، بیشتر از عرف و عادات و اعتقادات قومی ایرانیان و به ویژه اوستا (کتاب دینی زرتشتیان) گرفته شده بود.

۳۶- منابع قوانین ایران باستان چه بود؟

قوانین، در ایران باستان، بیشتر از عرف و عادات، و از اعتقادات قومی ایرانیان، و بویژه اوستا (کتاب زرتشتیان) گرفته شده بود.

۳۷- در ایران باستان، قضاوت به چند شکل انجام می گرفت؟

به دو شکل؛ رسمی (روحانیون، قضات شاهی)، و غیر رسمی (ریش سفیدان و بزرگان خاندان و قبایل).

۳۸- در ایران باستان، قضاوت رسمی، بر عهده چه کسانی بود؟

بر عهده روحانیون زرتشتی و نیز قضاتی بود که از سوی شاه و یا حکام منصوب می شدند.

۳۹- روحانیون زرتشتی در ایران باستان، به کدام اختلافات رسیدگی می کردند؟

آنها بیشتر به اختلافات حقوقی و مدنی رسیدگی می کردند.

۴۰- قضاات شاهی در ایران باستان، به چه جرمهایی رسیدگی میکردند؟

آنها به جرایم سیاسی و نظامی رسیدگی میکردند.

۴۱- در ایران باستان، کدام قوانین خیلی سخت و بدون ملاحظه اجرا می شد؟ قوانین مربوط به نظم عمومی، نافرمانی و خیانت به شاه و کشور حتی در مورد شاهزادگان و دیگر اعضای خاندان شاهی.

۴۲- آیا در دور هخامنشی، قدرت و اختیارات پادشاه در محاکمه افراد مطلق بود؟ خیر. از اشارات نویسندگان یونانی معلوم میشود که در دوران هخامنشی قوانینی وجود داشته که قدرت و اختیارات پادشاه را محدود میکرد. مثلاً هرودت به قانونی ایرانی اشاره میکند که براساس آن، شاه نباید کسی را به سبب یکبار مرتکب جرمی شدن به مرگ محکوم نماید. همچنین برخی از پادشاهان هخامنشی (مانند کمبوجیه و خشایارشا) درباره قانونی بودن برخی از کارهای خود با قضاات شاهی مشورت می کرده اند.

۴۳- مبنای قضاوت در دوره هخامنشی چه بود؟ ترکیبی از قوانین و شیوههای دادرسی اقوام ایرانی و غیرایرانی تابع امپراتوری هخامنشیان. (هخامنشیان ملل تابع خود را در تبعیت از قوانین و آداب و رسوم خود آزاد می گذاشتند.)

۴۴- درباره وضعیت دادرسی در دوران ساسانی شرحی بنویسید. در دوره ساسانی، تشکیلات قضایی گسترش یافت و نقش روحانیان زرتشتی در امور قضایی بیشتر از گذشته افزایش یافت. (گروهی از روحانیان زرتشتی که با قوانین دینی و احکام عرفی آشنایی داشتند، عهده دار امور قضاوت بودند.)

۴۵- دهیوکت (= دیاکو = موسس حکومت ماد)، در زمینه نظامی و جنگ آوری چه کرد؟ او اقدام به تشکیل سپاهی کرد. او به منظور مقابله با هجوم آشوریها، هگمتانه (= همدان کنونی) را به صورت دژی نظامی درآورد و استحکامات و قلعههای متعددی بنا کرد.

۴۶- هئوخشتره (سومین پادشاه ماد) در زمینه نظامی و جنگ آوری چه کرد؟ او سپاه خود را به دستههای کمان داران، نیزه داران و سواران تقسیم کرد و در کنار آنان دستههای پشتیبانی، تدارکات و یگانهای بارکش قرار داد. (سلاحهای سپاه ماد شامل خنجر، سرنیزه، سپر، شمشیر، تیر و کمان و زوبین بوده است.)

۴۷- وضعیت سپاه هخامنشی قبل از داریوش یکم چگونه بود؟ سپاه هخامنشی تا زمان داریوش یکم متکی بر واحدهای مختلف پیاده نظام بود که از قبایل، اقوام و ملل تابعه، به آن پیوسته بودند.

۴۸- داریوش در زمینه نظامی و نوسازی سپاه چه اقداماتی انجام داد؟ یکم: او در زمینه نظامی، نیروی ویژه ده هزار نفری به نام سپاه جاویدان (جوانان برومند پارسی) تشکیل داد که هیچگاه از تعدادشان کم نمیشد. چون هر وقت سرباز یا فرماندهی بازنشسته یا کشته میشد، فوراً فرد جدیدی جایگزینش میشد.

دوّم: تأسیس نیروی دریایی در خلیج فارس، دریای سرخ و دریای مدیترانه.

۴۹- گروههای مختلف سپاه هخامنشی را براساس اهمیت نام ببرید؟ ۱- سپاه جاویدان (جوانان پارسی) ۲- سواره نظام (که نیزه دار بودند). ۳- پیاده نظام

۵۰- چرا به گروهی از سپاه هخامنشی، سپاه جاویدان می گفتند؟ چون هرگاه سرباز یا فرماندهی بازنشسته یا کشته میشد، فوراً فردی جایگزین او می شد.

۵۱- اعضای سپاه جاویدان داریوش، چه کسانی بودند؟ جوانان برومند پارسی بودند که آموزشهای ویژه ای دیده بودند.

۵۲- داریوش در کدام نواحی نیروی دریایی تشکیل داد؟ در خلیج فارس، دریای سرخ و دریای مدیترانه.

۵۴- فرماندهی ناوهای جنگی هخامنشی چه کسانی بودند؟ پارسیان و مادها.

۵۵- در نیروی دریایی هخامنشی چه کسانی خدمت می کردند؟ دریانوردان ملل مختلف تابع امپراتوری، از جمله فنیقیها، سوریها، مصریها، قبرسیها و مردمان آسیای صغیر در نیروی دریایی هخامنشیان خدمت میکردند

۵۶- اساس تشکیلات نظامی اشکانیان چه گروهی بودند و چرا اهمیت داشتند؟ سواره نظام چابکی بود که در هنگام سواری (با تیر و کمان، و نیزه) تیراندازی می کرد و باعث از هم پاشیدن لشکر دشمن می شد.

۵۷- دليل توانمندی سواره نظام اشکانی، چه بود؟ گذشته صحراگردی شان بود که به آنان توانایی تیر اندازی با کمان، در حین سوارکاری، را داده بود.

۵۸- فايده کاربرد صدای طبل در حملات اشکانی چه بود؟ استفاده از صدای طبل نیز در آغاز حملات سپاه اشکانی معمولاً وحشت بسیاری در لشکر دشمن ایجاد می کرد و نظم آنها را به هم میریخت. (سورنا سردار معروف اشکانی با همین روش هراس بزرگی در سپاه کراسوس رومی ایجاد کرد و در نبرد حران پیروز شد).

۵۹- سورنا با چه روشی بر سپاه کراسوس رومی در جنگ حران پیروز شد؟
با روش ایجاد هراس از طریق صدای طبل.

۶۰- درباره وضعیت سپاه ساسانی شرحی دهید.

در آن زمان سپاه دائمی و مجهزی به وجود آمد. اصلیتترین بخش این سپاه را سواره نظام سنگین اسلحه زرهپوش تشکیل میداد که به آن اسواران گفته می شد. سر تا پای اسواران با زرههای فلزی پوشیده شده بود و حتی اسبهایشان نیز پوشش زرهی داشتند. بخش دیگری از سپاه ساسانی را سواره نظام سبک اسلحه که افراد آن مجهز به کمان بودند، تشکیل میداد. پیاده نظام ساسانی عمدتاً شامل روستاییانی بود که اسلحه و تجهیزات مناسبی نداشتند و به لحاظ نظامی، چندان اهمیتی به آنان داده نمی شد. از جمله ابتکارات نظامی ساسانیان، استفاده از فیل در جنگها بود. نیروی دریایی ساسانی از ابتدای تأسیس این سلسله به وجود آمد. در دوران ساسانی، مدرسی به نام ارتشتارستان وجود داشت که افراد ارتش در آنجا آموزش میدیدند. در آن زمان، کتابچه هایی با موضوعات تخصصی نظامی از قبیل تشکیلات قشون، فنون جنگ، تیراندازی با کمان، تغذیه سپاهیان و مراقبت از اسبان وجود داشته که مریبان از آنها در آموزش استفاده می کرده اند.

۶۱- اردشیر بابکان و جانشینان او، از نیروی دریایی چه استفاده هایی می بردند؟

آنها برای برقراری امنیت و تحکیم سلطه خود بر خلیج فارس و دریای عمان و سواحل جنوبی آن استفاده کردند.

۶۲- خسرو انوشیروان با استفاده از نیروی دریایی چه کرد؟

او یمن را از اشغال حبشیان که از سوی امپراتوری روم شرقی (رقیب ساسانیان) حمایت می شدند، نجات داد و با بالمندب و خلیج عدن را تحت تسلط خود درآورد.

۶۴- درباره ارتشتارستان توضیحاتی دهید.

در دوران ساسانی، مدرسی به نام ارتشتارستان وجود داشت که افراد ارتش در آنجا آموزش میدیدند. شواهدی وجود دارد که نشان میدهد در آن زمان، کتابچه هایی با موضوعات تخصصی درباره آموزش های نظامی از قبیل تشکیلات قشون، فنون جنگ، تیراندازی با کمان، تغذیه سپاهیان و مراقبت از اسبان وجود داشته که مریبان از آنها در آموزش سربازان استفاده می کرده اند.

پرسش های نمونه

۱- منابع دست اولی را که در تدوین و تألیف این درس مورد استفاده قرار گرفته اند، از متن درس استخراج و فهرست نمایید.

سنگ نوشته ها و لوح های هخامنشی - نامه های اداری هخامنشی - کتب مادیان هزار دستان - نوشته های مورخان یونانی عهد باستان نیز حاوی اطلاعات ارزشمندی در خصوص نظام حکومتی و تشکیلات اداری آن دوران است.

۲- نقش داریوش بزرگ را در طراحی و ساماندهی نظام اداری سیاسی هخامنشیان، ارزیابی و تحلیل کنید.

ادعای شاهان هخامنشی مبنی بر اینکه پادشاهی آنها به دستور اهورامزدا بوده است، به حکومت آنها جنبه مذهبی می بخشد و مردم را به اطاعت از خود تشویق می کند .

یک گروه مشورتی متشکل از رجال سیاسی، نظامی، اداری و احتمالاً مذهبی و حقوقی، شاه را همراهی می کردند و در مسائل مهم حکومتی به ویژه جنگ و صلح با او مشورت می کردند .

در زمان داریوش اول حکومت هخامنشیان به اوج خود رسید و این پادشاه فهیم و شایسته به عنوان بنیانگذار و طراح اصلی نظام سیاسی - اداری حکومت هخامنشی شناخته می شود. نظام سیاسی - اداری به دو بخش تشکیلات اداری مرکزی و سازمان استانی یا ساتراپی تقسیم می شد. تشکیلات اداری مرکزی در داخل دربار هخامنشیان در پایتخت سازماندهی شد و اجزای اصلی آن خزانه سلطنتی، انبار سلطنتی و بارگاه

سلطنتی بود. دربار سلطنتی وظیفه مهم نوشتن، تنظیم، ثبت و نگهداری نامه ها، اسناد و نوشته های دولتی را بر عهده داشت. این نظام تا پایان دوره هخامنشی ادامه داشت و به وحدت بیشتر قلمرو هخامنشی منجر شد.

۳- تفاوت شیوه های حکومت هخامنشیان و اشکانیان را به لحاظ تمرکز و یا عدم تمرکز قدرت، به طور مستدل توضیح دهید.

داریوش همچنین ولایات یا ساتراپی ها و شیوه اداره آنها را از نو سازماندهی کرد و قوانین جدیدی را برای نظارت و تسلط دولت مرکزی بر ساتراپ ها وضع کرد. با این حال، سیستم سیاسی-اداری که توسط داریوش اول ایجاد شد، امپراتوری هخامنشی را بیشتر متحد کرد و یک حکومت متمرکز و قوی ایجاد کرد.

حکومت اشکانی غیرمتمرکز بود و برخی از اراضی و سرزمین های کشور به ارث پادشاهان کوچک و فرمانروایان محلی می رسید که تا حدودی در اداره قلمرو خود استقلال داشتند. آنها ارتش داشتند و حتی به نام خود سکه ضرب می کردند.

آنها برای نشان دادن اطاعت و وفاداری خود به دولت اشکانی، سالانه خراج می دادند و در زمان جنگ سپاه خود را به آنها می دادند. شکل غیرمتمرکز حکومت اشکانیان، سلطنت قبیله ای نامیده می شد.

۴- مجلس های دوران اشکانیان چه نقشی در اداره امور کشور داشتند و اعضای آنها چه گروه هایی بودند؟

در دوره اشکانی دو مجلس وجود داشت. در یکی از این مجالس شاهزادگان، بزرگان دربار و نمایندگان هفت خاندان بزرگ؛ در دیگری بزرگان مذهبی یا مغان حضور داشتند. اعضای این دو مجلس به پادشاه اشکانی در اداره کشور کمک می کردند و در تعیین جانشین شاه و تصمیم گیری در مورد جنگ و صلح مشارکت داشتند.

۵- علل و نتایج گسترش تشکیلات اداری (نظام دیوان سالاری) را در زمان ساسانیان توضیح دهید.

شاهان ساسانی به منظور تمرکز و افزایش دامنه تسلط و تسلط خود بر نقاط مختلف کشور، از یک سو ارتشی دائمی و قوی تشکیل دادند و از سوی دیگر سازمان اداری منسجم و منظمی (دیوان سالاری) را توسعه و تقویت کردند. در نتیجه این اقدامات، از تعداد حکومت های محلی موروثی به میزان قابل توجهی کاسته شد و مناطق مختلف کشور به ویژه مناطق جنوبی، مرکزی و غربی آن تحت کنترل و تسلط مستقیم دولت ساسانی قرار گرفت.

۶- وضعیت قضاوت و دادرسی را در زمان هخامنشیان در چهار سطر خلاصه کنید.

قضاوت ها به دو صورت رسمی و غیررسمی انجام می شد. شکل غیررسمی آن توسط بزرگان و بزرگان خانواده ها و قبایل و قضاوت رسمی توسط روحانیون زرتشتی و قضات منصوب از سوی شاه یا حاکمان صورت می گرفت.

در دوره هخامنشی ترکیبی از قوانین و روش های محاکمه اقوام ایرانی و نیز اقوام و ملیت های غیرایرانی تحت حکومت هخامنشی مبنای قضاوت قرار گرفت. شاهان هخامنشی ملل زیردست خود را آزاد کردند تا از قوانین و آداب و رسوم آنها پیروی کنند. در کتیبه های دوره هخامنشی همواره نکات و مطالبی درباره انصاف، عدالت، راستی و دوری از دروغ و ظلم وجود دارد.

۷- شباهت ها و تفاوت های سپاهیان اشکانی و ساسانی را از متن درس استخراج و فهرست نمایید.

شباهت ها: هر دو دولت بیشتر به سواره نظام به شدت مسلح در سپاه خود متکی بودند. تفاوت: در دوره ساسانیان سواره نظام سبک نیز وجود داشته است. فیل در جنگ ها نیز مورد استفاده قرار می گرفت، اما در دوره اشکانی وجود نداشت.

سؤالات درس دوازدهم: جامعه و خانواده

۱- اقوام آریایی مهاجر به ایران پس از استقرار در مناطق چه جامعه ای به وجود آوردند؟ جامع های شبنی و روستایی را به وجود آوردند.

۲- ساختار جامعه ی آریایی از چه قسمت های تشکیل می شد؟

هر قبیله شامل تعدادی طایفه بود و طایفه نیز خود، به چندین خانواده بزرگ تقسیم میشد.

۳- افراد جامعه آریایی به چند قشر تقسیم می شدند؟

افراد جامعه به سه قشر تقسیم « کشاورزان و شبانان » و « جنگجویان » ، « روحانیان » شده بودند.

۴- در دوره ی ماد و هخامنشی چه عاملی موجب ایجاد نابرابری های اقتصادی و اجتماعی و شکل گیری طبقات اجتماعی به معنای واقعی آن شد؟

پس از آنکه اقوام آریایی حکومت تشکیل دادند، سرزمینهای مختلف را فتح کردند و به تدریج افراد و خاندانهای که اداره حکومت را بر عهده داشتند، به ثروت بیشتر و منزلت بالاتری دست یافتند. تمرکز قدرت و ثروت در نزد عدهای خاص، موجب ایجاد نابرابری های اقتصادی و اجتماعی و شکل گیری طبقات اجتماعی به معنای واقعی آن شد.

- ۵- در زمان کدام حکومت نابرابری های اجتماعی و اقتصادی میان گروه حاکم و مردم عادی افزایش یافت؟
در دوره ی هخامنشیان و با افزایش فتوحات و توسعه تشکیلات حکومتی
- ۶- در دوره ی هخامنشیان قشر جنگجویان به دلیل نسبت به دو قشر دیگر در جایگاه بالاتری قرار گرفت؟ اهمیت فتوحات نظامی
- ۷- جامعه ایران در دوران اشکانیان از چه گروههایی تشکیل شده بود؟
- ۱- گروه حاکم ۲- توده های مردم عادی
- ۸- در دوره ی اشکانیان اعضای گروه حاکم به چند دسته تقسیم شده بودند؟
اعضای گروه حاکم، خود به دو دسته تقسیم می شدند. در مرتبه اول اعضای خاندان های شاهی و دیگر خاندان های قدرتمند قدیمی بودند که مهم ترین منصب های سیاسی و نظامی مانند حکومت مناطق مختلف کشور و فرماندهی سپاه و عضویت در مجلس آن زمان را در اختیار داشتند.
- ۹- در دوره ی اشکانیان توده ی مردم شامل چه گروه هایی بودند؟
شامل کشاورزان، شبانان، صاحبان حرف و صنایع و بازرگانان
- ۱۰- نظام طبقاتی جامعه ایران در عصر ساسانی تحت تأثیر چند عامل گسترش یافت و تثبیت شد؟
عامل اول، تأسیس حکومت مرکزی قدرتمندی بود که خاندان ساسانی با توسعه تشکیلات اداری و دیوانی به وجود آوردند. از این رو، قشر جدیدی به نام « دیران » در این دوره به طبقه حاکم افزوده شد. عامل دوم، رسمیت یافتن دین زرتشتی و افزایش نفوذ و اختیارات موبدان بود.
- ۱۱- نظام طبقاتی عصر ساسانی بر اساس و استوار بود. اصالت نسب - خون
- ۱۲- امتیازات طبقه فرادست و حاکم ساسانی را بنویسید؟
اعضای این طبقه همچون قبل، صاحب مشاغل و مناصب عالی رتبه کشوری و لشکری و دارای زمینهای فراوان بودند. اشراف زادگان فقط به امور جنگی، دیوانی، ورزش های رزمی، شکار و بزم می پرداختند و معمولاً دیگر فعالیت ها را دور از شأن و مقام خویش می دانستند. زنان این طبقه با نوع لباس و زیور آلات، از دیگر زنان متمایز بودند.
- ۱۳- وضعیت طبقه فرودست یا عامه مردم در دوره ی ساسانی چگونه بود؟
آنان شامل قشرهای مختلفی می شد که به طور موروثی به فعالیت های تولیدی و خدماتی مانند کشاورزی، دامداری، پیشه وری، تجارت و امثال آن مشغول بودند و بار سنگین مالیاتهای گوناگون را بر دوش می کشیدند.
- ۱۴- در دوران ساسانیان مدافع نابرابری های اجتماعی و امتیازات طبقه حاکم بودند ؟ موبدان زرتشتی
- ۱۵- نظام سیاسی - اداری که داریوش تأسیس کرد، چه نتیجه ای داشت؟
موجب وحدت بیشتر قلمرو هخامنشیان شد و حکومتی متمرکز و نیرومند پدید آورد
- ۱۶- در زمان پادشاهی قباد، جنبش بزرگی علیه نابرابری ها و تبعیض های اجتماعی و اقتصادی به رهبری پدید آمد. مزدک
- ۱۷- اقدامات انوشیروان چه نتایجی داشت؟
در نتیجه این اقدامات، قدرت و نفوذ اشراف و نجبای درجه اول کاهش یافت و بر قدرت و نفوذ اشراف و نجبای درجه دوم افزوده شد.
- ۱۸- هسته اصلی جامعه آریایی نخستین بود. خانواده
- ۱۹- وضعیت خانواده در نظام آریایی را توضیح دهید؟
در این خانواده، سلطه پدر بر اعضای آن، نامحدود بود. پدر هم قاضی و هم مجری آداب و رسوم دینی و نگهبان آتش خانه به حساب می آمد. مادر اگرچه اختیاراتی در حد و اندازه پدر نداشت، اما بانوی خانه محسوب می شد و مورد احترام همه بود. در خانواده کهن ایرانی، ازدواج درون گروهی بود و اعضای خانواده تحت نظارت پدر، با یکدیگر پیمان ازدواج می بستند.
- ۲۰- اقتصاد خانواده آریایی به چه شکل بود؟
اقتصاد خانواده هم به صورت معیشتی بودداریایی های خانواده که در اختیار پدر قرار داشت، قابل تقسیم و یا انتقال نبود و پس از مرگ او در اختیار پسر ارشد به عنوان رئیس جدید خانواده قرار می گرفت.

خانواده گسترده تا عهد هخامنشی تداوم داشت؛ اما پس از آن تحت تأثیر عوامل اقتصادی و اجتماعی، به تدریج کوچکتر و محدودتر شد. همچنین با گسترش شهرها، مخصوصاً در دوره ساسانیان، بخشی از خانواده‌های روستایی به شهر مهاجرت کردند و در پیشه‌های گوناگونی اشتغال یافتند بدین گونه خانواده بزرگ با املاک و دارایی‌های مشترک، به تدریج به خانواده‌های کوچکتر با اموال مستقل تجزیه شد.

۲۱- وضعیت زنان در جامعه آریایی را شرح دهید؟

جایگاه و حقوق زنان به عنوان نیمی از جامعه در دوران باستان، تحت تأثیر آموزه‌های دین زرتشتی و فرهنگ عمومی قرار داشت. در قسمت‌هایی از کتاب اوستا که منسوب به زرتشت است، تفاوت چندانی میان مرد و زن وجود ندارد و شعار اصلی زرتشت یعنی گفتار نیک، کردار نیک و پندار نیک به یکسان برای زنان و مردان توصیه شده است.

تنها در بخش‌هایی از اوستا که احتمالاً در زمان ساسانیان توسط موبدان تدوین شده، موقعیت اجتماعی زن پایین‌تر از مرد قرار می‌گیرد. در آیین زرتشتی، پارسایی و عفت به عنوان دو خصلت و ویژگی زن خوب برشمرده شده است.

به طور کلی در ایران باستان، زن به عنوان مادر و کدبانوی خانه همواره از عزت و احترام والایی برخوردار بوده است. همچنین شواهد و مدارک متعددی وجود دارد که بر حضور زنان در فعالیت‌های اقتصادی در بیرون از منزل دلالت دارد.

۲۲- وضعیت حقوق زنان در ایران باستان چگونه بود؟

در زمان هخامنشیان، زن و مرد در کنار هم و با حقوقی برابر کار می‌کردند. تعدادی از کارکنان کارگاه‌های شاهی را زنان تشکیل می‌دادند و حتی مدیریت برخی از این کارگاه‌ها را بر عهده داشته‌اند و مردان، زیر دست آنان کار می‌کردند. در عصر ساسانی تنی چند از زنان خاندان شاهی مانند همسر یزگرد دوم و دو دختر خسرو پرویز به نام‌های پوران دخت و آذرمدخت بر تخت سلطنت نشستند.

اینان از جمله نخستین شاهان زن یکی از بزرگ‌ترین حکومت‌های جهان باستان هستند. در آثار و متون دینی و حقوقی مربوط به دوره ساسانی و قرون نخستین اسلامی، مطالب و گزارش‌هایی وجود دارد که دلالت بر حقوق اجتماعی و اقتصادی زنان در آن دوران می‌نماید. از جمله اینکه، زن حق مالکیت و فعالیت اقتصادی داشت و می‌توانست درآمد کسب کند و در اموال همسر خود شریک باشد. همچنین زن می‌توانست در دادگاه به سود خود اقامه دعوا کند.

۲۳- ویژگی‌های برجسته ی جشن‌های ایران باستان را ذکر کنید.

ویژگی برجسته جشن‌های باستانی، عبادت و شکرگزاری به درگاه خداوند بزرگ بود.

۲۶- مشهورترین جشن‌های ایران باستان را نام ببرید. بود.

گاهنبارها، نوروز، مهرگان و سده، از مشهورترین جشن‌های ایران باستان به شمار می‌روند.

۲۰- گاهنبارها را ذکر کنید.

گاهنبارها عبارت بودند از شش جشن که به شکرانه آفریده شدن عناصر اصلی خلقت: آسمان، آب، زمین، گیاه، جانوران و انسان، در شش وقت معین از ماه‌های سال برگزار می‌شد.

۲۹- جشن نوروز به چه کسی نسبت داده می‌شود؟

جمشید

۲۷- مراسم سوگواری در ایران باستان چگونه بود؟

در مراسم سوگواری در گذشتگان، ضمن خواندن دعا، نیکی‌های شخص از دنیا رفته را یادآوری می‌کردند. ایرانیان احترام خاصی برای ارواح پدران و مادرانشان قائل بودند؛ از این رو، در برخی از جشن‌ها، مراسم ویژه‌ای را برای آرامش ارواح آنان انجام می‌دادند.

پاسخ پرسش‌های نمونه

۱- نظام اجتماعی جامعه نخستین آریایی چگونه بود؟

آنها از اقوام مختلفی تشکیل شده بودند که از نظر نسب و زبان خویشاوندی داشتند و اعتقادات مذهبی مشترک داشتند. این طوایف پس از استقرار در نقاط مختلف ایران، اجتماعات شانی و روستایی تشکیل دادند، اما همچنان پیوندهای قبیله‌ای خود را حفظ کردند. هر قبیله از تعدادی قبیله تشکیل شده بود و به چند خانواده بزرگ تقسیم می‌شد.

علاوه بر این طبقه بندی قبیله‌ای، تقسیم بندی اجتماعی سه گانه بر اساس کار و شغل وجود داشت که میراث مشترک آریایی‌های هند و ایرانی بود. در این تقسیم بندی افراد جامعه به سه طبقه «روحانیون»، «جنگجویان» و «کشاورزان و شبانان» تقسیم می‌شدند.

وجود سه قشر آریایی در ابتدا نوعی تقسیم کار و طبقه بندی حرفه ای تلقی می شد و به نظر نمی رسد که یک قشر بر قشر دیگر برتری داشته باشد.

۲- در نظام اجتماعی جامعه ایرانی در دوره هخامنشیان، چه تغییر و تحولاتی ایجاد شد؟

در دوره هخامنشیان با افزایش فتوحات و توسعه نهادهای حکومتی، نابرابری اجتماعی و اقتصادی بین گروه حاکم و مردم عادی افزایش یافت. در این دوره، اعضای سلسله های بزرگ به ریاست خاندان سلطنتی، از سوی پادشاه به فرمانروایی شهرها، فرماندهی ارتش و تصدی مناصب مهم دولتی دیگر منصوب می شدند.

آنها دارایی های بزرگ و زمین های زیادی را به دست آوردند. بدین ترتیب در دوره هخامنشیان طبقه ای از اشراف و اعیان شکل گرفت که علاوه بر امتیازات ویژه اقتصادی از جایگاه اجتماعی بالاتری برخوردار بودند. در این دوره به دلیل اهمیت فتوحات نظامی، رزمندگان در جایگاه بالاتری نسبت به دو نفر دیگر قرار داشتند.

۳- جامعه ایران در دوره اشکانیان شامل چه گروه ها و قشرهایی بود؟

۱- گروه حاکم: شامل اعضای خاندان سلطنتی و سایر خانواده های قدیمی و مقامات نظامی است

۲- گروه توده مردم: شامل تجار، کشاورزان، چوپانان و صاحبان مشاغل

۴- نظام اجتماعی ایران در دوره ساسانیان چه ویژگی هایی داشت؟

بر اساس اصالت نسب و خون، تحرک اجتماعی و رفتن از طبقه ای به طبقه دیگر ممنوع یا بسیار مشکل بود. با توجه به توسعه تشکیلات اداری و قضایی، طبقه جدیدی به نام «دیوران» در این دوره به طبقه حاکم اضافه شد. به رسمیت شناختن دین زرتشتی بر نفوذ و اقتدار موبدان افزود.

۴- جنبش مزدک چه پیامدهایی در جامعه ساسانی بر جای گذاشت؟

این جنبش پایه های نظام طبقاتی ساسانی را به شدت متزلزل کرد و انوشیروان ساسانی را مجبور به اصلاحات اجتماعی و اقتصادی کرد که نتیجه آن کاهش قدرت و نفوذ اشراف و اشراف درجه اول و افزایش قدرت و نفوذ اشراف و درجه دو شد.

سؤالات درس سیزدهم: اقتصاد و معیشت

۱- وضعیت کشاورزی در میان اقوام آریایی را شرح دهید؟

آن ها هنگام ورود به ایران، اطلاع چندانی از کشاورزی و صنعت نداشتند. آنان در نتیجه همزیستی با بومیان ایران و همسایگان خود در بین النهرین، کم کم با شیوه زندگی روستایی و شهری آشنا شدند و به یک جانشینی و کشاورزی روی آوردند. آموزه های زرتشت با تشویق مردم به کشت و کار، تأثیر بسزایی بر انتقال تدریجی آریاییان از زندگی شبنانی به زندگی مبتنی بر کشاورزی داشت.

۲- کشاورزی در ایران باستان چگونه رونق یافت؟

در عصر باستان، کشاورزی اساس زندگی اقتصادی ایرانیان به شمار می رفت. بیشتر مردم کشاورز بودند و روستاییان عمده جمعیت ایران را تشکیل می دادند. مهمترین محصولات کشاورزی عبارت بودند از جو، گندم، برنج، میوه و سبزی که به صورت دیم و آبی کشت می شدند. کشاورزان با استفاده از آب رودخانه ها، چشمه ها و قناها، زمین ها و باغها را آبیاری می کردند.

۳- در ایران باستان بیشتر زمین های کشاورزی و حتی گله های دام متعلق به چه کسانی بود؟

متعلق به شاه، خاندان شاهی، مقام های حکومتی، اشراف، روحانیان بزرگ و متولیان معبد ها و یا آتشکده ها بود.

۴- زمین های کشاورزی در ایران باستان چگونه اداره می شدند؟

آنان غالب در شهرها زندگی می کردند و از طریق نمایندگان خود املاکشان را اداره می کردند و یا اجاره می دادند. البته شمار معدودی از کشاورزان قطعه زمین کوچکی داشتند، اما بیشترشان فاقد زمین بودند. آنان بر روی زمین های متعلق به بزرگان، کار می کردند و سهمی از محصول را دریافت می کردند.

۵- اقدامات شاهان هخامنشی برای پیشرفت کشاورزی را بنویسید.

۱- آنان به منظور تشویق کشاورزی، افرادی را که اقدام به آبادانی زمین های بایر می نمودند تا پنج نسل، از پرداخت مالیات معاف می کردند.
۲- از دیگر اقدام های مهم هخامنشیان برای توسعه کشاورزی، کندن قنات، احداث بند و سد بر روی رودها و حفر نهرهای انتقال آب در سرتاسر قلمرو خود بود.

۶- وضعیت کشاورزی در دوره ساسانیان چگونه بود؟

حکومت ساسانیان برای پیشرفت کشاورزی، کوشش زیادی کرد. یکی از مقامهای عالی مرتبه دربار ساسانی که عنوان واستریوشان سالار رئیس روستاییان و کشاورزان به شمار می رفت. او علاوه بر مسئولیت گردآوری مالیات های بخش کشاورزی، برای توسعه و ترویج آبادانی و کشت و کار نیز کوشش می کرد. در دوره ساسانیان، سدها بخصوص برودهای دجله، فرات و کارون، بسته و آبراهه های (نهرهای متعددی باهدف آبیاری زمین های کشاورزی ایجاد شد.

۷- در دوره ساسانیان کشاورزی در چه مناطقی توسعه زیادی پیدا کرد؟

بین النهرین (آسورستان / سواد) خوزستان و سیستان

۸- مهمترین عوامل ضعف و انحطاط کشاورزی در اواخر دوره ی ساسانیان را ذکر کنید؟

طغیان رودخانه های دجله و فرات و خراب شدن آب بندها و سدها

۹- وضعیت راه در دوره ی هخامنشیان چگونه بود؟

در دوره هخامنشیان شبکه وسیعی از جاده ها ساخته شد که مراکز اصلی حکومت را به یکدیگر و همچنین به کشورهای همسایه وصل می کرد. مهمترین آنها جاده شاهی بود که به فرمان داریوش بزرگ احداث گردید. این جاده به طول بیش از ۲۴۰۰ کیلومتر، شوش، یکی از پایتخت های هخامنشی را به شهر سارد در آسیای صغیر متصل می کرد. در جاهایی که زمین سست یا باتلاقی بود، جاده راسنگ فرش می کردند.

۱۰- اقدامات داریوش اول برای توسعه راههای دریایی را بنویسید.

۱- داریوش بزرگ، پادشاه هخامنشی در جریان لشکرکشی به هندوستان، وقتی که به رود سند رسید، یکی از اهالی آسیای صغیر به نام اسکلاس را مأمور کشف مسیرهای آبی کرد.

۲- یکی دیگر از اقدامات مهم و مدبرانه داریوش در زمینه توسعه راه های دریایی، اتصال دریای سرخ به رود نیل بود.

۱۱- وضعیت راه ها در دوره ی اشکانیان و ساسانیان چگونه بود؟

در دوران فرمانروایی اشکانیان و ساسانیان نیز، راهها و وسایل ارتباطی، از اهمیت فوق العاده ای برخوردار بودند و توجه زیادی به نگهداری و امنیت جاده ها صورت می گرفت. در این دوران، همانند زمان هخامنشیان، چاپارخانه ها همچنان دایر بودند؛ کاروانسراهای جدیدی در مسیر راهها ساخته شد و چاهها و قنات هایی برای تأمین آب آنها، حفر گردید.

۱۲- تأثیر راه ها در زندگی مردم ایران باستان را شرح دهید؟

راهها در عصر باستان علاوه بر آنکه امکان جا به جایی کالاها و مسافران را فراهم می آوردند، در انتقال اندیشه ها و فرهنگ هانیز نقش مهمی داشتند. از طریق مسیرهای ارتباطی زمینی و دریایی بود که فرهنگ، هنر و معماری اقوام و جوامع عهد باستان در بخش های وسیعی از جهان آن روزگار بر یکدیگر تأثیر گذاشتند. بسیاری از آیین ها و دین های باستانی، از طریق جادهها، از شرق به غرب عالم و یا بالعکس راه یافتند.

۱۳- تا زمان داریوش اول هخامنشی سکه های طلا و نقره بیشتر در چه مناطقی رواج داشت؟

سکه های طلا و نقره بیشتر در مناطقی مثل بابل، لیدی و شهرهای فنیقی نشین سواحل شرقی دریای مدیترانه رایج بود.

۱۴- وضعیت پول در دوره ی داریوش اول را توضیح دهید؟

داریوش سکه هایی با وزن و عیار مشخص ضرب کرد که در سراسر قلمرو هخامنشیان و حتی فراتر از آن اعتبار داشت. سکه طلایی داریوش موسوم به دریک، شهرت فراوان یافت. ضرب سکه طلا در انحصار شاهان بود و شهری ها (ساتراپ ها) با اجازه پادشاه می توانستند سکه نقره ضرب کنند. نظام پولی که داریوش هخامنشی ایجاد کرد، معیاری برای ارزشگذاری کالاها و خدمات در نواحی مختلف پادشاهی هخامنشی شد و عامل مهمی در بسط و گسترش تجارت داخلی و خارجی بود.

۱۵- وضعیت پول در دوره ی اشکانیان و ساسانیان را شرح دهید؟

در دوران اشکانیان و به ویژه ساسانیان کاربرد پول به خصوص در شهرها گسترش یافت و سکه های نقره ای و مسی در مبادلات تجاری در منطقه وسیعی به جریان افتاد. تعداد فراوانی از سکه های ساسانی، در ایران و سرزمین های هم جوار یافته شده است.

۱۶- اوزان و مقیاس در ایران باستان چگونه بود؟

هخامنشیان واحدهای وزن ایلامیان را حفظ کردند و واحدهای تازه ای به آن افزودند. به دستور داریوش بزرگ، واحدهای وزن و مشخصی برای شهریاری هخامنشی تعیین شد. تعدادی از وزنه های آن دوره بر جا مانده است. پیمانه یا کیل در زندگی اقتصادی آن دوران از اهمیت ویژه ای برخوردار بود، چون میزان و مقدار مواد خوراکی را به جای وزن کردن، با پیمانه تعیین می کردند.

۱۷- صنعت در ایران در دوره‌ی هخامنشیان را شرح دهید؟

حکومت هخامنشی با یکپارچه ساختن سرزمین‌های ثروتمند و متمدنی که مردمان آنها دارای تجربیات فراوانی در تولید کالاهای مختلف بودند، کمک شایانی به رونق اقتصادی و توسعه صنعت کرد.

آثار و اشیای برجای مانده از آن دوره، بیانگر پیشرفت صنایع فلزکاری، سفالگری و بافندگی است. از محتوای لو‌های گلی کشف شده از خزانه تخت جمشید معلوم می‌شود که در زمان هخامنشیان، کارگاه‌هایی وجود داشته که متعلق به شاه بودند و اشیاء و مواد خوراکی مورد نیاز کاخ شاهی را تولید می‌کردند. استادکاران و صنعتگرانی از سرتاسر قلمرو پهناور هخامنشی در این کارگاه‌ها مشغول به کار بودند.

۱۸- صنعت در ایران در دوره‌ی سلوکیان و اشکانیان را شرح دهید؟

مدارک تاریخی، دلالت بر رونق نسبی تولیدات صنعتی و کارگاهی در دوران سلوکیان و مخصوصاً اشکانیان دارد.

۱۹- صنعت در ایران در دوره‌ی ساسانیان را شرح دهید؟

در دوران فرمانروایی ساسانیان، همگام با توسعه شهرنشینی، صنعت نیز رشد کرد و کیفیت کالاهای تولیدی بهتر شد. صنعت بافندگی به خصوص بافت پارچه‌های ابریشمی در آن زمان، ترقی شایانی کرد. حکومت ساسانی با در اختیار گرفتن واردات ابریشم خام از چین و کوچاندن بافندگان ماهر از قلمرو روم در شام (سوریه) به ایران، کارگاه‌های بافندگی متعددی را در شوش، جندی شاپور (گندی شاپور) و شوشتر ایجاد کرد. این کارگاه‌ها نوعی از پارچه‌های زربافت و ابریشمی را تولید می‌کردند که در جهان آن روز شهرت و مشتریان فراوان داشتند. حتی چین که خود پایه‌گذار صنعت ابریشم بود، پارچه‌های ابریشمی ایرانی را می‌خرید. در دوره ساسانی نیز کارگاه‌های متعددی وجود داشت که متعلق به حکومت بود و کالاهای مورد نیاز شاه، دربار، سپاه و تشکیلات اداری را تأمین می‌کردند.

۲۰- وضعیت تجارت در دوره هخامنشی چگونه بود؟

پس از شکل‌گیری حکومتی قدرتمند توسط اقوام آریایی در ایران، به خصوص در پی روی کار آمدن شهریاری هخامنشیان، تجارت داخلی و خارجی ایران توسعه پیدا کرد. پیدا شدن سکه‌های هخامنشی و مصنوعات نواحی تابعه این سلسله در سواحل رودهای دانوب و ژن در مرکز اروپا و سیلان در جنوب آسیا، نشانه‌ای از برقراری روابط بازرگانی با سرزمین‌های دور است. در آن زمان، شهر بابل در قلب پادشاهی هخامنشی، مرکز تجاری مهمی به شمار می‌رفت. بازرگانانی از سرزمین‌های مختلف در آنجا مشغول داد و ستد بودند.

بنادر خلیج فارس و نیز بنادر واقع در سواحل شرقی دریای مدیترانه، از مراکز اصلی تجارت دریایی آن دوره محسوب می‌شدند. در عهد هخامنشیان تجارت مانند گذشته، محدود و منحصر به اشیای تجملی و گران‌قیمت نبود، بلکه شامل انواع مختلفی از مواد اولیه مانند فلزات و چوب، محصولات کشاورزی و دامی و تولیدات صنعتی می‌شد.

بخش قابل توجهی از کالاهای تجاری را اجناس مورد نیاز مردم مانند اثاث منزل، ظروف آشپزخانه و مواد خوراکی تشکیل می‌داد.

۲۱- وضعیت تجارت در دوره‌ی سلوکیان و اشکانیان را توضیح دهید؟

در دوران حکومت سلوکیان، تجارت رونق گذشته را نداشت، از حجم مبادله کالاهای ارزان‌قیمت کاسته شد و در عوض اشیای تجملی، جای آنها را گرفت. با به قدرت رسیدن اشکانیان، بار دیگر جریان داد و ستد به خصوص بازرگانی خارجی رونق اساسی گرفت.

یکی از عوامل مهم این رونق، برقراری روابط سیاسی و تجاری میان ایران و چین، و در پی آن گشایش جاده معروف ابریشم بود. ایران در آن دوره به عنوان واسطه تجاری بزرگ، میان چین و هند از یک سو، و اروپا از سوی دیگر عمل می‌کرد. در زمان اشکانیان، ابریشم چین و ادویه هندوستان مشتریان زیادی در قلمرو روم داشت. بنابراین درآمد هنگفتی از حقوق گمرکی، عوارض حمل و نقل و راهداری، نصیب حکومت اشکانی می‌شد.

۲۲- تجارت در دوره‌ی ساسانیان چگونه بود؟

در دوران فرمانروایی ساسانیان، تجارت در مسیرهای زمینی و دریایی گسترش چشمگیری پیدا کرد و بازرگانان ایرانی در مناطق وسیعی از جهان آن روزگار، از چین تا شرق آفریقا و مرکز اروپا، مشغول داد و ستد بودند. سکه‌های نقره ساسانی در بیشتر این مناطق، رایج و معتبر بود. ساسانیان به مراتب بیشتر از حکومت‌های پیشین بر کار تجارت نظارت می‌نمودند و قوانین و مقررات مربوط به خرید و فروش را اجرا می‌کردند.

۲۳- مهم‌ترین هدف اصلی تشکیلات اداری (نظام دیوان سالاری) در ایران باستان چه بود؟

رسیدگی به وضعیت دخل و خرج کشور و سامان دادن منابع درآمد و مخارج عمومی

۲۴- عمده ترین منابع درآمد حکومت در ایران باستان را ذکر کنید؟

انواع مالیاتها، شامل مالیات کشاورزی و دام، مالیات پیشه وران و مالیات سرانه؛ عوارض گمرکی، حمل و نقل و راهداری و حق بهره برداری از معادن و جنگل ها

۲۵- وضعیت اقتصاد و معیشت ایران در دوران باستان چگونه بود؟

وضعیت اقتصاد و معیشت ایران در دوران باستان همواره تحت تأثیر عوامل سیاسی، مدیریتی و اقلیمی قرار داشت. در زما نهایی که صلح، آرامش و امنیت حکم فرما بود و زمامدارانی لایق و کاردان حکومت میکردند، فعالیت های اقتصادی، شرایط مطلوبی داشت و مردم با خیال آسوده به کسب و کار می پرداختند و از حداقل امکانات رفاهی و معیشتی برخوردار بودند.

۲۶- در ایران باستان چه عواملی بر وضعیت اقتصادی و تولید تأثیر منفی می گذاشت؟

در دورانی که حکومت مرکزی ضعیف و آشوب و ناامنی فراگیر می شد و یا دشمنان خارجی به ایران هجوم می آوردند و همچنین عوامل طبیعی و اقلیمی به خصوص خشکسالی، سیل و طغیان رودخانه ها و تخریب سدها و گاهی نیز بروز بیماریهای فراگیر و کشته ای چون طاعون و وبا موجب مرگ و میر گسترده نیروی کار نیز گاهی بر وضعیت اقتصادی و تولید تأثیر منفی می گذاشت.

پاسخ پرسش های نمونه**۱- عوامل مؤثر بر رونق و شکوفایی کشاورزی ایران را در عصر باستان فهرست کنید.**

۱. تشویق مردم به کشاورزی توسط شاهان هخامنشی
۲. تخفیف های مالیاتی بسیار خوب
۳. احداث قنات و بند و سد بر روی رودخانه ها و حفر نهرهای انتقال آب در سراسر کشور.
۴. استفاده از تجربیات اقوام مختلف در کارهای کشاورزی
۵. آموزه های دینی زرتشتی که کشاورزی را تشویق می کرد.

۲- چرا حکومت ها در ایران باستان به راه ها و وسایل حمل و نقل اهمیت زیادی می دادند؟

- ۱- جنبه های سیاسی و نظامی و سرکوب شورش ها ۲- نظارت بر امپراتوری پهناور ۳- خبر رسانی زود هنگام ۴- رشد اقتصادی به ویژه تجارت (۵) انتقال اندیشه، فرهنگ، هنر و معماری
- ۳- سه مورد از اقدامات مهم داریوش اول هخامنشی را که بر وضعیت اقتصادی اثر گذاشت، فهرست کنید.
- ۱- ضرب سکه با وزن و عیار مخصوص به نام دریک ۲- تعیین واحدهای وزن و اندازه گیری مشخص ۳- جاده سازی ۴- یکپارچه سازی اراضی غنی و متمدن.

۴- به نظر شما چرا اشکانیان و ساسانیان مانع از روابط مستقیم تجاری میان روم با هند و چین می شدند؟

در دوره اشکانی ابریشم چینی و ادویه های هندی مشتریان زیادی در قلمرو روم داشت. بدین ترتیب دولت اشکانی از حقوق گمرکی، حمل و نقل و عوارض جاده عایدات زیادی دریافت می کرد. امپراتوری روم ابتدا در دوره اشکانیان و سپس در عصر ساسانیان سعی در برقراری روابط تجاری مستقیم با هند و چین داشت، اما اشکانیان و ساسانیان زیر کانه جلوی رومیان را گرفتند.

۵- عوامل مؤثر بر وضعیت اقتصاد و معیشت مردم ایران را در دوران باستان شرح دهید.

عوامل سیاسی، مدیریتی و اقلیمی در این روند نقش داشتند. در زمان صلح و شکوفایی یک پادشاهی شایسته، هم رفاه اجتماعی و هم رفاه اقتصادی در کشور برقرار شد. اما در زمان قیام و ناامنی و هجوم دشمنان خارجی، اوضاع اقتصادی و معیشتی رو به وخامت بود. عوامل طبیعی و اقلیمی مانند خشکسالی، سیل، طوفان و تخریب سدها یا طاعون و وبا نیز می توانند تولید و شرایط بد زندگی را کاهش دهند.

سؤالات درس چهاردهم: دین و اعتقادات**۱- دین در میان اقوام آریایی چگونه بود؟**

اقوام آریایی مهاجر به ایران خدایان متعددی را می پرستیدند و آنها را بخ (بخشنده)، اهوره (سرور) و امرتا بی مرگ) می خواندند. آنان برای خشنودی خدایان، حیوانات را قربانی می کردند و سرودها و نیایش های گوناگونی می خواندند. افرادی با عنوان مغ، مراسم و تشریفات دینی را اجرا می کردند. اقوام آریایی بر خلاف مردمان ایلام، بین النهرین، یونان و برای خدایان خویش معابد باشکوه نمی ساختند. آنان اعتقاد

داشتند که نفوذ و قدرت خدایانشان محدود به ناحیه و شهر خاصی نمی شود، بلکه تمام قلمروگیتی را در برمی گیرد. آریاییان همچنین برخی عناصر طبیعی مانند آب، آتش و خاک را مقدس می شمردند.

۲- پژوهشگران احتمال می دهند که زرتشت در قرن های می زیسته است. هفتم و ششم پیش از میلاد

۳- بر پایه تعالیم زرتشت، دو نیروی و در جهان وجود دارد. نیک - بد

۴- گروهی از موجودات الهی که یا خوانده می شدند اهورا مزدا را در امر آفرینش و اداره امور جهان یاری می کنند. امشاسپندان - جاودان مقدس

۵- زرتشت به پیروانش سفارش می کرد که را برگزینند. مینوی نیک

۶- زرتشت به پیروانش سفارش می کرد که چه نکاتی را سرمشق زندگی خود قرار دهند؟
پندار نیک - گفتار نیک - کردار نیک

۷- آموزه های دین زرتشت را بیان نمایید.

۱- بر پایه تعالیم زرتشت، دو نیرو نیک و بد در جهان وجود دارد. ۲- زرتشت به پیروانش سفارش می کرد که مینوی نیک را برگزینند و «پندار نیک»، «گفتار نیک» و «کردار نیک» را سرمشق زندگی خود قرار دهند. ۳- از دیگر آموزه های مهم زرتشت، اعتقاد به جهان آخرت و روز واپسین است. ۴- زرتشت با برخی از آداب نیایش رایج در جامعه خود، که میراث دوران گذشته بود، مانند قربانی کردن و کشتاری روی حیوانات به ویژه گاو مخالف بود و برگزارکنندگان آنها را نکوهش کرده است.

۸- کتاب مقدس ایرانیان باستان و زرتشتیان، نام دارد. اوستا

۹- نسخه ای از اوستا که در زمان هخامنشیان بر پوست گاو نوشته شده بود، بر اثر آتش سوزی تخت جمشید به دست از بین رفت. اسکندر مقدونی

۱۰- یکی از پادشاهان اشکانی به نام اقدام به گردآوری اوستا نمود. بلاش یکم

۱۱- اوستا در قرن ۴ م. و در زمان به خط و زبان اوستایی نگارش یافت. شاپور دوم ساسانی

۱۲- مغان چه کسانی بودند؟

روحانیون مادی که مغ نامیده می شدند، برگزاری آیین های دینی از جمله خواندن نیایش ها و سرودها و رسم قربانی کردن را برعهده داشتند. مغان، بعدها که به تدریج دین زرتشتی را پذیرفتند، به پیشوایان دینی جامعه زرتشتی تبدیل شدند. آنان نقش مهمی در آمیختن باورهای دینی کهن خود با تعالیم زرتشت داشتند.

۱۳- دین در دوره ی هخامنشیان را توضیح دهید؟

پژوهشگران در خصوص پیروی هخامنشیان از دین زرتشتی، اختلاف نظر دارند. عده ای معتقدند که هخامنشیان زرتشتی بوده اند و گروهی دیگر این نظر را قبول ندارند و می گویند، شاهان هخامنشی به باورهای کهن ایرانی اعتقاد داشته اند. پادشاهان هخامنشی مردم را در پیروی از دین خود آزاد می گذاشتند و فرهنگ و عقاید اقوام تابع حکومت خود را محترم می شمردند.

۱۴- رفتار کورش در پس از فتح بابل را بنویسید.

وقتی بابل را بدون خونریزی و غارت فتح کرد، به نیایش و ستایش مردوک، خدای بزرگ بابلیان پرداخت.

۱۵- دین در دوره ی سلوکیان و اشکانیان را توضیح دهید؟

در دوران سلوکیان و اشکانیان، علاوه بر اهوره مزدا، خدایان کهن ایرانی همچون مهر و آناهیتا هم ستایش می شدند. برخی از پادشاهان اشکانی به تقلید از یونانیان، معابدی را برای آناهیتا ساختند. در اواسط دوره اشکانیان، دین زرتشتی نفوذ و گسترش چشمگیری یافت و برخی از پادشاهان اشکانی به این دین گرویده و یا از آن پشتیبانی کردند.

در عهد اشکانی، ستایش ایزد مهر (میترا) به قلمرو روم در آسیای صغیر راه یافت و در آنجا به کیشی مستقل تبدیل شد و سپس به اروپا رسید. اشکانیان نیز همانند هخامنشیان حامی سیاست آزادی دینی بودند.

۱۶- در دوره ی اشکانیان چه عاملی زمینه مناسبی را برای همزیستی مسالمت آمیز پیروان دین ها و عقاید مختلف فراهم آورد؟
آزادی دینی اشکانیان

۱۷- آيين بودايی از آيين هايی بود که در آن دوره به ايران نفوذ کرد و مبلغان بودايی در سرزمين هاي حکومت اشکانی به تبليغ اندیشه و آموزه هاي بودا می پرداختند. شرقی

۱۸- منابع اخبار و آگاهی ها از وضعیت دين در دوره ی ساسانیان را ذکر کنید؟

سنگ نوشته ها نقش برجسته ها، شواهد باستانشناسی، سکه ها، کتا بهای دينی و اندرز نامه هاي زرتشتیان، برخی آثار مورخان مسلمان، يونانی و رومی و نیز شاهنامه فردوسی

۱۹- چرا دوره ساسانیان اهمیت بسزایی در تاريخ دين زرتشتی دارد؟

چراکه حکومت ساسانی، اين دين را دين رسمی ايران اعلام کرد. با اين اقدام، دين و سياست به هم گره خوردند. از يك سو، پادشاهان ساسانی به پشتیبانی کامل از دين رسمی پرداختند و از سوی ديگر روحانیان زرتشتی، قدرت و حاکمیت پادشاهان ساسانی را تأييد کردند.

۲۰- گسترش و رسمیت یافتن دين زرتشتی، نفوذ و قدرت را به طرز چشمگیری افزایش داد؟ روحانیان زرتشتی

۲۱- در رأس روحانیان زرتشتی، روحانی برجسته ای با عنوان قرار داشت. موبدان موبد

۲۲- چرا موبدان دوره ساسانی اقدام به مکتوب کردن اوستای شفاهی کردند؟

تحولات دينی اين عصر، از جمله پیشرفت دين مسيح در قلمرو ساسانی و در گرفتن مباحثات اعتقادی ميان پیروان ادیان مختلف، موجب شد موبدان برای اينکه در مقام بحث و جدل، سند و مدرک قابل استنادی در اختيار داشته باشند.

۲۳- آتشکده هاي مهم دوره ی ساسانی را ذکر کنید.

۱- آذربرزين مهر در خراسان، مخصوص کشاورزان، ۲- آذرگشسپ در آذربایجان، ویژه شاهان ۳- آذرفرنبغ در فارس، خاص موبدان، بزرگتر و شکوهمندتر از ديگر آتشکده ها بودند.

۲۴- مهمترين کتاب هاي اعتقادی براساس تعاليم زرتشت نوشته شده را نام ببريد؟ ۱- دينکرد ۲- بندهش

۲۵- دينکرد چیست؟

در عصر ساسانیان، اوستا به زبان پهلوی ترجمه و شرح و تفسيرهایی بر آن نوشته شد. همچنين کتاب هاي اعتقادی براساس تعاليم زرتشت به زبان پهلوی تأليف گردید. از جمله مهم ترين و مفصل ترين اين کتاب ها بايد از دينکرد، نام برد که دانشنامه ای مشتمل بر عقايد زرتشتی است. کتاب بندهش از جمله ديگر کتاب هاي آن دوره به شمار می آيد.

۲۶- مانويان چه کسانی بودند؟

اعتقادات آنها را شرح دهيد. مانويان، پیروان آيين مانی بودند. مانی (۲۷۴ - ۲۱۶ م.) با ترکيب آموزه هايی از دين هاي زرتشتی، مسیحی و بودايی، آيين جديدی را عرضه کرد. او از شاپور یکم اجازه گرفت که عقايد خود را تبليغ کند. مانی عقیده داشت که او و پیامبران پيش از وی، آمده اند تا روح را که از دنیای نور است، از جهان مادی و تاریکی برهانند و انسان را به رستگاری برسانند.

۲۷- مانی عقايد خود را در کتابی با عنوان نوشت و به هديه کرد. شاپورگان - شاپور

۲۸- سرانجام در زمان مانی به زندان افتاد و اندکی بعد اعدام شد. بهرام یکم

پاسخ پرسش های نمونه

۱- اعتقادات و سياست دينی شاهان هخامنشی چگونه بود؟

پادشاهان هخامنشی مانند کوروش که در فتح بابل به مردوک خدای بابلی ها احترام می گذاشت به آزادی دين و عقیده مردم خود پاييند بودند.

۲- سياست دينی اشکانيان، چه آثار و نتايج فرهنگی و اجتماعی در پی داشت؟

باعث می شد پیروان ساير ادیان احساس امنیت کنند، مثلاً يونانی ها خدايان خود را آزادانه می پرستيدند يا يهوديان، مسيحيان و بودايی ها آزادانه تبليغ می کردند و همین امر باعث همزیستی مسالمت آمیز اقوام و مذاهب در ايران شد.

۳- آثار و پیامدهای سياسی و دينی رسمیت یافتن دين زرتشتی در دوران ساسانی را بررسی کنید.

با رسمیت یافتن دين زرتشت و تقويت موبدان، برخی از گروه هاي غير زرتشتی مانند مانويان و مسيحيان با مشکلاتی مواجه شدند. مانويان تحت تعقيب قرار گرفتند و به مناطق مرزی گريختند. مسيحيان نیز مورد بدبینی و مورد آزار و اذيت بودند. در اين دوره آتشکده هاي زيادی در شهرها و روستاهای ايران ساخته شد. اوستا به پهلوی ترجمه شد و شرح هايی بر آن نوشته شد.

۴- بررسی کنید که وجود آتشکده های سه گانه در دوران ساسانیان، با کدام یک از مباحث درس ۱۲ ارتباط دارد.

به دلیل سه تقسیم بندی اجتماعی در اقوام آریایی، شغل افراد بر اساس شغل نیز وجود داشت که میراث مشترک آریایی های هند و ایرانی به شمار می رفت. در این تقسیم بندی افراد جامعه به سه طبقه «روحانیون»، «جنگجویان» و «کشاورزان و شبانان» تقسیم می شدند.

۵- تأثیر رقابت و دشمنی سیاسی میان امپراتوریه های ساسانی و روم را بر وضعیت مسیحیان ایران شرح دهید.

مسیحیان ایران به عنوان جاسوسان و پیروان روم تلقی شده، به طوری که بسیاری از آنها تحت تعقیب قرار گرفتند و فشار مالیات بر آنها افزایش یافت.

سؤالات درس پانزدهم: زبان و آموزش

۱. زبان ایلامی، که مردمان فلات ایران با آن سخن می گفتند، زبان رسمی و نوشتاری حکومت و تمدن ایلام بود. جنوب زبان ایلامی، که مردمان جنوب غربی فلات ایران با آن سخن می گفتند، زبان رسمی و نوشتاری حکومت و تمدن ایلام بود. زبان ایلامی، به عنوان زبان دوم نوشتاری در دوران هخامنشی از آن استفاده می شد.

۲. زبان های ایرانی به چه زبانهایی گفته می شود؟

زبانهای ایرانی، شاخه ای از گروه زبانهای «هند و ایرانی» به شمار می روند که اقوام هندی و ایرانی، پیش از جدا شدن از یکدیگر و سکونت در هند و ایران، با آن تکلم می کردند.

۳. زبان شناسان مراحل تغییر و تحول زبان های ایرانی را به چند دوره تقسیم کرده اند؟

زبان شناسان مراحل تغییر و تحول زبان های آنها را از آغاز تا کنون به سه دوره زبان های کهن، میانه و نو تقسیم کرده اند. فارسی باستان، نیای زبان فارسی امروزی زبان قوم پارس بوده و در دوره هخامنشی به آن سخن می گفته اند.

۴- مهم ترین مدارکی که از فارسی باستان مانده، چیست؟

سنگ نوشته های پادشاهان هخامنشی است که به خط میخی نوشته شده اند.

۵- زبان اوستایی چیست؟

اوستایی، زبانی بوده که مردمان بخشی از نواحی شرقی ایران به آن سخن می گفته اند.

۶. کتاب دینی زرتشتیان، اوستا به زبان نوشته شده است.

اوستایی

۷. زبان های ایرانی دوره میانه در چه زمانی در ایران متداول بود؟

زبان های ایرانی دوره میانه، تقریباً از زمان سقوط هخامنشیان تا فروپاشی حکومت ساسانیان (۶۵۱ م. / ۳۱ ق.) و حتی قرون نخستین اسلامی در مناطق مختلف ایران متداول بودند.

۸- زبان پارتی یا پهلوی اشکانی در چه مناطقی متداول بود؟

زبان پارتی یا پهلوی اشکانی، در مناطق شمال و شمال شرق ایران متداول بود و زبان رسمی و درباری حکومت اشکانیان به شمار می رفت.

۹. زبان فارسی میانه یا پهلوی ساسانی در چه مناطقی رواج داشته است؟

زبان فارسی میانه یا پهلوی ساسانی که دنباله زبان فارسی باستان به حساب می آید، در نواحی جنوب و جنوب غربی ایران رایج بود و زبان رسمی و درباری حکومت ساسانی شمرده می شد

۱۰. زبان های ایرانی نو به چه زبانهایی گفته می شود؟

زبان های ایرانی نو، به زبان هایی گفته میشود که در دوران اسلامی به تدریج در مناطق مختلف ایران رواج یافتند.

۱۱. داستان «هزار و یک شب» بر اساس چه داستان مربوط به دوره شکل گرفته است.

هزار افسان - دوره هخامنشی

۱۲. از کدام دوره نیز تقریباً هیچ نوشته ادبی به زبان و خط پارتی بر جا نمانده است؟

دوره اشکانیان

۱۳. گوسان ها چه کسانی بودند؟

در زمان حکومت اشکانی، نقل داستان های ملی و پهلوانی، رواج فراوان یافت و شاعران و موسیقی دانان دوره گردی که به گوسانها معروف بودند، با شور و هیجان بسیار، این داستان ها را از حفظ برای مردم می خواندند.

۱۴- منظومه های داستانی « یادگار زیران » و « درخت آسوریک » به چه خط و زبانی سروده شده است؟

نظر برخی از زبان شناسان، منظومه های داستانی « یادگار زیران » و « درخت آسوریک » که به خط و زبان پهلوی ساسانی، متعلق به قرن ۵ م. هستند، ابتدا به زبان پارسی سروده شده بودند.

۱۵. داستان « بیژن و منیژه » اصل و ریشه..... دارند. اشکانی**۱۶. آموزش و پرورش در ایران باستان شامل چه ابعادی بود؟**

آموزش و پرورش در ایران باستان ابعاد گستردهای داشت و شامل تربیت جسمانی، اخلاقی، اجتماعی، دینی، شغلی و حرفه ای می شد.

۱۷. آموزش در دوره ی ساسانیان را توضیح دهید؟

در دوره ی ساسانیان تعلیم و تربیت در چندین مرحله انجام می گرفت. کودکان تا پنج یا هفت سالگی در درون خانواده، پرورش می یافتند و مادران نقش مهمی در آشنایی فرزندان خود با آداب و رسوم خانوادگی، اجتماعی، دینی و میهنی و آموختن راه و رسم پسندیده زندگی به آنان داشتند. در زمان ساسانیان، تنها فرزندان خاندان شاهی، درباریان، اشراف و موبدان می توانستند به مدرسه بروند و تحصیل کنند. قسمتی از برنامه های آموزشی و مواد درسی مدارس و آموزشگاه ها از قبیل آموختن اصول دین زرتشتی، فراگیری آداب و رسوم دینی و میهنی و مختصری خواندن و نوشتن، همگانی بود. فرزندان موبدان، تعلیمات دینی و اوستایی را آموزش می دیدند و فرزندان دیوان نیز خط، زبان، ادبیات و حساب را می آموختند. در دوره ی ساسانیان، اداره آموزشگاه ها و مدارس نیز، عموماً در اختیار موبدان بود.

۱۸. پیشرفت های علمی کدام دوره به مراتب بیشتر از دوره های قبل بود؟

پیشرفت علمی و فرهنگی ایران در دوره ساسانی، به مراتب بیشتر از دوره های قبل بود.

۱۹. در زمان فرمانروایی کدام پادشاه، مبادلات فرهنگی با هند و روم گسترش یافت و چه نتیجه ای داشت؟

در زمان فرمانروایی خسرو انوشیروان، مبادلات فرهنگی با هند و روم گسترش یافت و در نتیجه آن، جنبش علمی نیرومندی در ایران پدید آمد.

۲۰. کدام پادشاه ساسانی علاقه زیادی به مباحث فلسفی و دینی نشان می داد؟

انوشیروان علاقه زیادی به مباحث فلسفی و دینی نشان می داد.

۲۱. برجسته ترین مراکز علمی جهان باستان در عصر ساسانی در شهر پدید آمد. جندی شاپور**۲۲. شهر جندی شاپور در حوالی در استان قرار داشته است. دزفول کنونی - خوزستان****۲۳. در دانشگاه جندی شاپور چه دانش هایی آموز داده می شد؟**

در دانشگاه جندی شاپور، دانش های مختلفی مانند پزشکی، فلسفه، نجوم و الهیات تدریس می شد، اما پزشکی بیش از سایر رشته ها رونق و پیشرفت داشت.

پاسخ پرسش های نمونه**۱- چهار مورد از مهم ترین زبان های ایرانی دوران باستان را فهرست کنید و دلیل اهمیت هر یک از آنها را بیان کنید.**

۱- زبان ایلامی به عنوان زبان نوشتاری دوره هخامنشی به کار می رفته است.

۲- زبان پارسی یا پهلوی زبان رسمی دربار حکومت اشکانی و نواحی شمالی و شمال شرقی ایران بود.

۳- زبان فارسی میانه یا پهلوی ساسانی زبان رسمی و درباری حکومت ساسانی بوده است.

۴- زبان اوستایی زبان دینی زرتشتیان بوده است.

۵- زبان ایرانی نو، زبانی که در دوران اسلامی به تدریج در نقاط مختلف ایران رواج یافت.

۲- به نظر شما چرا آثار ادبی مکتوبی از دوران هخامنشیان و اشکانیان بر جا نمانده است؟ (دو دلیل ذکر نمایید)

در ایران باستان، روایت شفاهی داستان ها و آموزه های دینی و ادبی بر نوشتار ترجیح داده می شد. از این رو نگارش متون ادبی و دینی چندان مرسوم نبود و فقط اسناد مربوط به سیاست و تا حدودی اقتصاد نوشته می شد. از دوره اشکانی تقریباً هیچ نوشته ای به زبان و خط حزب وجود ندارد؛ اما شواهد فراوانی بر وجود ادبیات شفاهی پر بار در آن زمان وجود دارد و بسیاری از آثار و نوشته های آن زمان بر اثر جنگ ها یا عوامل طبیعی و ... از بین رفته است.

۳- گوسان ها، چه نقش فرهنگی ای در تاریخ ایران در عصر اشکانیان داشتند؟

آنها داستان های ملی و پهلوانی را به نسل های بعدی منتقل کردند و مانع از بین رفتن ادبیات شفاهی کهن ایران در گذر زمان شدند.

۴- مهم ترین اهداف تعلیم و تربیت در ایران باستان چه بوده است؟

۱- تربیت فرزندان عاقل، متقی، شجاع، بردبار، مطیع و پرتلاش و نیز تأکید بر ارزش علم و خرد ۲- آموزش و انتقال فنون به فرزندان هر طبقه سیاسی، نظامی، اداری یا مذهبی ۳- تدریس متون دینی.

۵- با توجه به مطالبی که در درس ۱۲ درباره ویژگی های نظام طبقاتی عصر ساسانی خواندید، چه ارتباطی میان این نظام با آموزش و تحصیل وجود داشته است؟

آموزش در انحصار و در اختیار طبقات حاکم جامعه مانند مقامات سیاسی و نظامی، موبدان و معلمان قرار می گرفت و همچنین وسیله ای برای حفظ امتیازات سیاسی، اجتماعی و مذهبی بود.

سؤالات درس شانزدهم: هنر و معماری

۱. هنر مادها برگرفته از هنر چه اقوامی است؟

بدون شک، هنر مادی متکی بر تجربیات و دستاوردهای هنری بومیان غرب فلات ایران بوده است.

۲. پایتخت مادی ها شهر همدان امروزی، بود که یونانیان به آن می گفتند. هگمتانه - اکباتان

۳. مهم ترین شهرهای ماد را نام ببرید؟

بیستون، اسپدانه (اصفهان) و کنگاور

۴. چرا در دوران هخامنشی، هنر و معماری ایران، به اوج شکوفایی رسید؟

در دوران هخامنشی، هنر و معماری ایران به سبب ثبات و آرامش، رونق اقتصادی و حمایت پادشاهان، به اوج شکوفایی رسید.

۵. مهم ترین ویژگی های هنر و معماری هخامنشیان را بنویسید؟

الف - یکی از ویژگی های مهم هنر و معماری هخامنشی، تأثیرپذیری از دستاوردهای هنری اقوام و ملت های تابع آن حکومت بود که پیشینه تمدنی درخشانی داشتند.

ب- ویژگی دیگر شاخص هنر و معماری دوره هخامنشی، درباری بودن آن بود. بخش عمده آثار هنری شاخص و ساختمان های مجلل، به خواست شاهان و درباریان و برای زندگی تجملاتی و تشریفاتی آنان به وجود آمد.

پ- طبیعت گرایی یا به عبارت دیگر، استفاده و تقلید از عناصر موجود در طبیعت مانند حیوانات و گیاهان در آثار هنری شان است.

۶. مهم ترین بناهای دوره هخامنشیان را ذکر کنید؟

مهم ترین بناهای دوره هخامنشیان شامل آرامگاهها، کاخها، آتشفشانها و دیگر ساختمان های عمومی است.

۷. قدیمی ترین بنای دوره هخامنشی کدام است؟

قدیمی ترین بناهای دوره هخامنشی که آثاری از آنها بر جا مانده، در پاسارگاد، نخستین پایتخت هخامنشی برپا شدند.

۸ دوران کدام پادشاه، اوج شکوه و عظمت معماری ایران است؟

دوران داریوش یکم،

۹- اوج شکوه و عظمت معماری ایران است. و داریوش یکم در ابتدای حکومتش دستور داد کاخی بزرگ به نام در شهر به عنوان پایتخت حکومت هخامنشی ساخته شود.

آبادانا - شوش - اداری

۱۰. نقش و نگارهای کنده کاری شده بر روی سنگ، در دوره ی هخامنشی را ذکر کنید؟

در دوره ی هخامنشی نقش و نگارهای کنده کاری شده بر روی سنگ، اغلب عبارت اند از: پیکره پادشاه و ملازمان او به هنگام پیروزی بر دشمنان و یا بار عام، پیکره حیوانات واقعی و افسانه ای و همچنین نمادها و نشانه های دینی

۱۱. نقش برجسته های دوره هخامنشی، از نقش برجسته های و به ویژه نقش برجسته های ... الهام و الگو گرفته اند.

آشوری - بین النهرین

۱۲. تنها تندیس انسانی باقی مانده که بزرگ تر از اندازه طبیعی ساخته شده، پیکره بدون سر، متعلق به است که در از زیر

خاک بیرون آورده شده است.

داریوش یکم - شوش

۱۳. مشهورترین قالی دوره‌ی هخامنشیان چه نام دارد؟ پازیریک.

۱۴. ظریف ترین آثار هنری دوران هخامنشیان را می توان در نفیس و جواهرات ممتازی یافت که اختصاصاً برای و ساخته شده اند. فلز کاری های پادشاه - درباریان

۱۵. اشکانیان در ابتدا دنباله رو دستاوردهای فرهنگی چه کسانی بودند؟

اشکانیان که در پی سلوکیان قدرت را به دست گرفتند، در آغاز، دنباله رو دستاوردهای فرهنگی و هنری یونانیان بودند، اما به تدریج از نفوذ فرهنگ، هنر و معماری یونانی در ایران کاسته شد.

۱۶. آثار برجسته معماری دوران اشکانیان را ذکر کنید؟

بقایای شهر نسا، صد دروازه (دامغان)، معبد آناهیتا در شهر کنگاور در استان کرمانشاه، کوه خواجه سیستان و کاخ شهر هترا (الحضر) در نزدیکی موصل در کشور عراق

۱۷. ویژگی های معماری دوران اشکانیان را بنویسید

خشت، آجر، سنگ تراشیده و تراشیده، بناهای طاق دار، گنبدی و دارای ایوان.

۱۸. هنر گچبری در چه دوره‌های رواج یافت و در کجا به نهایت ظرافت رسید؟

هنر گچ بری در زمان اشکانیان رواج یافت و در بناهای کوه خواجه، به نهایت ظرافت رسید.

۱۹. هنر مجسمه سازی در دوره اشکانیان، متأثر از هنر یونانی رونق گرفت.

۲۰. برجسته ترین نمونه هنر مجسمه سازی دوره‌ی اشکانیان را بنویسید؟

برجسته ترین این آثار، پیکره برنزی شاهزاده اشکانی است.

۲۱. هنر ساسانی ریشه در چه هنرهایی داشت؟

هنر ساسانی ریشه در هنرهای کهن ایران و نیز هنر دوران هخامنشی و اشکانی داشت و حتی از هنر یونانی و رومی نیز تأثیر پذیرفته بود.

۲۲. معماری ساسانی با بنای کاخ اردشیر در فیروزآباد فارس (گور) آغاز شد و با ساخت کاخ تیسفون ... به اوج رسید.

۲۳. باشکوه ترین بنای ساسانی کدام است و در کجا قرار دارد؟

کاخ تیسفون که از آن به عنوان یکی از باشکوه ترین و زیباترین بناهای ساسانی یاد می شود، در کنار رود دجله ساخته شد.

۲۴. مهم ترین ویژگی های معماری ساسانی را بنویسید.

از جمله ویژگی های برجسته معماری دوره ساسانیان، کاربرد وسیع گنبد، ایوان و طاق در ساخت بناها به ویژه کاخها بود.

۲۵. ویژگی آتشکده های دوره‌ی ساسانی را بنویسید.

آتشکده های متعددی هم که در این عصر در مناطق مختلف ایران ساخته می شد، به شکل گنبد چهارطاقی بود و آتش مقدس در درون آن نگهداری میشد.

۲۶. طرح و نقشه ی شهرهای دوره ی ساسانی چگونه بود؟

طرح و نقشه شهرهای ساسانی همچون شهرهای اشکانی به شکل دایره بود.

۲۷. معروف ترین نقش برجسته دوره‌ی ساسانی چیست؟

معروف ترین نقش برجسته دوره ساسانی، مجموعه طاق بستان است.

۲۸. در دوره‌ی ساسانی خنیاگر یا رامشگر به چه کسانی می گفتند؟

از خوانندگان و نوازندگان دوره ساسانیان با عنوان گوسان، خنیاگر و رامشگر یاد شده است.

۲۹. قالی بهارستان که اعراب مسلمان از کاخ تیسفون به غنیمت گرفتند، مربوط به دوره‌ی ساسانی است و شهرت بسیار دارد.

پاسخ پرسش های نمونه

۱- دو مورد از ویژگی های مهم هنر و معماری عصر هخامنشی را توضیح دهید.

۱) تأثیر دستاوردهای هنری اقوام و ملل زیردست که وجه غالب آن تأثیر روحیه ایرانی بود. ۲) دربار بود که شکوه شاهی و تشریفات درباری و تجملات را به نمایش می گذاشت. ۳) طبیعت گرایی با استفاده از عناصر طبیعت مانند اشکال حیوانی و گیاهی.

۲- سنگ نگاره‌ها و نقش برجسته‌های دوران هخامنشی و ساسانی، حاوی چه مضامین و محتوایی هستند و چه اهمیتی در شناخت تاریخ آن دوران دارند؟

مضامین تاکید بر جایگاه پادشاه و رابطه او با اهورامزدا، باورها و نمادهای مذهبی، بدن حیوانات واقعی یا افسانه ای و... اهمیت این منابع تنها منابع دست اول از دوران باستان باقی مانده و می تواند جنبه های بسیاری را از زندگی ایرانی بیان کند.

۳- برجسته ترین نوآوری‌های معماری اشکانی و ساسانی را شرح دهید.

استفاده از نقش ایوان ها، طاق ها و گنبدها در ساخت بناهایی که در هر دو حکومت مشترک بوده و در سایر آثار معماری بعد از خود به کار می رفته است.

۴- هنر نقاشی و نگارگری در عصر ساسانی چه وضعیتی داشت؟

هنر نقاشی و نگارگری در ایران رونق گرفت و نقاشان ایرانی در ترسیم گل و گیاه و حیوان و انسان مهارت زیادی از خود نشان دادند. نقش ها و نقاشی های نقاشان ایرانی در عصر ساسانی الهام بخش هنرمندان دوران بعد به ویژه دوره اسلامی بود.

۵- سه مورد از عوامل رونق و شکوفایی هنر و معماری ایران در دوران باستان را استنباط و بیان کنید.

۱- استفاده از دستاوردهای هنری ملل وابسته به ویژه هنر و معماری بین النهرین.

۲- توجه پادشاهان و فرمانروایان به ساختن کاخ های مختلف و سنگ نگاره های یادبود.

۳- رونق اقتصادی دولت های قدیم و قدرت مالی آنها در رونق فرهنگ و هنر.